

**T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN BİLİM DALI**

İŞLETMELERDE ÖN MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ MODEL ÖNERİSİ

Yüksek Lisans Tezi

AHEMAİTİJİNAG MAİMAİTİMİNG

(Ahmetcan MUHEMMET EMİN)

İSTANBUL 2013

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN BİLİM DALI

İŞLETMELERDE ÖN MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ MODEL ÖNERİSİ

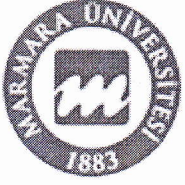
Yüksek Lisans Tezi

AHEMAİTİJİNAG MAİMAİTİMİNG

(Ahmetcan MUHEMMET EMİN)

Danışman : Yard. Doç. Dr. Nermin ÇITAK

İSTANBUL 2013

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

İŞLETME Anabilim Dalı MUHASEBE FİNANSMAN Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi AHEMAITIJANG MAIMAITIMING'nın İŞLETMELERDE ÖN MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ MODELİ ÖNERİSİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 17.07.2013 tarih ve 2013-28/49 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 10/10/2013

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

1. Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. NERMİN ÇITAK
2. Jüri Üyesi	Doç. Dr. FATMA PAMUKÇU
3. Jüri Üyesi	Prof. Dr. HANİFİ AYBOĞA

İmzası

ÖZET

Dünya üzerinde meydana gelen değişmeler ve teknolojide yaşanan gelişmeler, şirketler için verimliliğin önemini daha da artırmaktadır. Şirketlerin verimliliğinde güvenilir, doğru ve uygun zamanlı bilginin yeri ve önemi yadsınamaz. Gereksinim duyulan yönetim bilgisi, bir organizasyon için kendi aktivitelerini gösteren, saklanabilen, işlenebilen, değişikliğe uğrayan ve en önemlisi gerekli kademelere ve yöneticilere rapor olarak sunulabilen anlamlı veriler bütünüdür. Yönetim Bilgi Sistemi, bir organizasyonun tüm kademelerindeki yöneticilere, sorumlulukları altında olan planlama, denetleme ve diğer yönetim aktiviteleri için daha doğru zamanlı ve etkili karar almalarını sağlamak amacıyla, organizasyon içi ve dışından toplanan verileri enformasyona dönüştüren ve bu enformasyonu ileten sistemdir. Muhasebe bilgi sistemleri işletme Yönetim Bilgi Sistemlerinin bir çeşit alt sistemidir. Muhasebe bilgi sistemleri, işletmeler tarafından planlama, değerlendirme ve iş süreçlerini ve finansal durumlarını tanımlama için kullanılan bilgiyi üretmektedir. Ön muhasebe bilgi sistemi ise işletmelerin temel muhasebe işlemlerini takip eden bir sistemdir. İşletmelerin muhasebe sistemi karar almada kullanılabilir nitelikteki verilerin çoğunu ilgili taraflara sağlayabilmektedir. Dolayısıyla muhasebe bilgileri karar alma sürecinde işletme yönetimince ihtiyaç duyulan nitelikteki bilgiler olduğundan oldukça önem taşımaktadır. Bu çalışmada muhasebe bilgilerinin karar alma sürecindeki gerekliliği, avantajı ve dezavantajı vurgulanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler : Yönetim, Veri, Bilgi, Yönetim Bilgi Sistemi, Muhasebe Bilgi Sistemi, Ön Muhasebe Bilgi Sistemi, Planlama, Karar Alma,

ABSTRACT

Changes of the world's order and improvements in technology increase the importance of efficiency for organizations. In efficiency of organizations, the impact of dependable, correct and appropriate information can not be denied. The information needed in management is the totality of meaningful data, which for an organization, displays its own activities, and which can be saved, processed, modified and most important, which can be reported to executives and other ranks in organization. The collection of management information from interior and exterior sources, and organizing, processing, storing and transferring management information to executive positions which need it can be realized by establishing a management information system. The accounting information systems is a kind of subsystem within the organization's Management Information Systems which in itself is a subsystem of the organization. Accounting information systems produce information used in the businesses for planning, evaluating, and identifying the operations and financial circumstances. The accounting systems of the enterprises provide the information which is useful for decision-making process to be used by related users. So, the information which is needed by the managers in decision making process is the accounting information and because of this it is very important in management. In this study the need for accounting information in decision making process and its advantage and disadvantage is tried to be emphasized.

Key Words: Management, Data, Information, Management Information System, Accounting Information System, Pre-Accounting Information System, Planning, Decision Making

Kısaltmalar

1. a.g.m. : Adı Geçen Makale
2. a.g.e. : Adı Geçen Eser
3. AR-GE .: Araştırma ve Geliştirme
4. A.Ş. : Anonim Şirket
5. BRC: British Retail Consortium
6. CD: Compact Disc
7. DVD: Digital Versatile Disk
8. IFS: International Food Standarts
9. ISO: International Organization for Standardization
10. KDV: Katma Değer Vergisi
- 11 .m.d.: Madde
12. M.Ö.: Milattan Önce
13. M.T.: Metrik Ton
14. M.B.S.: Muhasebe Bilgi Sistemi
15. OHSAS: Occupational Health And Safety Assessment Systems
16. P.B.S.: Pazarlama Bilgi Sistemi
17. PAS: Publicly Available Specification
18. RAM: Random Access Memory
19. s.: Sayfa
20. SMM: Serbest Mali Müşavir
21. T.T.K.: Türkiye Ticaret Kanunu
22. V.U.K.: Vergi Usul Kanuni
23. Y.B.S.: Yönetim Bilgi Sistemi
24. YMM: Yeminli Mali Müşavir
25. VTYS: Veri Tabanı Yönetim Sistemi
26. v.b.: Ve Başkılar

Şekil Listesi

- Şekil 1: Yönetim Bilişim Sistemi Ana Bileşenleri
- Şekil 2: Veri ve Bilgi İlişkisi
- Şekil 3: Sistem ve Unsurları
- Şekil 4: Genel Sistem Modeli (I)
- Şekil 5: Genel Sistem Modeli (II)
- Şekil 6: Verilerinin Diğer Alt Sistemlerden Sağlanma Şekli
- Şekil 7: Yönetimde Bilgi Süreci
- Şekil 8: İşletme Bilgi Sistemleri
- Şekil 9: Yönetim Düzeylerinde Bilgi İhtiyacı
- Şekil 10: Bir İşletmedeki Bilgi Sistemleri ve Bileşenleri
- Şekil 11: İşletmede Pazarlama Bilgi Sistemi
- Şekil 12: KararVericiler
- Şekil 13: Muhasebe Süreci
- Şekil 14: Bilgi Teknolojisi
- Şekil 15: Yığın İşleme Sistemi
- Şekil 16: Çevrimiçi-Gerçek Zamanlı Bilgi İşleme Kavramı
- Şekil 17: Kütük Yaklaşım ve Veri Tabanı Yaklaşımı
- Şekil 18: Muhasebe Bilgi Akışı
- Şekil 19: Muhasebe Bilgi Verme Süreci
- Şekil 20: Finansal Muhasebe Sistem Yapısı
- Şekil 21: Muhasebe Bilgi Sistemi
- Şekil 22: Verilerin Toplanması ve Kaydedilmesi
- Şekil 23: Verilerin Bilgiye Dönüşümü
- Şekil 24: Muhasebe Bilgi Sisteminde Güvenlik Tehditleri
- Şekil 25: Firma Organizasyon Şeması
- Şekil 26: Ürün Bilgileri

- Şekil 27 : Müşteri Bilgileri
- Şekil 28: Satış ve Satış Koşulları Bilgileri
- Şekil 29: Fiyat ve Maliyet Bilgileri
- Şekil 30: Üretim Bilgileri
- Şekil 31: Sevkiyat Bilgileri
- Şekil 32: Çek/Senet Bilgileri
- Şekil 33: Fatura Bilgileri
- Şekil 34: Banka Bilgileri
- Şekil 35: Rakip Bilgileri
- Şekil 36: Makro Çevre Bilgileri
- Şekil 37: Pazar Koşulları
- Şekil 38: Satış Personel Bilgileri
- Şekil 39: Muhasebe Bilgi Sistemi Veri Entegrasyonu
- Şekil 40: Ön Muhasebe Bilgi Sistemi Modeli

Tablo Listesi

Tablo 1: Firma Departman Oluşumu

Tablo 2: Bilgi İhtiyaçları Formu

İÇİNDEKİLER

Özet.....	I
Abstract	II
Kısaltmalar	III
Şekil Listesi	IV
Tablo Listesi	VI
İçindekiler	VII
Giriş	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YÖNETİM BİLGİ SİSTEMLERİNE GENEL BAKIŞ

1.1. Tarihi Gelişimi	3
1.2. Tanımı	6
1.3. Özellikleri	13
1.4. Amacı	16
1.5. Katkı ve Yararları	18
1.6. Önemi	21
1.7. İşletmelerde YBS ve Karar Vermenin İlişkisi.....	24
1.8. Öğeleri	28
1.8.1. Finans Bilgi Sistemi	29
1.8.2. Üretim Bilgi Sistemi	32
1.8.3. İnsan Kaynakları Bilgi Sistemi	33

1.8.4. Pazarlama Bilgi Sistemi	35
1.8.5. Muhasebe Bilgi Sistemi	37

İKİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN KAVRAMSAL BOYUTU

2.1. Muhasebe ve Ön Muhasebe Tanımı ve İşlemleri.....	39
2.1.1. Muhasebe Tanımı.....	39
2.1.2. Ön Muhasebe Tanımı.....	40
2.1.3. Ön Muhasebe İşlemleri.....	40
2.1.4. Oluşuna Göre Muhasebe Belge Çeşitleri.....	42
2.2. Muhasebe Bilgi Sistemi Tanımı.....	43
2.3. Muhasebe Bilgi Sisteminin Önemi	46
2.4. Muhasebe Bilgi Sisteminin Amacı.....	49
2.5. Muhasebe Bilgi Sisteminin Özellikleri	51
2.6. Muhasebe Bilgi Sisteminin Unsurları	53
2.6.1. İnsan kaynakları	53
2.6.2. Haberleşme Araçları	54
2.6.3. Donanım ve Yazılım	55
2.6.4. Raporlar	59
2.7. Veri Yönetimi ve Bilgi Akışı	60
2.7.1. Veri Saklama Sistemi	60
2.7.2. Veri İşleme Sistemi	62

2.7.2.1. Yığın İşleme Sistemleri	63
2.7.2.2. Çevrimiçi Veri Girişi	65
2.7.2.3. Veri Tabanı	66
2.7.3. Bilgi Akışı	69
2.8. Muhasebe Bilgi Sisteminin Alt Sistemler	72
2.8.1. Genel Muhasebe Sistemi	73
2.8.2. Yönetim Muhasebe Sistemi	76
2.8.3. Maliyet Muhasebe Sistemi	77

ÜÇÜNÜ BÖLÜM

MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN YAPISI VE İŞLEYİŞİ

3.1. Yapısı	79
3.2. İşleyişi	81
3.3. Kurulması ve Geliştirilmesi	84
3.3.1. Çalışmalarının Planlanması	84
3.3.2. Kuruluş ve Geliştirme İlkeleri	87
3.3.2.1. Uygun Maliyet İlkesi	87
3.3.2.2. Raporlama İlkesi	88
3.3.2.3. İnsan Faktörü İlkesi	89
3.3.2.4. Örgüt Yapısı İlkesi	89
3.3.2.5. Esneklik İlkesi	90
3.3.2.6. Bilgi İşleme İlkesi	91

3.4. Bilgi Teknolojilerindeki Gelişmelerin Muhasebe Bilgi Sistemi Üzerindeki Etkisi	91
3.5. Avantajları	93
3.6. Dezavantajları	95

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

X. A.Ş.'DE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ UYGULAMA ÖRNEĞİ

4.1. Firma Hakkında Genel Bilgiler	97
4.2. Uygulamanın Amacı ve Kapsamı	98
4.3. Uygulamanın Sınırlamaları	98
4.4. Metodoloji	99
4.4. Uygulamanın Tasarımı	99
4.5.1. Firma Organizasyonunun İncelenmesi	99
4.5.2. Çalışma Grubunun Oluşturulması	102
4.5.3. Sistem ve Çevresinin Mevcut Durumunun Tespiti.....	103
4.5.4. Sistemin Hedeflerinin Tespiti	106
4.5.5. Bilgi İhtiyaçlarının Belirlenmesi	107
4.5.6. Veri Tabanının Oluşturulması	109
4.5.7. Temel Veri Gruplarının Tespiti	109
4.5.8. Sistemin Çıktılarının Tespiti	117
4.5.9. Sistemin Uygulamaya Konulması	118

4.5.10. Bulguların Değerlendirilemsi ve Bir Model Önerisi.....119

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ 123

KAYNAKLAR 126

EKLER

0. GİRİŞ

Bilgi günümüz ekonomilerinde stratejik bir rekabet unsuru olmuştur. Tüm ekonomik birimler bilgiden ekonomik değer yaratmak için öncelikle bilgiyi yönetme çabası içindedirler. Bilgiyi yöneten ve ondan ekonomik değer yaratan işletmeler önemli refah artışları sağlamıştır. Bilgilerden daha iyi ekonomik değer yaratmak amacıyla değişik bilgi sistemleri oluşturulmuştur. Bilgi sistemi bir işletmeyi yönetebilmek ve karar verme mekanizmalarını desteklemek için gerekli bilgiyi toplamak, işlemek, saklamak ve dağıtmak gibi birbiri ile doğrudan ilgili unsurların oluşturduğu bir yapılanmadır.

İşletmelerde bu stratejik rekabet unsurundan ilk olarak etkilenen kuşkusuz muhasebe sistemidir. Muhasebe, ilgili grupların bilgi ihtiyaçlarını karşılayabildiği ölçüde başarılı olabilecek bir sistemdir. Bu nedenle muhasebe bir bilgi sistemi olarak oluşturulduğunda, bu sistemin temel amacı bilgi kullanıcılarının etkili karar almalarını sağlayacak verilerin toplanması, işlenmesi ve iletilmesinden oluşacaktır. Muhasebe, bir bilgi sistemi olarak oluşturulduğunda, en önemli bilgi kullanıcısı durumunda olan yöneticilerin yönetimde başarılı olmaları ise, planlama ve kontrole yönelik bilgilerin kendilerine sağlanması ile mümkündür. Muhasebe bu kararlara esas oluşturacak biçimde işletmenin mali nitelikteki verilerini toplamalı, bunları işleyerek elde ettiği bilgileri zamanında, yerinde, tam ve doğru olarak ihtiyaç sahiplerine iletmelidir.

Bu çalışmada ana amacımız, bir muhasebe bilgi sisteminin tasarlanma aşamalarını ve bu aşamalardaki bilgi ihtiyaçlarını tespit etmektir.

Birinci bölümde yönetim bilgi sistemi genel olarak anlatılmıştır. Diğer bölümlerin daha da anlaşılabilir olması amacıyla, bu bölümde yönetim bilgi sisteminin tarihi gelişimi, tanımı, özellikleri, amacı ve öğeleri incelenmiş, yönetim bilgi sisteminin işletmeler içerisindeki önemi, karar almaya olan etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde çalışmamızın asıl amacı olan muhasebe bilgi sistemi ile ilgili temel bilgiler aktarılmıştır. Bu bölümde muhasebe bilgi sistemi ile tanışmak ve onu anlamak asıl amaç olarak yürütülmüştür. İlk önce muhasebe bilgi sisteminin tanımı, önemi, amacı, özellikleri ve unsurları detaylı olarak incelenmiştir. Bu bölümün son kısmında muhasebe bilgi sisteminin önemli fonksiyonlarından veri yönetimi, bilgi akışı ve bu sistemin alt sistemleri ayrıntılı bir biçimde anlatılmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde muhasebe bilgi sisteminin yapısı ve işleyişi incelenmiştir. Muhasebe bilgi sisteminin yapısı ve işleyişi incelenirken, muhasebe bilgi sisteminin bilgi ihtiyaçları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun arkasından muhasebe bilgi sisteminin kurulması ve geliştirilmesi için gereken planlama ve ilkeler detaylı bir biçimde analiz edilmiştir. Daha sonrası bilgi teknoloji gelişmelerinin muhasebe bilgi sistemi ile olan ilişkisi ve etkisi incelenmiştir. Bu bölümün en son kısmında bu tez çalışmasının önemli sonuçlarından biri olan muhasebe bilgi sisteminin avantajları ve dezavantajları ortaya koyulmuş ve incelenmiştir.

Son bölüm olan dördüncü bölümde muhasebe bilgi sistemi ile ilgili bir uygulama yapılmış ve bir muhasebe bilgi sistemi modeli önerilmiştir. Bu amaçla kendi muhasebe departmanı ve bilgi işlem departmanı bulunan gıda sektöründe faaliyet gösteren işletmede uygulama yapılmıştır. Bilgi çağı sayılan günümüzde, işletmelerin mevcut olması ve refah düzeyinin yükselmesi için bilgi sistemi ve etkin iletişim olmasına doğrudan doğruya ihtiyaç oluşturmaktadır. Mali yöneticilerinin ve işletme yöneticilerinin ihtiyaç duydukları bilgileri üretecek modelin planlama, kontrol, karar alma ve sorun çözmede yardımcı olacağı düşünülmüştür.

En son kısmında bu tez çalışmasının sonuçları değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YÖNETİM BİLGİ SİSTEMİ

1.1. Tarihi Gelişimi

Veri toplayıp bilgi haline getirme faaliyetleri tarih kadar eskidir denebilir. Muhasebenin tarihi de verilerin toplanması ile başlamıştır. Muhasebenin tarihi hakkında elde bulunan sınırlı sayıda kaynakların tümü veya çoğu muhasebe tarihinin ilk önce Asurlardan başladığını ve buradan Mısır'a ve asırlarca sonra da Pacioli zamanında İtalya'ya geçtiğini yazmaktadır. Muhasebe ile ilgili ilk yazılı belgelere M.Ö. 5000 yıllarında Sümerliler'de, M.Ö. 4000 yıllarında İbraniler'de, M.Ö. 3000 yıllarında Mısırlılar'da, M. Ö. 2000 yıllarında Babilliler'de, M.Ö. 500 yıllarında Yunanlılar'da rastlamak mümkündür.¹ Yani bilgi sistemlerinin tarihçesi neredeyse bilinen ya da yazılı insanlık tarihi kadar eskidir.

Hesaplama, kayıt tutma araçları ve bilgi toplama yöntemleri ile paralellik göstermektedir. Yönetim bilgi sistemlerinin ilk örneklerinden biri olarak kabul edilen ABACUS MÖ 500'de kullanılmaya başlamıştır.² Bundan başka önemli örneklerden biri sayılan "*Quipus*" adı verilen araç, 13.yy'ın başlarından 16.yy'ın ilk çeyreğine kadar (1200-1525) İnkalar tarafından kullanılmıştır. Bu sistem, farklı renklerde ve düğümlenmiş iplik dizilerinden başka bir şey değildi. Karmaşık bir kullanımı olmasına karşın Quipus yardımıyla, bir eyalet ya da bölgedeki vergiler, depolardaki ürün miktarı, asker sayıları, silah sayıları ve o yerin nüfusu hakkındaki bilgiler ip üzerine atılan düğümler ile yöneticilere bildirilmiştir.³

İnka Uygarlığının Quipus diye adlandırılan, ip üzerine atılan binlerce düğümlerle yaptığı uygulama, Luca Pacioli'nin 1494'de geliştirmiş olduğu çift düzenli muhasebe kayıt sistemi, Blais Pascal'ın 1642'de bulduğu ilk hesap makinesi, Hermann Hollerith'in 1885 yılında geliştirmiş olduğu delikli kart sistemine dayanan hesap makinesi⁴, John W. Mauchly ile J. Presper' nin 1947'de ABD' de icat ettiği ilk bilgisayar ENIAC'ya kadar gelmiştir.⁵ Bugün dünyada yaşayan insanlar toplumuna bakılırsa neredeyse her toplumun bir kısmında kesinlikle çeşitli bilgisayar veya başka internete ulaşma cihazlarına sahip olduklarını fark

¹ A. Vecidi CAN, "Muhasebenin Babası" Mıdır ?, Akademik Bakış,Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı 12, Mayıs, 2007, s.2

² <http://www.bilgisayarogren.com/Bilgisaray-Tarihi-Gelisimi.htm>, Erişim Tarihi 19-05-2012

³ Hakan ANAMERİÇ, Yönetim Bilgi Sistemlerinin Yönetim Fonksiyonları Üzerine Etkisi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi , Sayı 45, 2005, s.28,

⁴ Mehmet HEKİM, http://www.mehmethekim.com/index.php?option=com_content&task=view&id=2731, Erişim Tarihi 19-05-2012

⁵ Raymond MCLEOD, George SCHELL, Management Information Systems, Tenth Edition, Upper Saddle River, New Jersey, 2007, s.4

etmek pek zor değildir. Çünkü insanlar günlük yaşamında kendileri ile ilgili olan bilgi ve bilgi toplumuna dayalıdır.

İş hayatında ise bu alanda yayınlanan iki etkili kitabın da etkisiyle Senge'nin " The fifth disciplin " ile Nonaka ve Takeuchi'nin " The knowledge-creating company " ile ilk bilgi yönetimi uygulamaları 1990'ların ikinci yarısında ortaya çıkmaya başladı. Bu yanı zamanda İnternet Teknolojilerinin bütün dünyada popüler olduğu tarihe de tekabül etmektedir. Haberleşme altyapılarındaki iyileştirmeler ve yazılım endüstrisinin gelişimi neticesinde bilgi yönetimi, şirketler için önemli rekabet avantajı sağlayan faktör haline gelmiştir.⁶ Dünyanın sinir sistemi, internet son sürat gelişmektedir. İnternet üzerindeki kullanım yoğunluğu da gün gittikçe artmaktadır. Bu yoğunluğun taşıyabilmek için tüm teknoloji firmaları, iletişim firmaları ve devletler yoğun ve ciddi bir geliştirme ve yatırım çabası içerisindeyler.

Yönetim bilgi sistemi yaklaşık 50 yıllık bir tarihsel süreç içerisinde gelişmiştir. Süreç, 1950 ve 60'lı yıllarda sadece büyük organizasyonların muhasebe gibi bilgiye dayalı aktivitelerini kaydetme ve bu kayıtları saklamasıyla başlamıştır. 70'li yıllarda metin işleme ve karar destek sistemleri geliştirilmiştir. Bu sistemlerde, kullanıcıya çıktılarını isteklerine uyarlama ve yapılandırma olanağı sunulmuştur. Ancak maliyetlerin yüksek olması, sistemlerin kullanımını da sınırlandırmıştır. Nitekim, zaman içerisinde bilgisayarların yaygınlaşması, ucuzlaması ve kullanım kolaylığı sağlaması, yönetim bilgi sistemlerinin de daha yaygın hale gelmesinin önünü açmıştır.⁷ Başlangıçta bilgisayar teknolojisinin bir kısmı sayılan yönetim bilgi sistemi, teknolojilerin gelişmesi ve sosyal bilimler ile teknoloji bilimlerinin gittikçe birbirine karışması nedeniyle giderek sosyal bilimlerin bir disiplini haline gelmiştir. Günümüzde faaliyette bulunan her bir işletme, her bir hastane veya her bir kurum yönetim bilgi sistemiyle yakından ilgilenmektedir.

Giderek sosyal bilimlerin bir disiplini haline gelen yönetim bilgi sistemi, veri işleme sistemlerinin ürünleri ve buna bağlı etkileridir. Sistemin veri işleme birimleri, işletmenin verimli bir biçimde çalışması için, gerekli eyleme ilişkin veri sağlamaktadır. Ancak yönetim bilgi sistemlerinin, kısıtlı etki alanları vardır ve esnek olmaması ve elle veri girişi ile sınırlı olması nedeniyle, öteki kişilerin gereksinimi olan bazı bilgileri karşılayamıyorlar.

1980'li yıllardaki temel gelişim, bilgisayar işlemlerinin merkezi olmayan bir yapıya

⁶ Mehmet HEKİM, http://www.mehmethelim.com/index.php?option=com_content&task=view&id=2731, Erişim Tarihi 19-05-2012

⁷ Necip POLAT, Yönetim Bilgi Sistemi ve Sayıştayda Yürütülen Çalışmalar, Sayıştay Dergisi , Sayı: 65, s.189

kavuşturulmasıdır. Bu çerçevede tek bir ana bilgisayarın yerini, organizasyonun değişik yerlerine dağıtılmış çok sayıda bilgisayar almıştır. Bu, bir görevin bilgisayarın olduğu birime iletilerek toplu bir şekilde işleme sokulması için uzmanların çalışmasını beklemek yerine, her kullanıcının kendi süreçlerini kendi bilgisayarında gerçekleştirmesi anlamına geliyordu. Bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ve bu konudaki becerilerin artması da iş süreçlerinin kurulan bir sistem dahilinde, daha da kolay bir şekilde gerçekleştirilebileceğini göstermiştir.⁸

Yukarıda bahsedildiği gibi, yönetim bilgi sisteminin kullanımının işletmelerin faaliyetlerini olduğu kadar, işletme yapısını da önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Yönetim bilgi sistemi, işletme içi ve dışı iletişimin sağlanmasında, işletme kararlarının uygulanma hızının artmasında, çevresel etkenlere duyarlı olunmasında önemli ölçüde etki etmektedir. Günümüz küresel rekabet ortamında faaliyet gösteren işletmelerin başarısı, hem çevresinde meydana gelen değişimi zamanında algılayıp işletme içine uyarlayabilme yeteneğine hem de değişimin gerçekleştirilmesinde önemli payı bulunan yönetim bilgi sistemini etkin bir şekilde kullanabilmelerine bağlıdır.

1.2. Tanımı

Yönetim bilgi sistemleri, genel anlamda, işletme biliminin bir dalı olarak 1970'li yıllardan beri uygulanmaktadır. Kurumlarda Yönetim Bilgi Sistemi uygulamalarının daha öncede varolmasına rağmen kuralları yoktur. Özellikle internet ve bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle aynı zamanda insanlar günlük hayatı ve hizmetlerinin bir parçası olarak yaygın kullanılması yönetim bilgi sistemi uygulamalarının hızla yayılmasına ve bir temel oluşturmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Bilginin etkin kullanımı ve yönetici, şirket çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler arasında verimli akışını sağlayan ve yöneticilerin zamanında ve doğru karar verme işlemlerinde yardımcı olan sistemlerdir.⁹

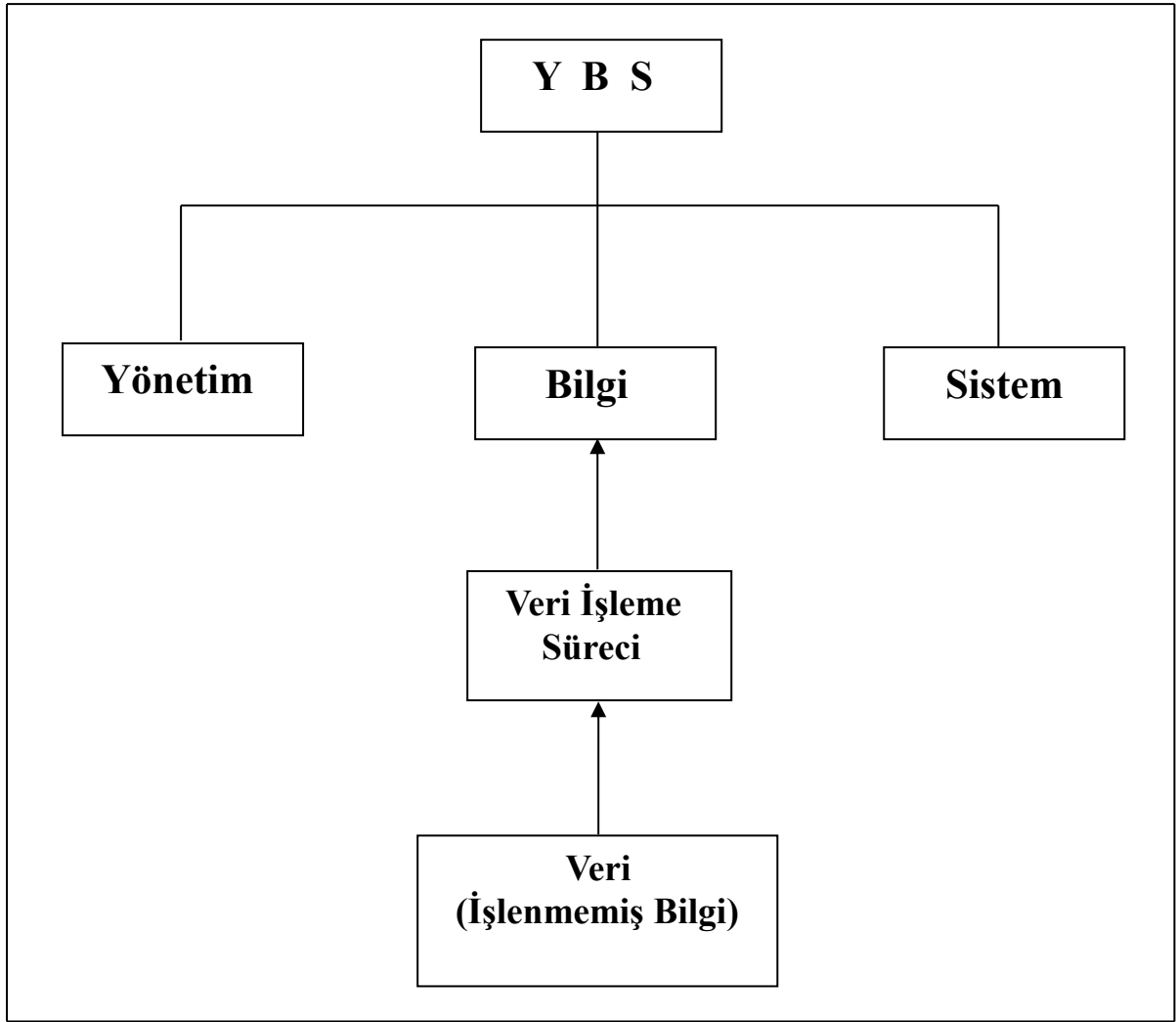
Yönetim Bilgi Sisteminin daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle bilgi ve sistem kavramlarının açıklanması gerekir. Bu kavramların bilinmesiyle Yönetim Bilgi Sistemleri sistematik bir yaklaşım olarak ifade edilebilecektir (Şekil 1).

---

⁸ Necip POLAT, a.g.m., s.189

⁹ Hasan ÇOBAN, Bilgi Toplumuna Planlı Geçiş, İnkılap Kitabevi, 1997, s.150

Şekil 1: Yönetim Bilişim Sistemi Ana Bileşenleri

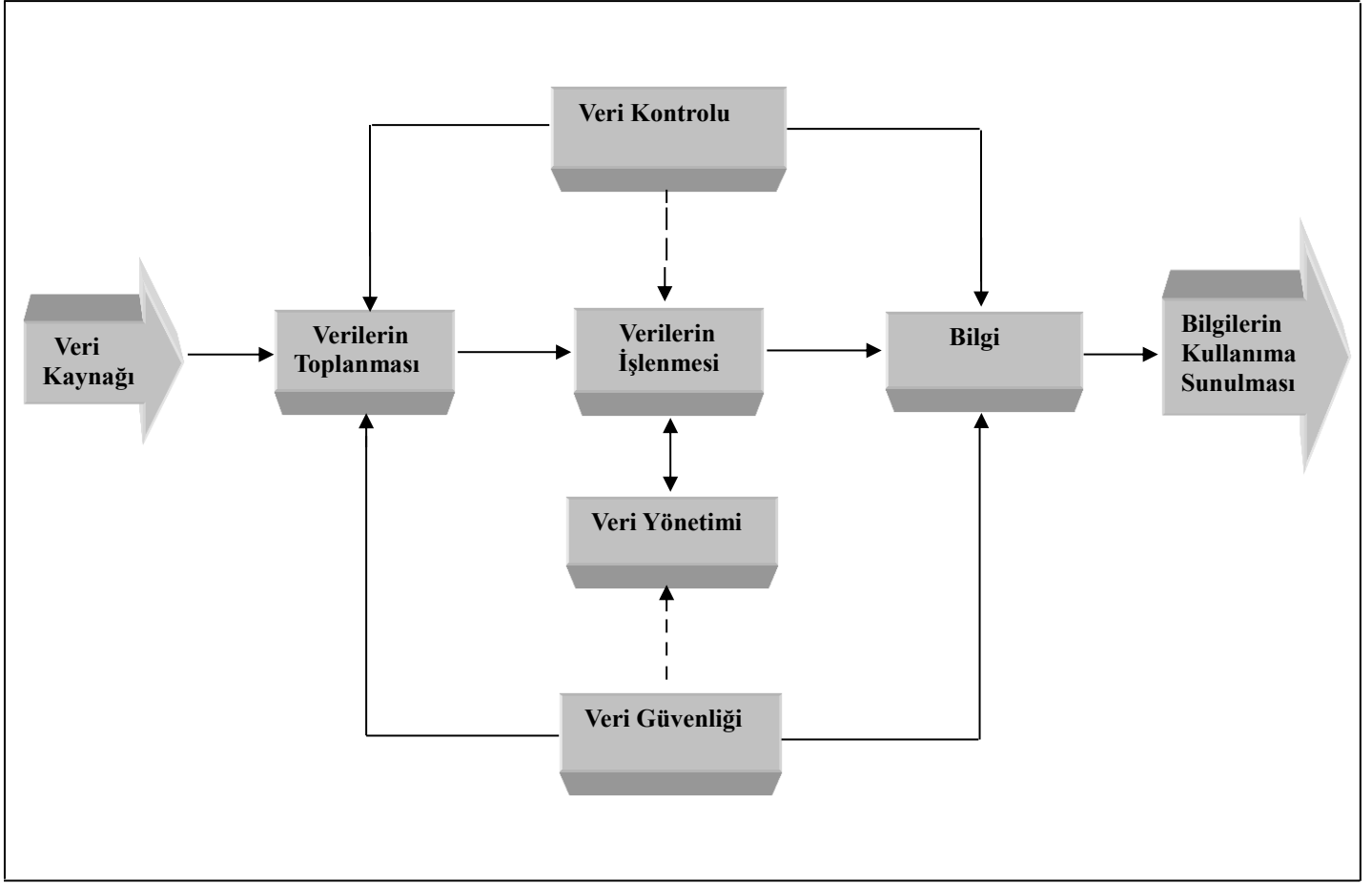

Şekil 2’de gösterildiği gibi, veri, işlendiğinde bilgi haline getirebilecek ve sonuçlar çıkarılabilecek kişilerle, yerlerle, olaylarla, süreçlerle ve fikirlerle ilgili ham olgulardır. Bu bağlamda, veri şu anda gerçekleşen ve geçmişteki gerçekleşmiş bulunan sürekli olaylarla ilgili ham gerçekleri kapsamaktadır. Bilgi ise, verilerin analiz edilerek karar vermek için anlamlı ve kullanılabilir bir hale getirilmesidir¹⁰.

İşletmelerin mevcut olmalarında önemli yere sahip olan "bilgi" kavramı birçok işletmecilik uzman ve araştırmacılarına göre, bugün hiçbir zaman olmadığı kadar büyük bir öneme sahip olmaktadır. Bu kavramı daha iyi anlayabilmek için tanımını algılamak gerekmektedir.

¹⁰ Adem ÖĞÜT, Değişim Çağında Teknoloji Yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, 2003, s.2

Şekil 2: Veri ve Bilgi İlişkisi

Kaynak: Joserh W.WLKINSON, Michael J. CERULLO, **Accounting Information Systems**, Third Edition, John Wiley & Sons. Inc., 1997, s.12

Bilgi söz konusu olduğunda, hiçbir ülkenin, sanayinin, şirketin doğal avantajı ya da dezavantajı yoktur. Sahip olabileceği tek avantaj, evrensel olarak var olan, herkesin ulaşabileceği bilgilerden ne kadarını alabileceğine dayalıdır.¹¹ Bilgiler de şekil 1 ve şekil 2’de gösterildiği gibi, verilerin işlenmesiyle ortaya çıkar, ve yönetim bilgi sistemi için önemli unsurdur. Yönetici için en önemli olduğu tam zamanında ortaya çıkan doğru bilgileri en iyi şekilde yönetmesi ve kullanmasıdır.

Bilgi işlenebildiği, saklanabildiği ve karar verme aşamasında kullanıma sunulabildiği ölçüde değer ifade eder. Birçok noktadan alınan, çeşitli şekillerde işlenen ve değerlendirilen bilgi de amaca hizmet edebilmesi için bir sistem dahilinde değerlendirilmelidir. İşletme içindeki bilgi ihtiyaçları her yönetim kademesine özgü olmalıdır. Yönetim kademesinin bir noktasındaki yönetici için elindeki bilginin gereğinden fazla ayrıntıya sahip olması bilginin tekrar işlenmesine dolayısıyla zaman kaybına neden olur. Öte yandan aynı kademe için yetersiz bilgi ise yönetimsel

¹¹ Mehmet ÖZTÜRK, İşletme ve Yönetim , Papatya, 2003, s.169

açından herhangi bir işleve sahip olamaz. Her kademe için gerekli bilginin kapsamı farklılık göstermektedir.

Bilginin işletme yönetimine yararlı olabilmesi için sahip olması gereken özellikler şunlardır:¹²

- Bilgi, çok farklı kaynaklardan elde edilebilir.
- Bilgi, çok kolay veya zor sağlanabilir.
- Bilgi, farklı amaçlar için kullanılabilir.
- Bilgi, kasıtlı ve kasıtsız olarak tarhip edilebilir.
- Bilgi, kaybolabilir.
- Bilgi, hareketli, devingendir.
- Bilgi, kolayca stoklanamaz.
- Enformasyon birey hafızasında işlenmediği sürece değersizdir ve bilgiye dönüşmeyecektir.
- Bilgi, deneyim, yorum, refleks ve görüş açısı ile birleştirilmiş enformasyondur.
- Bilgi kullanılmazsa etkisizleşir.

İşletme içinde bilginin yukarıda bahsedilen özelliklere sahip hale getirilmesi gerçekten yoğun çaba gerektiren zor bir iş. Günümüzde birçok işletme bunun için departman oluşturmaktadır ve aynı zamanda büyük miktarda para ve bir çok sayıda eleman ayırmaktadır.

Günümüzde çok fazla kullanım alanı bulmuş sözcüklerden birisi “sistem” sözcüğüdür. Ele alınan ve incelenen bir sorunu veya bir olguyu bir bütün oluşturacak biçimde birbirleriyle ilişkili ve bağımlı unsurlar dizisi ve bunların kendileri ve nitelikleri arasındaki ilişkiler topluluğu olarak algılayan ve açıklayan bir felsefidir.¹³

Sistem kavramının çeşitli tanımlarının yapıldığı görülmekle birlikte genel olarak sistem, belirli parçaların bir bütün oluşturacak biçimde düzenli ve karşılıklı bağımlı olarak bir araya gelmesiyle ortaya çıkan bir olgudur. Başka ifadeyle, sistem belli bir amacı gerçekleştirmek için, belirli parçaların yada alt sistemlerin düzenli bir biçimde ve karşılıklı bağlı olarak bir araya

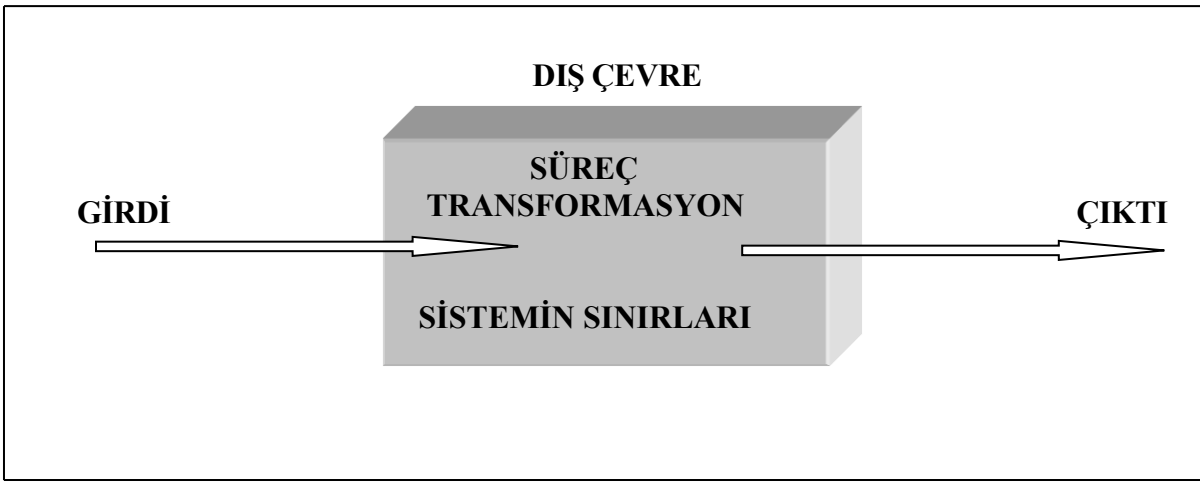
¹² Aykut BEDÜK, Modern Yönetim Teknikleri, Gazi Kitabevi, 2011, s.195

¹³ Haluk SOYUER, Murat KOCAMAZ, İşletmelerde Bilgisayar Destekli İnsan Kaynağı Değerlendirme ve Seçme Süreci, II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı, 17-18 Mayıs 2003 ,s.674

gelmeleriyle oluşan bir bütündür ve bir sistemin dört temel unsuru vardır:¹⁴

- Girdi (input)
- Süreş (proses)
- Çıktı (output)
- Geri besleme (feedback)

Şekil 3: Sistem ve Unsurları

Kaynak: Sevinç GÜLSEÇEN, Necati DÖNMEZ, İş Süreçlerinin Değişiminde Bilgi Yönetiminin Sihirli Gücü, **Bilgi Çağında Varoluş: Fırsatlar ve Tehditler” Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, 01-02 Ekim 2009, İstanbul, s.83

Sistem, açık sistem özelliği gösteren kurumsal bir yapıdır. Şekil 3’de görüldüğü gibi, her kurumsal yapı çevresi ile bir ilişki içerisindedir.

İşletmelere sistem yaklaşımı açısından bakıldığında aşağıdaki özellikleri ortaya çıkar:¹⁵

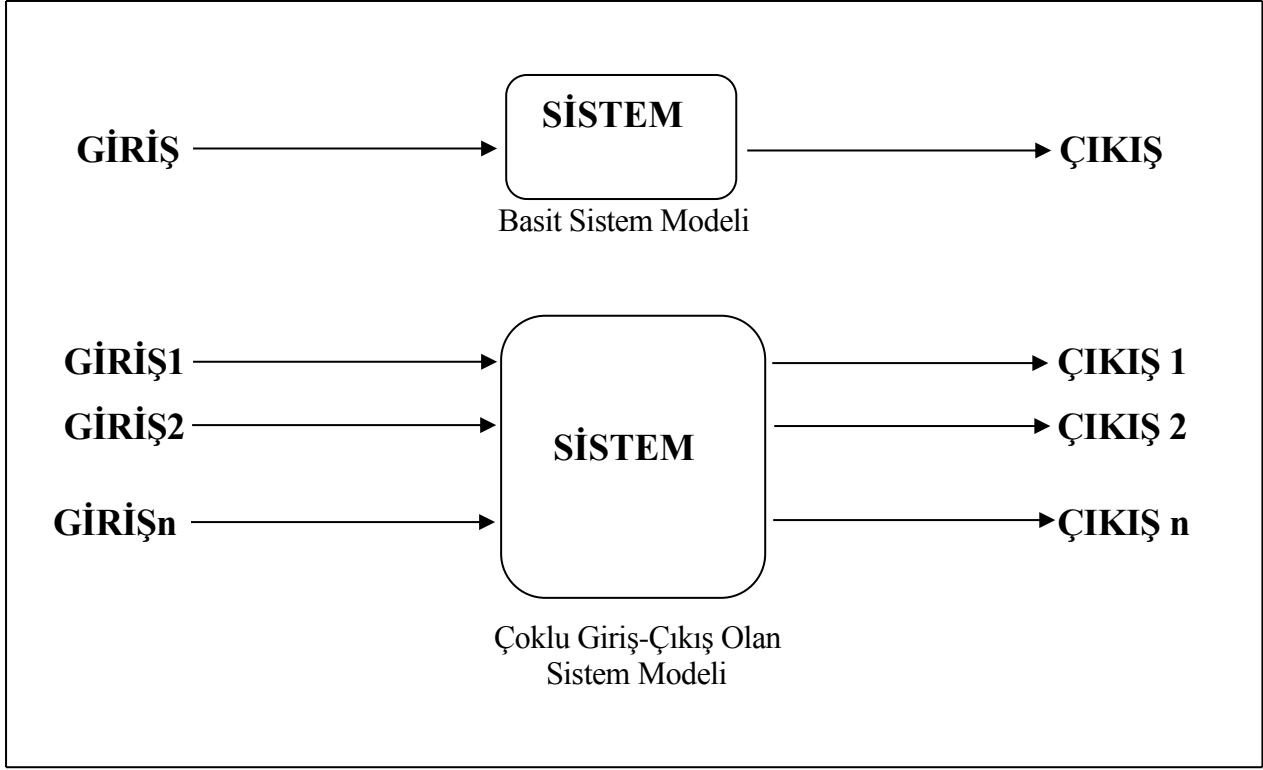
- Girdi-süreç-çıkıtı akışı dolayısıyla işletmeler sürekli olarak dengeli olmak durumundadır.
- Bu özelliği dolayısıyla işletmeler sürekli olarak her iki dış çevredeki gelişmeleri izlemek ve buna göre bu akış ile ilgili düzeltme ve değişimleri yapmak zorundadırlar.
- Girdi-süreç-çıkıtı akışı, işletme sistemindeki çeşitli alt sistemler tarafından sağlanır.

¹⁴ Ralph M. STAIR, George W. REYNOLDS, Principles of Information Systems, A Managerial Approach, Thomson Course Technology, Sixth Edition, 2003, s.13

¹⁵ Sevinç GÜLSEÇEN, Necati DÖNMEZ, a.g.e. s.83

Sistemin “süreç” kısmında, girdilerin çıktılara dönüşümünü sağlayan alt sistemler yer alır. Bunların başında üretim alt sistemi gelir. Bunun yanında finansman, muhasebe, insan kaynakları, AR-GE, Yönetim Bilgi Sistemi gibi alt sistemler vardır.¹⁶

Şekil 4: Genel Sistem Modeli

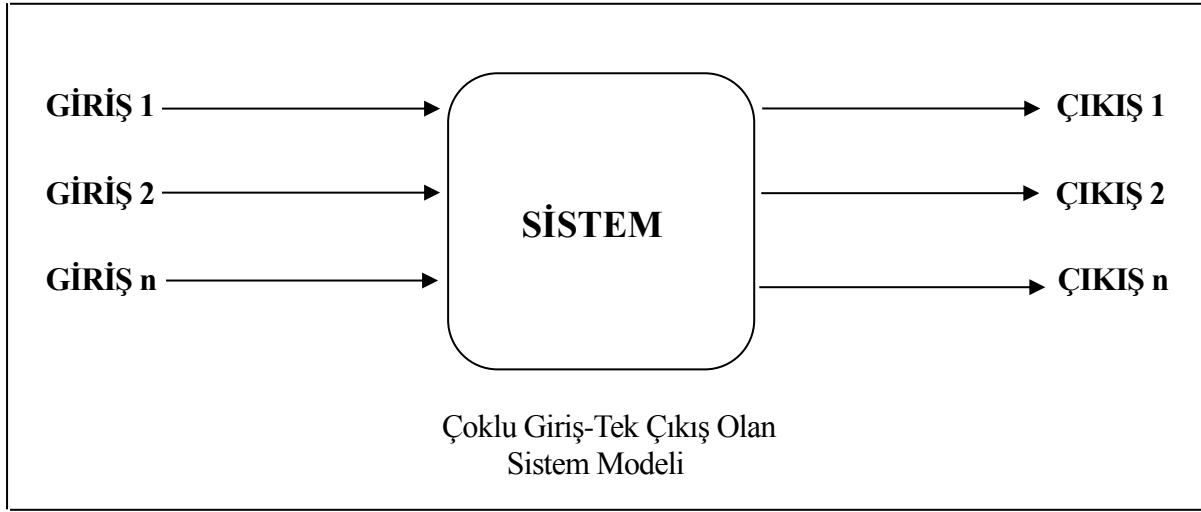

Kaynak: Hasan ÇOBAN, **Bilgi Toplumuna Planlı Geçiş**, İnkilap Kitabevi, 1997, s.161

Şekil 4'de gösterildiği gibi, genel basit sistem modelinde, bilgi ve verilerin işleme giriş ve çıkış yapıp sistemin bir parçası olarak basit bir sistemi oluşturmaktadır. Ama şekilde gösterildiği gibi basit sistemlerde ancak tek giriş ve çıkış mevcuttur. Çok fonksiyonlu sistemlerde birden fazla giriş ve çıkış gözükmemektedir. Karmaşık ve çok fonksiyonlu sistemler bünyelerinde alt sistemleri de bulundurulur. Bir sistem ihtiyaç duyduğu girdileri alarak, amaca yönelik çıktılara dönüştürür.

¹⁶ Sevinç GÜLSEÇEN, Necati DÖNMEZ, a.g.e. s.83

Şekil 5: Genel Sistem Modeli

Bir önceki sayfada bahsedilen çok fonksiyonlu sistemlerde birden fazla giriş ve çıkış gözükmemektedir. Bir sistem ihtiyaç duyduğu girdileri alarak, amaca yönelik çıktılara dönüştürür. Şekil 5'te gösterildiği gibi, işletmelerde ihtiyaç duyduğu zamanlarda elde etmek istediği bilgileri ortaya çıkarmak amacıyla birden fazla bilgileri bir araya getirip onları işliyerek işletmenin ihtiyaç duyduğu tek bilgiye de ulaşma olasılığı mevcuttur.

Yönetim bilgi sistemi, özellikle elektronik bilgisayarların yönetim sürecinde kullanılmasıyla ortaya çıkan bir kavramdır. Her ne kadar birçok bilişim sisteminde bilgiler elektronik bilgisayarlar ve tamamlayıcı aygıtlar kullanılarak elektronik olarak gerçekleştiriliyorsa da, yine birçok sistemde işlemler elle ya da elektromekanik olarak, insanoğlunun kullandığı bir takım elektrikli mekanik aygıtlar aracılığıyla gerçekleştirilir. Öte yandan, kullanılan aygıtın türü, zamanlılık ve bilgi işleme niteliği dışında yönetim bilgi sisteminin yapısını değiştiremez.¹⁷

1.3. Özellikleri

Yönetim Bilgi Sisteminin özellikleri aşağıdaki maddelerde sıralanmıştır.

- **YBS, Bütünleşik Bir Veritabanı Kullanır ve Fonksiyonel Alanların Çeşitliliğini Destekler.** YBS'deki tüm alt sistemlerin faaliyetlerinin birbirleri ile ilişkili olması durumu alt sistemlerin bütünleşmiş olduğunu göstermektedir. Bu bütünleşme verilerin sistemler arası iletişimi ile sağlanmaktadır. Böyle bilgilerin bütünleşik

¹⁷ Hayri ÜLGEN, İşletme Yönetiminde Bilgisayarlar, İkinci Baskı, İstanbul, 1990. s.74

biçimde işlenmesi ve iletilmesi geniş bir sistem planı içinde gerçekleşir ve bu sistem tek bir sistemden çok, alt sistemlerin bileşimi olarak tasarlanır.¹⁸

- **YBS Verimliliği Arttırır.** YBS çeşitli yollardan verimliliği arttırabilir. Doğru bilgiye en kısa sürede ulaşma olanağı sağlar. Yöneticilerin enkinliklerde en önemli kararları sağlıklı alması için yeterli bilgi akımı sağlar. YBS'nin bilgi akış hızı geleneksel yöntemlere göre daha da verimlidir, durumlara ve zamana bağlı olarak hızlı bir şekilde bilgi ihtiyacını karşılayacak nitelikte olması, işletme açısından büyük önem taşımaktadır.¹⁹
- **Genellikle Yapısal Kararların Desteklenmesine Yöneliktir.** Geçmişte yöneticiler, kararlarını bugüne göre daha sınırlı bilgi koşullarında genellikle deneyim, yargı ve sezgilerine göre vermekteydi, ancak günümüzde bunker bir yöneticinin karar vermesi için yeterli değildir.YBS yöneticilere birçok alternatif çözüm yolları arasından birini seçebilmesine yardımcı olmak amacıyla yürütülen düzenli bir çalışmadır.²⁰
- **Veri/Kayıt İşleme Fonksiyonlarını Destekler.** Her YBS'de yönetimin gereksinim duyduğu işletme içi ve işletme dışı finansal ve finansal olmayan, niceliksel ve niteliksel bilgileri, gerektiği yer ve zamanda gerekli kişilere kullanabilecekleri şekilde sürekli olarak sağlamak amacıyla toplar ve kayıt eder.²¹
- **Kısmen Esnektir ve Organizasyonun Bilgi İhtiyaçlarındaki Değişmeye Adapte Edilebilir.** Bir örgütte, YBS'nin parçaları tek bir merkezden idare edilmemektedir. Tüm bölümlerin YBS' nin parçaları üzerinde kullanma yetkisi vardır. Fakat YBS, bilgi işlem, ofis otomasyonu, haber alma, karar destek sistemlerinin kurulup geliştirilmesini sağlamak için tek bir merkezden koordine edilir. Bu koordinasyon ya bilgi işlem yöneticisi ya da ayrı bir komite tarafından yürütülür.²²

YBS genellikle yöneticilere haftalık, aylık, yıllık sonuçlar sunar. Bunlar günlük aktiviteler değildir. YBS ileride oluşabilecek sorunları şimdiden yapısallaştırır. Bu

¹⁸ Hadi GÖKÇEN, Yönetim Bilgi Sistemleri Analiz ve Tasarım, Ankara, 2011, s.59

¹⁹ Raif PARLAKKAYA, Ali ERBAŞI, Finans ve Muhasebe Tümeleşik Bilgi Sistemlerinin Yönetim Piramidinin Tüm Katmanlarına Uygulanmasına Yönelik Bir Model Önerisi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 43, 2009, s.125

²⁰ Haluk SOYUER, Murat KOCAMAZ, İşletmelerde Bilgisayar Destekli İnsan Kaynağı Değerlendirme ve Seçme Süreci, II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı, 17-18 Mayıs 2003 ,s.674-675

²¹ Nergiz TEK, A. Fatih DALKILIÇ, Pazarlama- Satış ve Muhasebe İşlevlerinin Etkileşiminde Muhasebe Eğitiminden Beklentiler, Muhasene ve Denetime Bakış, Ocak 2011, s.5

²² Hadi GÖKÇEN, a.g.e., s.59

sistemler genellikle çok esnek sistemler değildir ve az bir analitik kapasiteye sahiptir. İlk olarak tipik bir YBS firma içi verileri kapsar. İkinci olarak birçok rutin özet tabloların hazırlanması, karşılaştırmaların yapılması istatistiksel ve matematiksel modellerin oluşturulmasına destek sağlar. Üçüncü olarak, YBS üzerinde kullanıcılar verileri farklı projeksiyonlara göre düzenleyip istifade edebilirler.²³

Bilim dünyasındaki gelişmelerin sonucunda sosyal bilimler ile teknoloji gelişmeleri birbirini yakından takip etmektedir ve birbirinin ihtiyaç duyduğu konular için en kısa zaman içinde yanıt vermektedir. Sürekli yeniliklerin ortaya çıkma nedeniyle, işletmeler içinde de sürekli değişiklikler mevcuttur. İşletmelerin taleplerini karşılamak amacıyla YBS'ler daha esnek olmaktadır ve yöneticilere kendi raporlarını şekillendirmelerine, diğer verileri birleştirmelerine izin veren yazılımları kapsayabilmektedirler.²⁴ Örneğin, satış yöneticisi ana müşterilere bu yıl yapılan satışlara bakarak ve geçen yıla ait satışlarla karşılaştırıp, kar marjını elde etmek isteyebilir.

Tüm bu işlevleri gerçekleştirecek YBS 'nin ihtiyaç duyacağı veriler yine sistemin alt sistemleri olarak tanımlanabilecek birimlerin operasyonel düzeyde işledikleri verilerden oluşacaktır. Bu veriler, şekil 6'de belirtildiği gibi işletmenin sipariş, üretim, finans, insan kaynakları vb. konularına ilişkin elde mevcut verilerin bilgiye dönüşmüş şekilleridir.

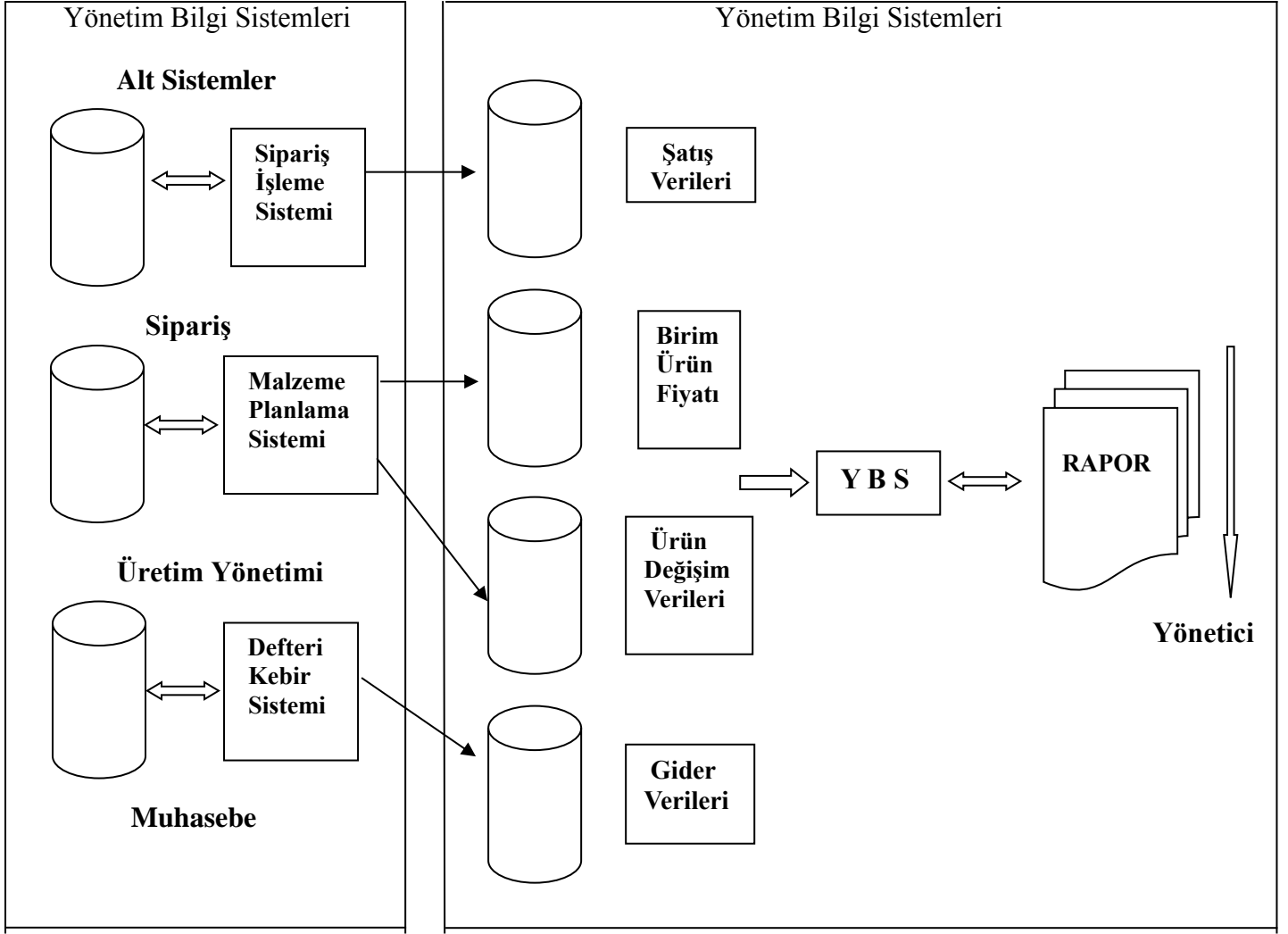
Söz konusu veriler dönüşüm sürecinin sonunda her kademedeki yönetici için farklı formatlarda bir raporlama çıktısı olarak ortaya konmaktadır. Bu noktada YBS yöneticinin kararları için uygun bir alt yapı tesis etmiş ve kullanılmaya hazır bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

²³ Dilek KARAHOCA, Adem KARAHOCA, Yönetim Bilişim Sistemleri ve Uygulamaları, Beta Yayınevi, 1998 s.29

²⁴ Yaşar HOŞCAN ve diğerleri, Yönetim Bilgi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2004,s.14

Şekil 6: Verilerinin Diğer Alt Sistemlerden Sağlanma Şekli

Kaynak: Dilek KARAOCA, Adem KARAOCA, **Yönetim Bilişim Sistemleri ve Uygulamaları**, Beta Yayınları, 1998, s.30

1.4. Amacı

Bir işletmede ilk kez bilgisayar kullanımına karar verildiğinde bu tür işlemsel faaliyetlerin uygulanmasına girişilir. M. Valliant Higginson'un Amerikan işletmelerinde yaptığı bir araştırmada görüşülen firma yöneticilerinden biri,

“İlk bilgisayar kullanımına karar verdiklerinde amaçlarının; (1) Bilgi işlem den yararlanmayı öğrenmek, (2) Yönetime verilen rapor sayısı (özellikle satış raporları) ve alanlarını artırmak, (3) Kimi basit büro işlerini yürütmek, ücret bordrolarını daha çabuk, kolay, doğru ve ucuz yapmak”,

olduğunu söylerken bugünkü amaçların ise daha farklı olduğunu belirterek şöyle devam

etmektedir ;

“ Bugün, yaklaşık 8-9 yıllık bir uygulamadan sonra amaçlarımız : (1) Yönetimin karar vermesini kolaylaştıracak doğru ve eksiksiz bilgiyi zamanında sağlamak, (2) Üretim planlama, stok yönetimi, hammadde ve yarı mamul tedariki ile satış tahminlerine ilişkin faaliyetleri daha iyi yönetmek, (3) Yönetimi daha etkin ve verimli yapabilmek için yeni matematik – kantitatif yöntemlerden yararlanmayı öğrenmek olarak değiştirmiştir.”²⁵

Günümüzde işletmeler gittikçe artan yoğunlukta bir bilgi akışı ile karşılaşmaktadırlar. Bu bilgi akışının gittikçe karmaşıklaşması ve çok yönlü olması sonucu, işletmelerde bu bilgi ağını sınıflandırma ve anlamlandırma çalışmaları olmaktadır. Bu bilgi ağının etkin bir şekilde kullanılabilmesi için teknolojinin kullanılması artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Dolayısıyla bu etkinlik gerek maliyetlerin minimizasyonunda, gerekse verimliliğin optimize edilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Günümüzde YBS'nin temel hedefi de bu olmalıdır. Temel amacı, örgütün bilgi işleme kapasitesini artırarak işletme üzerinde değişik amaçları beklenmektedir. YBS'nin amaçlarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

- **Kolaylık Sağlamak.** Sistem basit olmalı ve kullanıcılar için kolaylık sağlamalıdır. Sistem kolay ve anlaşılabilir olunca, sistemi kullanarak yapılan işlemlerin kolay ve hızlı bir biçimde tamamlanmasını sağlarlar.²⁶

- **Ofis Personelini Azaltır ve Maliyeti Düşürür.** Bilgisayarların kullanımı, bilginin elle işlendiği manuel sistemlerdeki eleman sayısını azaltır. Aynı zamanda Bilgisayarlar, insanın yapabildiğinden daha az maliyetle bilgiyi işleyebilirler.

- **Bazı Kararların Otomasyonunu Sağlar.** Bu kararlar, programlanabilir yapısal kararlardır. Bir problemin, sistem tarafından belleğindeki veri tabanını doğru sonuca ulaşıncaya kadar taramak suretiyle analiz ederek sonuca varır.²⁷ Çoğu firma, düşük seviye bazı kararların otomatik olarak alınabilmesi için bilgisayar kullanırlar.

- **Daha Fazla ve Daha İyi Bilgi Sağlar.** Bilgisayarlar,yönetime daha fazla bilgi

---

²⁵ Hayri ÜLGEN, a.g.e., s.116 – 117

²⁶ Barry E.CUSHING, Accounting Information Systems and Business Organizations,1974, Addison-Wesley Publishing Company, Inc., s. 209

²⁷ Şerefettin SEVİM, Muhasebe Bilgi Sistemi, Kütahya, Dumlupınar Üniversitesi Yayınları, 2008, s.32

sağlayabilirler. Manuel sistemlerde bilginin üretilmesi için gerekli hesaplama miktarı son derece fazla olduğundan, bilginin üretilmesi de bir o kadar zordur. Bilgisayarlar, aşırı bilginin olduğu sistemlerde karar verme seviyesine göre ilgili bilgilerin çağırılması ve yöneticilere kolayca sunulmasını sağlayabilirler. Bu iş manuel sistemlerde çok zordur ve ilgili bilgilerin tamamına ulaşıldığı da şüphelidir.²⁸

1.5. Katkı ve Yararları

Günümüzde bir kurumun yürütmek zorunda olduğu faaliyetleri bilgisayardan yararlanmadan yapması düşünülemez. Özellikle son yıllarda gelişen yerel ve geniş alan bilgisayar ağları ile binlerce kilometre ötedeki bilgiler, uydular yardımıyla anında karşımıza çıkmakta, internet sayesinde herhangi bir kurumdan istenilen bilgiyi almak saniyeler sürmektedir. Hatta birçok yönetici bilgisayarlar sayesinde işlerinin bir kısmını evlerinden idare etmektedirler. Bilgisayarlardan yararlanmayan yöneticilerin zamanlarının büyük bir kısmı, önemsiz ve tekdüze işlemsel faaliyetlere ilişkin kararların hazırlanmasına ve bu kararların alınmasına harcanır.

İşletmelerde yönetim fonksiyonu, mal ya da hizmet üretim sürecinde kullanılan kaynakların doğru yönlendirilmesinden sorumludur. İşletmeler ise “bilgi-karar - uygulama” döngüsü içinde oldukça karmaşık bir yapı göstermektedir.²⁹ Yönetim bilişim sistemi ise bir örgütteki tüm gerekli bilgi akışını sağlama yanında, yönetim ve karar işlevleri için bilgi ve işleme desteği sağlayan bir sistemdir. Bilgisayar temeline dayanan bir yönetim bilişim sisteminin kurulmasıyla işletmelerde tutulan günlük belgelerden daha verimli bir biçimde yararlanılabilecektir. Bordrolar hızla hazırlanacak, satışların, ödemelerin ve alacakların izlenmesi kolaylaşacaktır. Bunlar ve benzeri bir takım standart büro kayıtlarının bilgisayarla işlenmesi, basit bir bilgi işleme faaliyetidir. Ancak yönetim bilgi sisteminin, bilgi işleme sistemine oranla daha üst düzeyde görevi olup, bu görev yönetim ve karar süreci için gerekli bilgileri bilgisayar gücünden yararlanarak sağlayan bir bilişim sistemi oluşturmaktır.³⁰ Günümüzün hızla gelişen sosyo-ekonomik çevresinde her düzeydeki yöneticinin hızlı ve nitelikli karar alma zorunluluğu, etkin bir yönetim bilgi sisteminin işletme ve firmalar için nasıl katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadırlar.³¹

Bir işletmenin başarısı, iç ve dış çevredeki değişmelere karşı sağladığı uyum veya çıkan

---

²⁸ Hadi GÖKÇEN, a.g.e. s.67-68

²⁹ Haluk SOYUER, Murat KOCAMAZ, a.g.e., s.674

³⁰ Hayri ÜLGEN, a.g.e., s.77-78,

³¹ Hayri ÜLGEN, a.g.e., s.78,

değişmeler karşısında yönetimin ihtiyaç duyduğu doğru, zamanlı, anlamlı bilgiyi sağlayarak etkin karar alma faaliyetine dönüşmesiyle ölçülür. Günümüzün hızla değişen şartlarında başarılı olacak yöneticiler, bilgisayar ve teknolojilerini en etkin şekilde kullanabilen ve bilgiyi üretime dönüştürerek rekabet üstünlüğünü yakalayan yöneticiler olacaktır. Yöneticilerin verilere en kolay şekilde ve en kısa zamanda ulaşması, hem yeni stratejiler üretebilmesi hem de mevcut kapasiteyi verimli bir şekilde kullanması için gereklidir.

Yönetim bilgi sistemi ve teknoloji başarılı yönetilirse, şu şekilde yarar ve fırsatları sağlar:³²

- **Ürün geliştirme süresi kısalmış ve pazarlama hızla sunulur.** Bilgiye dayalı yeni ürün ortaya çıkarma ve geliştirmede yardımcı olur. Bilgi temelli ürünler üreten ve bilgi pazarlayan işletmelerde daha da yararlı olur.
- **Maliyetler azalır.** Bilgi teknolojisi araçları, ürün geliştirme, üretim, dağıtım ve müşteri ilişkileri yönetimi bakımından maliyetleri büyük ölçüde azaltmakta ve zaman tasarrufu sağlamaktadır. Diğer taraftan, internet, intranet, diğer network ve iletişim olanakları ofis içinde ve ofisler arasındaki iletişim maliyetlerini önemli ölçüde düşürmektedir.
- **Pazar genişler.** İşletmeyle ilgili istatistik, rapor türü bilgileri anında izleyerek yeni stratejiler oluştururlar ve teknolojik temelleri yardımıyla, pazardaki yeni fırsatları ve yeni alan sektörleri fark etmeye ve yakalamaya imkan sağlar.
- **Değişen ekonomik koşullara çabuk uyum sağlanır.** Bilgiyi en iyi şekilde işleyen ve üretime dönüştüren işletmeler her türlü ekonomik koşullarda ve durumlarda önemli üstünlükler elde edebilir ve uyum sağlayabilirler.
- **Bilginin akmasını sağlar:** Bilginin işletme içinde akması sağlanır. Her düzeyde gereken bilgi gereken noktaya hızlı biçimde akmakta ve işletme çalışanlarının takım halinde verimli bir şekilde çalışması sağlanmaktadır. Bu işlemler bir bütün olarak iş akışını oluşturmaktadır. İş akışı sayesinde dokümanların yönlendirilmesi, onaylanması ve ilgili kişilere çok kısa sürede ulaştırılması sağlanmaktadır. Bu da işletmelerin hızlı karar vermesini ve birçok sürecinde kaliteyi arttırmasına olanak sağlamaktadır.

---

³² Golden Açıköğretim, Golden Akademi Yayınları, 2005, s.4

- **Müşteri istek ve gereksinimleri doğru ve zamanında karşılanır.** Bilgi akışının teknolojiyle yapılması durumunda müşterilerin ihtiyaç ve taleplerini yakından takip edebilir ve müşterilerin ihtiyacına göre mal ve hizmet sunumunda olmasına olanak sağlar.
- **Çeviklik.** Çeviklik kavramı da bilgi teknolojilerinin işletmelere sağladığı önemli yararlardan bir tanesidir. Bunun yanı sıra ürünlerin yaşam süreleri de gün geçtikçe kısalmaktadır. Bilgisayar sistemleri üzerinde geliştirilen doküman yönetimi ve iş akışı sistemleri yeni prosedürlerin hızla hayata geçmesine imkan tanımaktadır.³³

1.6. Önemi

İşletmenin rakipleri tarafından taklit edilemeyecek üretim ve yönetim tekniklerini kullanması temel bir kar kaynağıdır. Yönetim uzmanlarına göre bilgiye sahip olmanın en az fiziksel ve finansal değerlere sahip olmak kadar önemli olduğuna inanmaktadır. Bilgi yönetimi önemlidir. Bilgi olmadan işletmeler başarısız olur. İşletmelerde değişik örgütsel öğrenme mekanizmalarıyla bilgiyi yaratmakta ve toplamaktadır.³⁴ Bilgi yönetiminin temel görevi ise, çeşitli düzeylerde üretilen, yayılan ve paylaşılan bilginin örgüt için bir “varlık” olarak oluşturulmasına olanak sağlayacak her türlü çalışmanın yapılmasını incelemek ve araştırmaktır.³⁵ Bilgi yönetme ve işletme yöneticilerine yardımcı olma amacıyla görevlendirilen yönetim bilgi sistemi, örgütün güncel ve tarihsel kayıtlarına zamanında ulaşması ve işletme işlevleri hakkında bilgileri yöneticilere sunmasını sağlar.

YBS'nin kurulmasının zor ve pahalı olmasına rağmen, bu sisteme sahip olmak ve bu sistemi uygulamak işletmeler için ihtiyaç haline gelmiştir. Gittikçe gelişen teknoloji ve iş dünyasında yöneticiler eskiye göre çok daha karmaşık iş çevresiyle uğraşmak durumundadırlar. Aynı zamanda iş çevresi sadece karmaşık çevre değil, dinamik bir çevredir. Yöneticiler artık daha hızlı karar almak durumundadırlar. Böylelikle işletmeler dinamik olan iş çevrelerine daha hızlı bir şekilde adapte olabilmektedirler.³⁶ Yöneticilerin zamanında dinamik iş çevresiyle uyum sağlaması ve doğru bilgilerle bilgilendirilmesi için yönetim bilgi sistemi olumlu bir olanak sağlamaktadır. Üst düzeydeki yöneticiler sadece bilgilendirme

³³ Elbeyi PELİT, Turizm İşletmelerinde Bilgi Teknolojileri Kullanımı ve Yaygınlaştırılmasına Yönelik Uygulamalar Proje No: 2008-1-TR-LEO02-01636,

³⁴ Golden Açıköğretim, a.g.e. s.91,

³⁵ Aykut BEDÜK, a.g.e., s.201

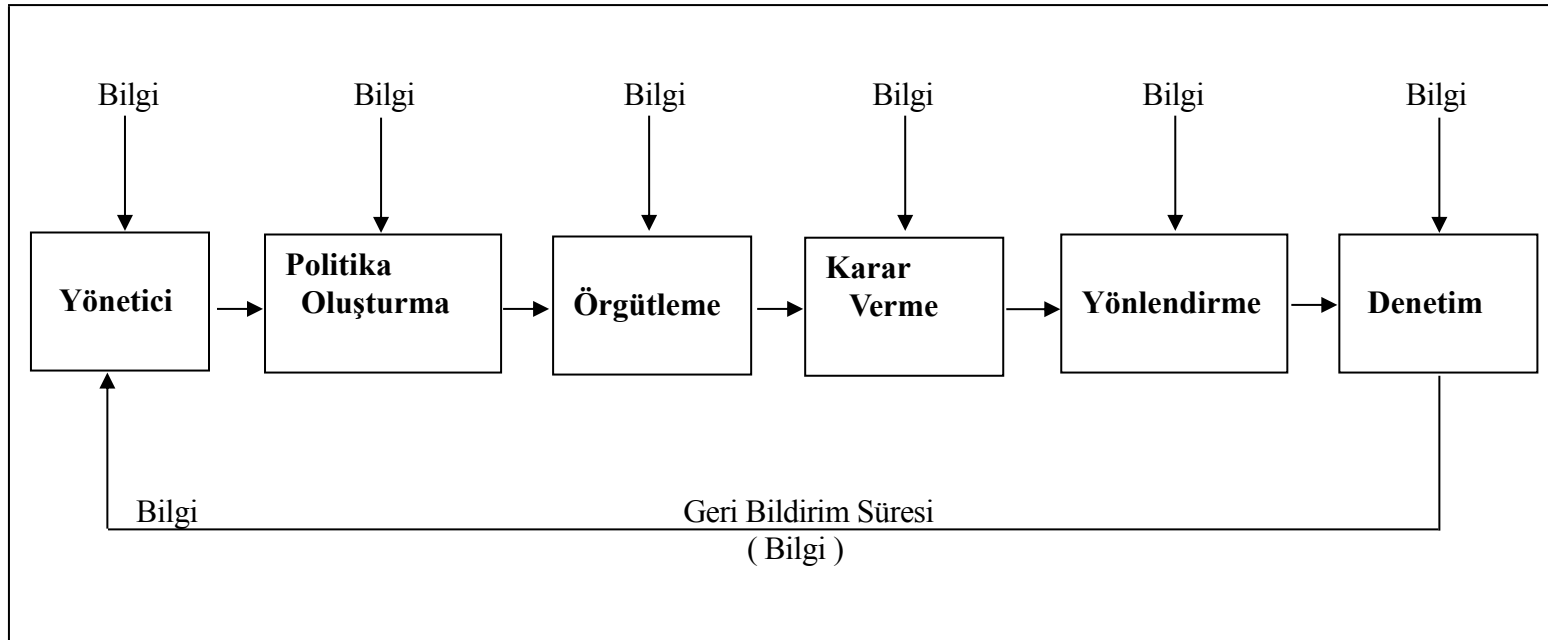
³⁶ Hüseyin ÖZGEN, Azmi YALÇIN, İşletmelerde “Yönetim Bilişim Sistemi” ve Yönetim Kararlarında Kullanılması, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dergisi, 1992, s.253,

raporları ile yürütülmekte olan işletme faaliyetleriyle bilgilendirilir ve adapte olabilmektedir.

Yönetim bilgi sisteminin temel hareket noktası yönetimin her düzeyine ve işletmenin ilgili diğer kişilerine gerekli bilgileri sağlamaktır. Başarılı yönetim planlaması ve kontrolü daha önce de belirtildiği gibi yönetimin ilgili ve zamanlı bilgilerle donatılmasına bağlıdır. Modern yönetim tarafından gereksinimi duyulan bilgilerin ayrıntılı, istatistiksel ve çok olma özelliği yönetim bilgi sisteminin önemini daha da arttırmaktadır.³⁷

Bir işletmede yönetim sürecinin her aşamasında bilgiye ihtiyaç vardır. Bir işletmede iletişim ve bilgi akışının odağında bulunan kişi işletmeyi yönetme gücüne sahip olur. Bilgi akışı olmadan yönetim fonksiyonlarının yerine getirilebilmesi mümkün değildir.

Şekil 7: Yönetimde Bilgi Süreci

Kaynak: Mehmet ÖZTÜRK, **Fonksiyonlar Açısından İşletme ve Yönetim**, Papatya Yayınları, s.174

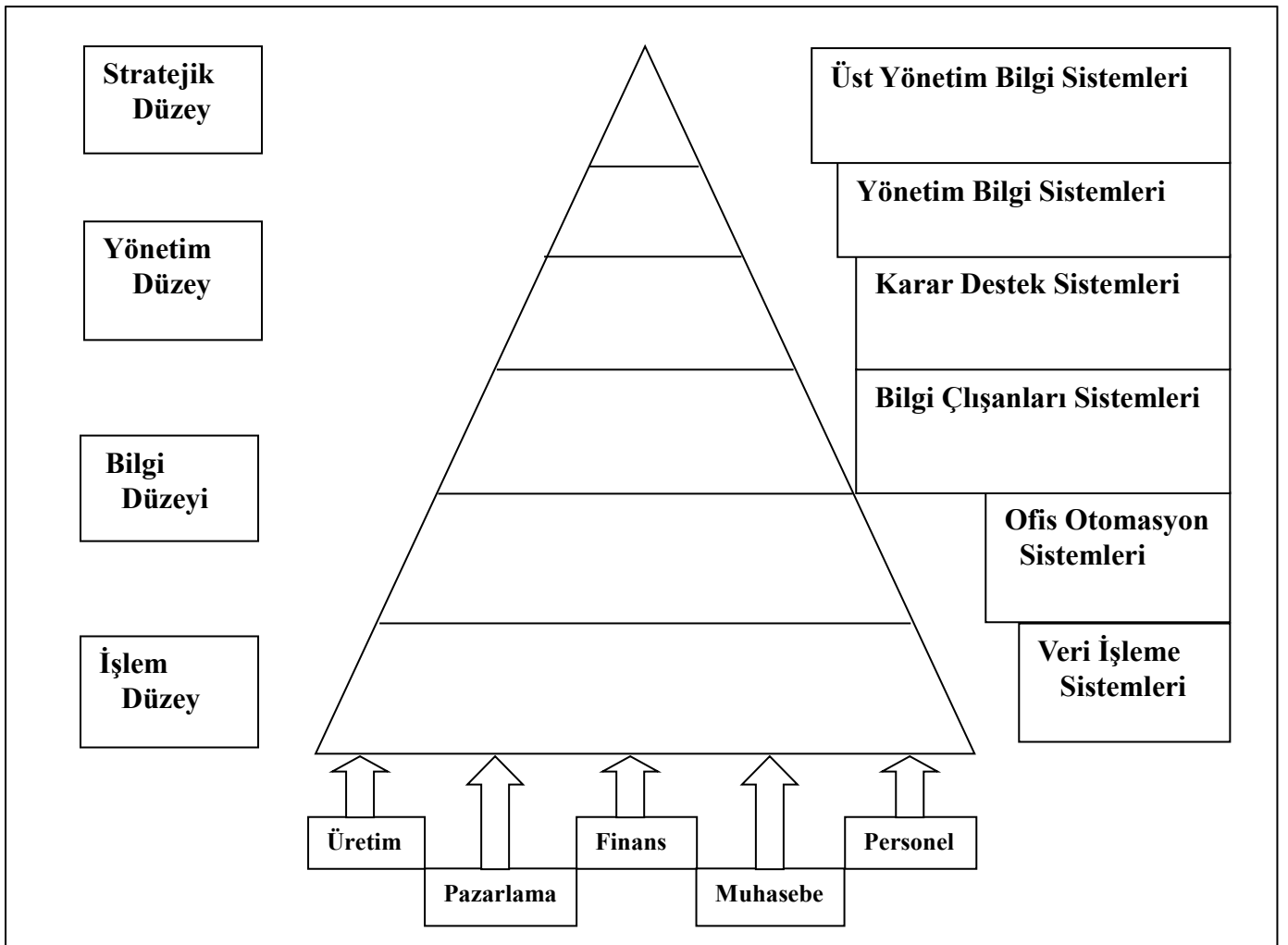
İşletmelerde kullanılan temel işletme bilgi sistemleri ve sorumluluk düzeylerine göre bilgi sistemleri Şekil 7’de gösterilmiştir. Günümüz yöneticileri kuruluşlarının bir bütün olarak ihtiyaçlarını ve her düzeyindeki bilişim gereklerini karşılamak için çeşitli bilgisayar teknolojilerini düzenlemesini ve koordine etmesini ve iş sistemi uygulamalarını bilmelidirler.³⁸ Şekil 8’de gösterildiği gibi, en alt basamaklarda veri işleme sistemleri ve ofis otomasyon sistemleri mevcuttur, bu sistemler ve bunların yürüttüğü faaliyetler ise günlük

³⁷ Fevzi SÜRMELE, Sistemin Yaklaşımı Açısından Finansal Bilgi Sistemi ve Maliyet Muhasebesi Alt Sistemi Uygulaması, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Eskişehir, 1978, s.50,

³⁸ Dilek KARAOCA, Adem KARAOCA, a.g.e.,s.43

faaliyetlerdir. Bunlar işletme ve firma için en temel sistem ve faaliyetler sayılır. Bir az yukarı basamaklarda bilgi çalışanları sistemi ve karar destek sistemi mevcuttur. bu basamaklarda günlük faaliyet planlarını karar kılma işlemini ve kontrolü destekleyen kaynakları belirler. Yönetim bilgi sistemi tam bu işletme ve firma için en temel sayılan basamaklar ile en üst strateji düzeyindeki Üst Yönetim Bilgi Sistemleri arasında yer almaktadır. Yönetim bilgi sisteminde, yönetimin kontrolü için taktik planlamaya ve karar vermeye yardımcı olarak bilgi sistemi kaynakları ve en üst basamakta yer alan üst yönetim tarafından politika belirlenmesine ve stratejik plan yapılmasına yardım eden bilgi kaynakları bulunmaktadır. Yönetim bilgi sistemi, genel anlamda, bir kurumun tamamına yönelik karar verme sistemine yardım etme işlemidir. Bu yüzden, YBS bir kurumun karar verme, yönetme ve diğer işlemlerini destekleyen bilgileri sağlamak için içiçe girmiş insan makine sistemidir.

Şekil 8: İşletme Bilgi Sistemleri

Kaynak: Dilek KARAOCA, Adem KARAOCA, **Yönetim Bilişim Sistemleri ve Uygulamaları**, Beta Yayınları, 1998, s.43

1.7. İşletmelerde YBS ve Karar Vermenin İlişkisi

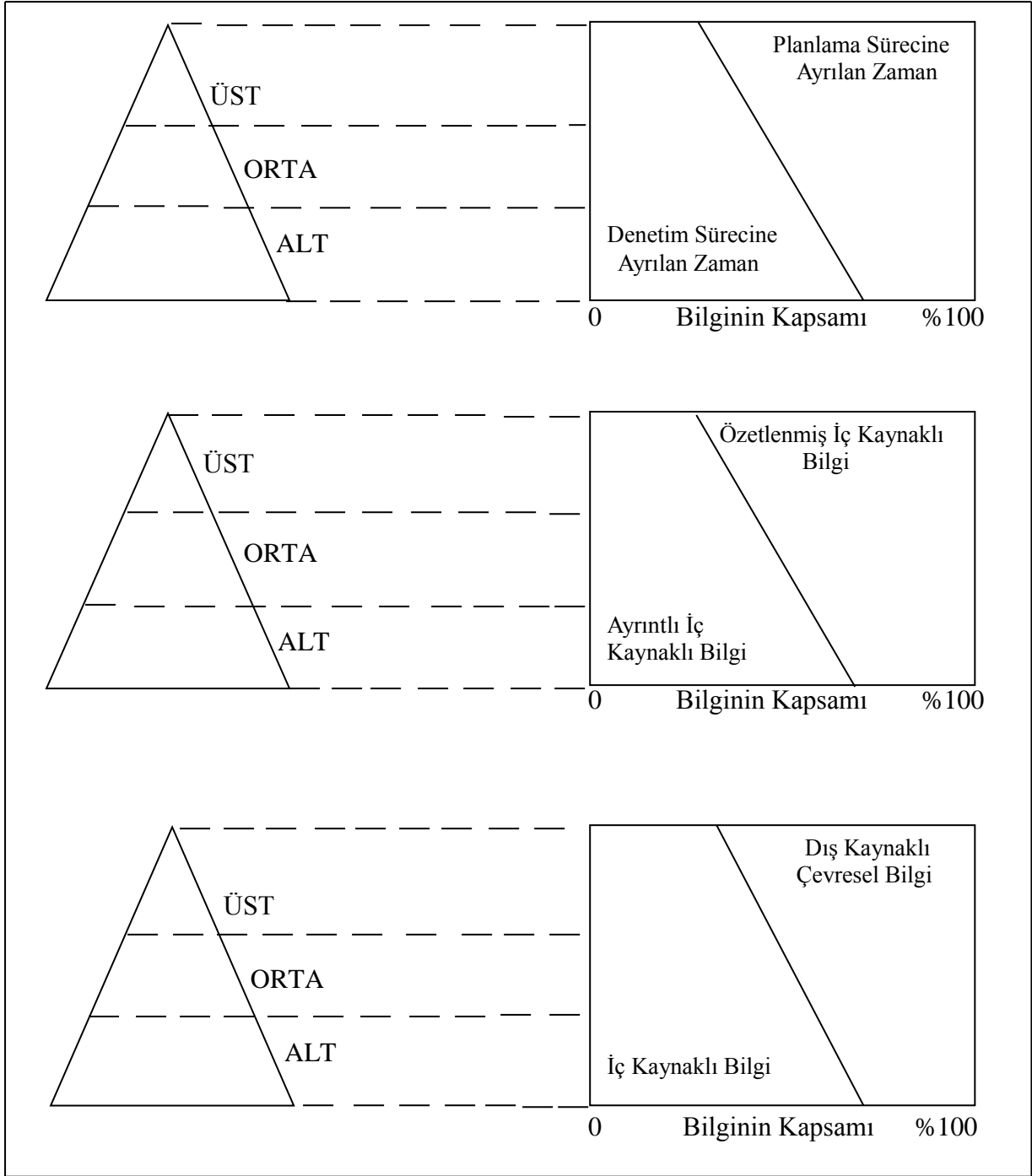
Teknolojinin hızlı gelişme sonucunda, değişimin önemini fark eden işletmelerde bilgi, hem çok önemli bir üretim faktörü hem de önemli bir rekabet unsurudur. Küreselleşmenin etkisiyle hızla değişen ve rekabette yoğunlaşan iş dünyasında, bilgi sistemleri işletmelerin yürütülmesi, karar alınması ve stratejik rekabetlerde yönetici ve kullanıcılar için kolaylık sağlamaktır.³⁹

Bilgi sistemleri yöneticilere, bilgiyi iletmesi ve ilgili yerlere yayması için yardımcı olur. Karar vermede de bilgi yönetici için önemli unsurdur. Karar vermek yöneticinin en önemli görevidir.

---

³⁹ James A. O'Beien, Management Information Systems, Irwin McGraw-Hill, 1996, s.15

Şekil 9: Yönetim Düzeylerinde Bilgi İhtiyacı

Kaynak : ÜLGEN, H., *İşletme Yönetiminde Bilgisayar*, İşletme Fakültesi Yayını, No.,121, İstanbul, 1990, s.11

Şekil 9'de gösterildiği gibi, çeşitli yönetim düzeylerindeki yöneticilerin bilgi gereksinimleri ve bu bilgileri kullanma durumları da farklıdır. Şekilde gösterildiği gibi alt, orta ve üst düzey yöneticilerinin farklı bilgilere ayrılan zamanları da farklıdır. Üst düzey yöneticiler planlama, özetlenmiş iç kaynak bilgileri ve dış kaynaklı bilgilere ağırlık vermişlerdir. Karar türleri ve karar organlarına göre bilgi türleri de farklıdır.

Bir kurumun yürütmek zorunda olduğu günlük faaliyetleri vardır. Bu işleri yürütmek için, bilgisayarlardan yararlanılmaktadır. YBS, bilgi işleme sistemi olarak, bilgisayarlardan, faydalanmasına rağmen, bilgi işleme işinden daha çok yönetime ve idari bölümlere bilgi temin etme işinin yapıldığı bir sistemdir.⁴⁰ YBS, genel anlamda, bir kurumun tamamına yönelik karar verme sistemine yardım etme işlemidir.⁴¹ Yukarıda bahsedilenler kısaca özetlenirse, YBS'nin işletmelere etkilerinin en önemlisi, yöneticilerin karar verme fonksiyonu üzerine etkisidir.

İlk önce, elde edilen bilgiler ile karar verme süreci arasındaki ilişkiler şöyle incelenebilir: Önce olaylar gözlemlenmekte, gözlemler kaydedilince veri olmakta, veriler bazı bilimsel işlemlerden geçirilerek çıktıya dönüştürülmekte, söz konusu çıktı bilgi biçiminde karar alma sürecine girmektedir. Karar alırken veri değil, verilerin işlenmesi sonucu elde edilen bilgi kullanılmaktadır.⁴² Kısaca özetlenirse, karar verme süreci, elde edilen bilgiler tarafından doğrudan etkilenmektedir aynı zamanda, karar verme süreci yönetimin en önemli fonksiyonlarından biridir.

Karar vermenin en önemli süreci, bilgi işlemektir. Bunun sebebi bilgilerin yöneticilerin karar vermelerine yardım edecek şekilde düzenlenmesinin önemidir. Karar vericinin sadece gereksinimi olan bilginin kendisine ulaştırılması ve ilgisiz konular hakkında bilgi verilmemesi, karar konusunda odaklaşarak doğru ve zamanında karar vermesinde önemlidir. Bugün birçok işletmenin başındaki yöneticiler, başarılı yönetimin en önemli faktörlerinden birinin doğru ve zamanlı karar vermek olduğuna inanmaktadırlar.

Bilgisayar ve haberleşme teknolojilerindeki hızlı gelişmeler sonucu, işler daha az hata ile daha hızlı olarak makineler tarafından yapılmaya başlanmış, üretim maliyetleri azalmış, dış pazarlara açılma olanakları artmış, bilgi toplama, bilgi işleme hızlanmıştır. İnsanlar, bilgiye ulaşabilmeleri kolaylaşınca her türlü bilgiyi depolamaya başlamışlar, bunların sayısı artınca da bilgiyi saklama, değerlendirme problemleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu konudaki en büyük destek bilgisayarlardan gelmiştir. Bilgisayarsız bir yönetim bilgi sistemi tartışılabilir, ancak bilgisayarın gücü yönetim bilgi sistemini bugünkü hale getirmiştir.⁴³ Yukarıda dile getirilen çok sayıdaki bilgiler bilgisayar destekli yönetim bilgi sisteminin yardımıyla tüm bilgiler değerlendirilerek bir özet halinde yöneticilere sunulmakta, onların karar vermesi

⁴⁰ Nilay KALELİ, Ahmet SEN, Bilgi Toplumunda Yönetim ve Organizasyon, 1. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, 10 – 11 Mayıs 2002, s.746

⁴¹ Nilay KALELİ, Ahmet SEN, a.g.e. s.746

⁴² Mehmet ŞAHİN, a.g.e. s.123

⁴³ Hasan ÇOBAN, a.g.e. s.168

istenmektedir. Yöneticiler ise kapsamlı özetlenen bilgiye sahip olmak suretiyle içinde buldukları belirsizlik ortamından kurtulmakta ve daha doğru kararlar vermektedirler.

Yönetim Bilgi Sisteminde iç ve dış kaynaklardan gelen veriler işlenerek bilgiye çevrilir ve bu bilgi işletmenin her kademesindeki ilgili yöneticiye iletilerek yöneticilerin sorumlu oldukları planlama, yönetme ve kontrol faaliyetlerini zamanında etkin olarak gerçekleştirmelerine olanak sağlar.

Yöneticinin yaptığı ise bir çeşit “bilgi işlemek” olarak bakılabilir. Özellikle organizasyon içindeki kademeler yükseldikçe yöneticinin fiili iş ile bağı zayıflamaktadır. Bir başka deyişle kademe yükseldikçe fiili iş ile yönetici arasına başkaları girmektedir. Karar vermenin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için yöneticiye bilgi akışının çok iyi planlaması ve doğru bir şekilde sunulması gerekmektedir.⁴⁴ Bu özetlenirse, karar vermek yöneticinin kendisine gelen bilgileri işlemesi ve değerlendirmesidir. İşte yöneticinin kendine bilgi ve verilerin ulaşmasını sağlayacak olan sistem, YBS’dir.

O halde günümüzde karar verme süreci, bir yönü ile Yönetim Bilgi Sistemine ve bir yönüyle de verilen kararların uygulamasına bakmaktadır. Yönetim bilgi sistemi karar verme süresi boyunca karar vericinin verileri olup çeşitli çözümleri denemesine imkan sağlarlar.⁴⁵ Yönetim bilgi sistemisiz karar verme düşünülebilir, ancak karar vermenin hızlı olması ve sonucu düşünülemez. Zira yönetim bilgi sisteminin desteğiyle karar vermeden önce yetiştirilen veri ve bilgiler verilen kararların uygulanıp uygulanmadığı ve uygulandıktan sonraki sonuçların olumlu ya da olumsuz olduklarıyla yakından ilgilidir.

İşletmelerde alınan kararlar çeşitli kriterlere göre sınıflandırılır. Bunlar kararı veren organa bağlı, kararın bilgi derecesine bağlı, kapsadığı zamana bağlı, sürekli olup olmadığına bağlı ve veriliş biçimlerine bağlı olarak sayılabilir. Bu çeşitli özelliklere göre sınıflandırılan kararlar yönetsel fonksiyonların her aşamasında yer alan bir süreç olma özelliğini göstermektedirler.⁴⁶

1.8. Öğeleri

Şekil 10’de gösterildiği gibi, Yönetim bilgi sisteminde veriler ve bu verilerin işlenmesi ve bilgiye dönüşümü bütünlük bir sistem oluşturur. Buna bilgi havuzu veya bilgi bankası adı

---

⁴⁴ Hasan ÇOBAN, a.g.e., s.172

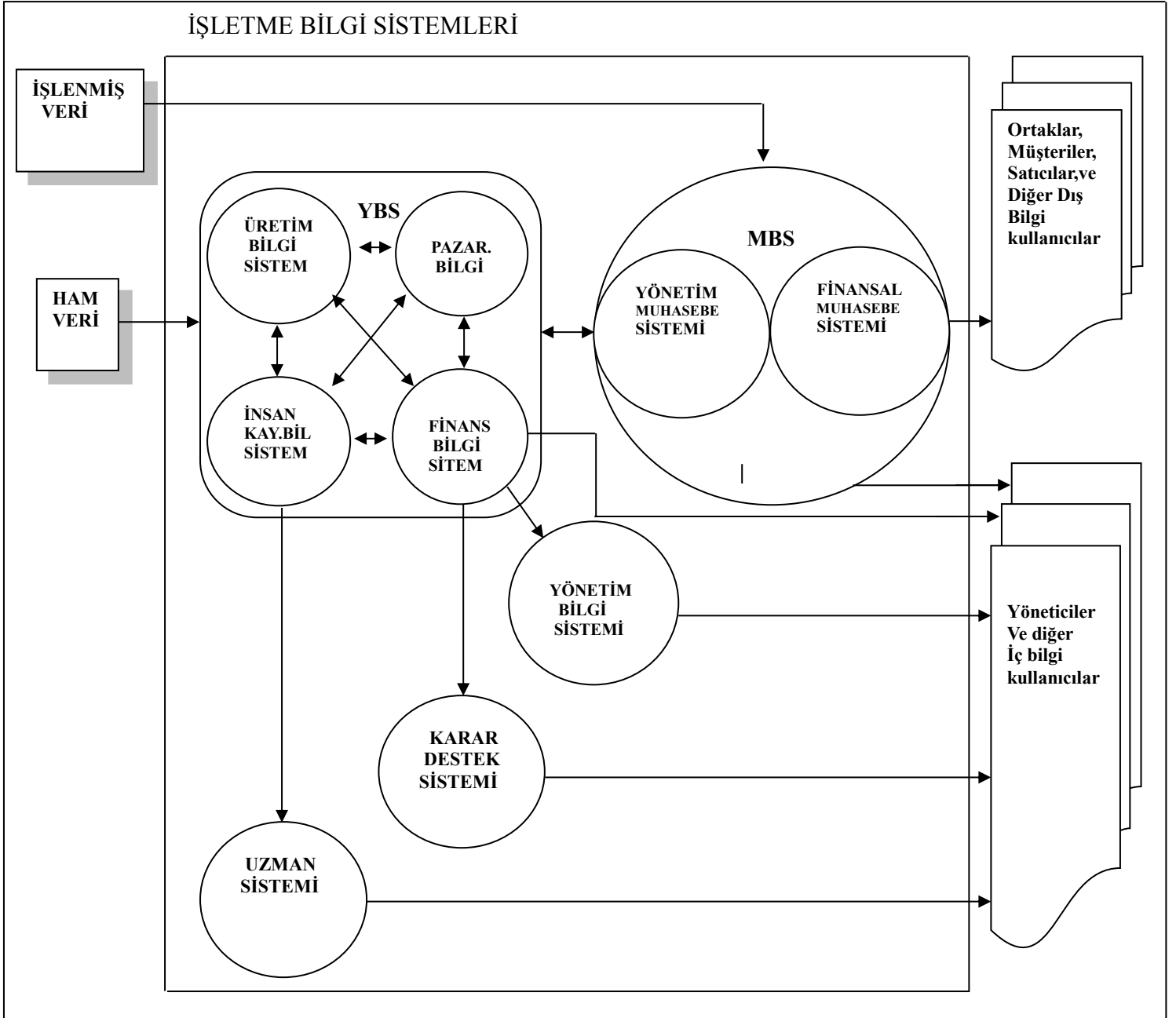
⁴⁵ Hüseyin ÖZGEN, Azmi YALÇIN, a.g.e., s.258,

⁴⁶ Mehmet ÖZTÜRK, a.g.e., s.185,

verilebilir. Veriler bilgi havuzuna veya bilgi bankasına bir çok noktadan girilebilir ve bunlar bir sistem halinde değerlendirilir. Veri gruplarının giriş noktaları, giriş amaçları, geliş kaynakları ve değerlendirme sistemleri yönetim bilgi sistemlerinin fonksiyonel ögelerini oluşturur. Yönetim bilgi sisteminin fonksiyonel ögeleri 5 ana başlıkta toplanabilir.

- Finansman Bilgi Sistemi
- Üretim Bilgi Sistemi
- İnsan Kaynakları Bilgi Sistemi
- Pazarlama Bilgi Sistemi
- Muhasebe Bilgi Sistemidir

Şekil 10: Bir İşletmedeki Bilgi Sistemleri ve Bileşenleri

Kaynak: Joserh W.WLKINSON, Michael J. CERULLO, **Accounting İnformation Sİstems**, Third Edition, John Wiley & Sons. Inc., s.16

1.8.1. Finans Bilgi Sistemi

Finansal bilgi sistemi, yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirmek, işletme eylemlerinin kontrolünü olurlu kılmak, geleceğe ilişkin işletme eylemlerini planlamak için gerekli bilgileri sağlayan bir bilgi sistemidir. İşletmenin amaçlarına ulaşmasına yardımcı bilgileri oluşturacaktır, aynı zamanda gerekli araçları ve yöntemleri geliştirecektir. Finansal

bilgi sisteminin diğerk bir tanımı da şu şekilde tanımlanabilir:⁴⁷

Finansal bilgi sistemi, işletme yöneticilerinin finansal kontrol işlevini sürdürebil- meleri doğrultusunda, varlık kontrolü ve geleceğin planlanması için gerekli bilgileri oluşturan sistem elemanlarının bütünüdür.⁴⁸

Finansal bilgi sistemi, işletmelerde iç kontrolü olurlu kılmak ve yönetsel bilgileri sağlamak amacıyla kurulan alt bilgi sistemlerinin oluşturduğu bir bütündür. Bu bütünü oluşturan alt bilgi sistemleri, maliyet muhasebesi, genel muhasebe veya finansal muhasebe, sorumluluk muhasebesi, kar planlaması, nakit bütçelemesi, sermaye bütçelemesi olarak sıralanabilir. Finansal bilgi sistemi bu içeriği itibariyle birbirinden farklı bilgi kullanıcılarının farklı bilgi gereksinmelerini karşılayacağı açıktır. Bu nedenle işletmenin mevcut bilgi sisteminin, “ muhasebe bilgi” sağlamaktan çok “ yönetim bilgisi ” sağlamaya dönüştürülmesi bir zorunluluk olmaktadır. Finansal Bilgi Sistemi bu görünümüyle, yönetim için gerekli olan yönetsel bilgileri sağlayan oldukça geniş kapsamlı bir bilgi sistemi olarak, Yöbetim Bilgi Sistemleri içindeki yerini alacaktır.⁴⁹

Finansal Bilgi Sistemi İlkeleri:

Finansal bilgi sisteminin düzenlenmesinde gözönünde bulundurulması gerekli ilkeleri şu şekilde sıralanabilir:

• Maliyet İlkesi

Bilginin elde edilmesi için katlanılan fedakarlık, bilgiyi kullanacak kişi için sağlanacak marjinal faydayı aşmamalıdır. Finansal bilgi sisteminin, yönetimin gereksindiği bilgileri aşını olmayan maliyetle karşılaması zorunludur.⁵⁰

• Raporlama İlkesi

Finansal bilgi sistemi, kişinin davranışlarını ve kararlarını etkileyecek bilgilerden oluşmaktadır. Bu nedenle finansal bilgi sistemince hazırlanan raporların, üçüncü kişilerin açık ve net olarak anlayacakları şekilde hazırlanması gerekmektedir. Sistemi oluşturan bilgilerin karar aracı olması ya da alınan kararların tümü ile değiştirilecek nitelikte olması, geri bildirim sisteminin varlığına bağlıdır. Finansal bilgi sisteminde raporun amacı, gerçekteleşen mali ve finansal durum ve

⁴⁷ Fevzi SÜRMEİ, Sistem Yaklaşımı Açısından Finansal Bilgi Sistemi ve Maliyet Muhasebesi Alt Sistemi Uygulaması, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, No:198/128, s.65,

⁴⁸ A. Sait SEVGENER, Rüstem HACİRÜSTEMOĞLU, Yönetim Muhasebesi, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000. s.3

⁴⁹ Fevzi SÜRMEİ,a.g.e., s.66,

⁵⁰ A. Sait SEVGENER,a.g.e., s.7-8,

olayları izlemek ve sonuçlandırmaktır.⁵¹

• İnsan Faktörü İlkesi

Finansal bilgi sistemi, insancıl etkenleri dikkate alarak geliştirilmelidir. Çünkü sisteminin etkinliğinden insanlar sorumludur.

Finansal bilgi sisteminin çalışmasından sorumlu kişiler, sistemin sosyal yapısını oluşturur. Bu kişiler sistemin sosyal yapısına girerken, iş yaşamı dışındaki sosyal durumlarının ve geçmişteki görgü ve deneylerinin doğurduğu belirli ümit, bekleyiş ve isteklerle gelirler. Etkin bir sosyal Finansal Bilgi Sistemi, ancak belirli temellere dayalı sağlam bir sosyal yapı ve bu sosyal yapıyı oluşturan kişilerin sistemi benimsemeleriyle olur.⁵²

• Örgüt Yanısı İlkesi

Özellikle sınırları belirlenmiş, yetki ve sorumluluk alanları, yetki ve sınırları belirlenmiş organizasyon yapısı içerisinde daha etkili olmaktadır. Organizasyon, finansal bilgi sisteminin ihtiyaç duyduğu bilgi akışını, zamanlı ve doğru olarak sağlamaktadır.⁵³

• Güvenilir Olma İlkesi

Finansal bilgi sistemi, sistemin sağladığı bilgilerden tüm kullanıcıların emin olmasını sağlamaktadır. Bilgiyi kullanacak kişiler, kendi gözlemleri yerine sistemin sağlayacağı bilgilere göre davranmalıdır. Bu şekilde sistemin oluşturacağı bilgiler, hataları azaltma, varlıkların etkin yönetimini sağlamalı ve uygunsuz davranışları ortadan kaldırmalıdır.⁵⁴

• Bağımlılık ve Esneklik İlkesi

Sistem dinamik ve açık bir sistemdir. Dinamik bir sistem olarak sürekli bir gelişme süreci içinde işletmenin gelişmesine ve devamlılığına bağlı olacaktır. Açık bir sistem olarak ise, değişen iç ve dış koşullardan sürekli etkilenecektir. Dolayısıyla işletme, gerek gelişme sürecinden gerekse iç ve dış koşullardan doğan değişikliklerle karşılaşacaktır. Esnek bir sistem ise, değişiklikler karşısında, yeni baştan düzenleme gerektirmeksizin, yeni gereksinmelere yalnızca yeni bir takım eklerle cevap

---

⁵¹ A. Sait SEVGENER, a.g.e., s.8,

⁵² Fevzi SÜRMEĒĒ, a.g.e. s.78

⁵³ Serma KARACAER, a.g.e. s.216,

⁵⁴ A. Sait SEVGENER, a.g.e. s.8

verebilen bir sistemdir.⁵⁵

• Bilgi İşleme İlkesi

Finansal bilgi sistemi, faaliyet kademelerinin etkinliğinin ayrıntılı olarak izlenmesini sağlamalıdır. Finansal bilgi sistemi; anlaşılabilir, devamlı ve dengeli bilgileri derleyip, sınıflandırarak yönetimin planlama ve kontrol işlevini yerine getirmesini sağlayacak bilgileri oluşturmalıdır.⁵⁶

1.8.2. Üretim Bilgi Sistemi

Üretim yönetimi, işletmenin elinde bulunan tüm kaynakların kullanılması ve yeni kaynakların bulunup temin edilmesi ile, mamulün, istenilen kalitede, istenilen zamanda ve en uygun maliyetle üretimini sağlayacak şekilde bir araya getirilmesi işlemidir.⁵⁷ Yukarıda bahsedilen en uygun maliyeti sağlamak ise üretim yönetiminin en önemli görevidir.

Son yıllarda global ticaretteki önemli gelişmeler, ulaşımın kolaylaşması, sınırların gevşemesi gibi nedenlerle pazarların büyümesi ancak rekabetin artması sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durum karşısında üretim yönetiminin önemi daha da artmıştır. Üretim ve üretim yönetimin dünyadaki hızlı gelişmelere ayak uydurabilecek yapı ve esnekliğe kavuşturulması gerekir. Bilgi çağı olan zamanımızda 'bilgi' artık bir üretim faktörüdür. Diğer tüm üretim faktörleri gibi, bilgiyi de en uygun zamanda ve kalitede temin etmek için bir bilgi sistemine ihtiyaç duyulmaktadır. Üretim bilgi sistemi üretim yönetiminde en uygun zamanında ve kalitede bilgilerin sunulması ile temin etmektedir.

Üretim bilgi sistemi, işletmede üretilen mamullerin, hizmetlerin ve bunlara ilişkin girdilerin işletme içindeki fiziksel akışlarına ilişkin bilgileri sağlamaya yönelik bilgi sistemidir. Örneğin, üretim planlaması ve kontrolü, stok kontrolü ve yönetimi, kalite kontrol gibi işletme faaliyetlerini yerine getirmektedir.⁵⁸

Üretim bilgi sistemi, işlem süreçleme işlevleri, üretim denetimi ve raporlama işlevleri, yapısal olmayan üretim planlama işlevleri, yapısal üretim planlaması işlevleri gibi işlevleri kapsamaktadır. Üretim bilgi sisteminin otomasyonuna paralel olarak, malzeme gereksinim planlaması, stok yönetim, ürün geliştirme ve tasarım, kaynak planlaması gibi konularda çeşitli

---

⁵⁵ Fevzi SÜRMEİLİ, a.g.e. s.79

⁵⁶ A. Sait SEVGENER, Rüstem HACIRÜSTEMOĞLU, a.g.e.s.9

⁵⁷ Murat AYANOĞLU, Üretim Yönetimi, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2006, s.7,

⁵⁸ Yaşar HOŞCAN, a.g.e. s.32,

yazılımlar geliştirilmiş ve bu yazılımlar sayesinde karar vericiler daha kısa zamanda doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma şansına sahip olmuşlardır.⁵⁹

Üretim, yeni bir fiziksel varlık veya hizmet ile sonuçlanan bir fayda yaratmak amacı ile girişilen faaliyetler şeklinde tanımlanmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere üretim faaliyetleri işletme içindeki faaliyetlerden oluşmaktadır. Eğer işletme bir gruba bağlı ise ve aynı üretim dalında faaliyet gösteren birden fazla işletme varsa bu işletmelerin, üretim bilgi sistemleri yardımı ile elde edilen çeşitli tarihi, şimdiki ve geleceğe ilişkin bilgilerin, aralarındaki bağlantı yardımı ile birbirlerine aktarmaları gerekecektir. Bu ise holding gibi daha büyük yönetim sistemlerinin bütünlüğünü sağlamak için ihtiyaç duyduğu bir zorunluktur.

1.8.3. İnsan Kaynakları Bilgi Sistemi

İnsan kaynakları bir örgütün tüm çalışanlarını kapsamaktadır. İnsan Kaynakları Yönetimi ise bir örgütte yer alan tüm çalışanların, örgütü amaçlarına ulaştırıcak şekilde, etkili ve verimli bir şekilde güdülenmesi ve faaliyete geçirilmesi süreciyle ilgilenmektedir.⁶⁰

İnsan kaynakları Yönetiminin iki temel amacı vardır: verimliliği arttırmak ve iş yaşamının niteliğini yükseltmek. İnsan kaynakları yönetimi işgücü ile ilgili çeşitli kriterleri kullanarak gerek verimlilik gerekse iş yaşamını niteliği üzerinde olumlu gelişmelerin elde edilmesini sağlar.⁶¹

İnsan kaynakları yönetiminin önemi günümüzde aşağıda belirtilen sorunlar nedeniyle her zamankinden çok artmıştır.⁶²

- İşgücü ile ilgili maliyetler
- Verimlilik
- Değişimler
- İşgücündeki olumsuzluk
- Küreselleşme

İnsan kaynakları bilgi sistemi, işletme yönetimine yarış üstünlüğü kazandıracak şekilde geliştirilmelidir. Nedeni, insan değişkeni, işletmenin tek yaratıcı ve devingen kaynağıdır. İşletme, ancak, çalışanların üretken ve yaratıcı davranışlarıyla başarılı olabilir. İnsan kaynağı bilgi sistemi,

---

⁵⁹ Yaşar HOŞCAN, a.g.e. s.32

⁶⁰ Serkan BAYRAKTAROĞLU, İnsan Kaynakları Yönetimi, Sakarya Yayıncılık , 2008, s.6,

⁶¹ Hüseyin KOCA, İnsan Kaynakları Yönetimi, İstanbul, 2008, s.21

⁶² Cavide UYARGİL, Zeki ADAL, İnsan Kaynakları Yönetimi, 2010, s.5

işletme yönetimine, insan kaynakları, personel yönetimi ile ilgili pek çok alanda yardımcı olmaktadır.

İnsan kaynakları bilgi sistemi, insan kaynaklarının planlanması, işe alma ve yerleştirme, sürekli eğitim, ücret yönetimi, güvenlik ve sağlık, endüstri ilişkileri, kariyer planlama ve geliştirme, sosyal hizmetler, yönetim ve örgüt geliştirme, performans yönetimi ve sendikal ilişkiler gibi insan kaynakları konularında gerekli bilgilerin toplanması, işlenmesi ve bu bilgilere gereksinim duyanlara aktarılmasına sağlayan bir sistemdir.⁶³

1.8.4. Pazarlama Bilgi Sistemi

Pazarlama, tüketici ihtiyaçlarının tahmini, tespiti ve tatminine yönelik kar amaçlı bir yönetim sürecidir. Pazarlama ayrıca “ kişisel ve örgütsel amaçlara ulaşmayı sağlayacak mübadeleleri gerçekleştirmek üzere, fikirlerin, ürünlerin ve hizmetlerin geliştirilmesi, fiyatlandırılması, tutundurulması ve dağıtımıyla ilgili bir planlama ve uygulama süreci” olarak da tanımlanabilir.⁶⁴

Yöneticiler pazarlama karmasını kontrol edebilseler de, hedef pazarı sürekli olarak yeniden şekillendiren ve biçimlendiren dış çevredeki öğeleri kontrol edemezler. Eğer yönetim dış çevreyi anlayamazsa, firma geleceğini mantıklı bir şekilde planlayamaz. Bir kuruluş çoğunlukla geleceğini etkileyen güçlerin farkında değildir.⁶⁵ Pazarlama araştırması çevreyi anlamak için de yararlanılan temel bir araçtır. Çevrenin tanınması bir firmanın yalnızca mevcut pazarlama karmasını değiştirmesine değil, aynı zamanda yeni fırsatlar keşfetmesine de yardımcı olur.⁶⁶

Pazarlamada temel olan hedef pazarın belirlenmesi, uygun bir pazarlama karmasının oluşturulması ve dış çevrenin hızlı değişimine uyum sağlayacak şekilde sürekli olarak gözden geçirilmesi gibi kararlar için gereken bilgiler, pazarlama araştırması ve pazarlama bilgi sistemi ile sağlanır.

Pazarlama bilgi sistemi, pazarlama kararları için gerekli bilgileri düzenli ve sürekli bir biçimde toplamak, muhafaza ve analiz etmek ve yaymak üzere geliştirilmiş bir prosedürler ve

---

⁶³ Yaşar HOŞCAN, a.g.e. s. 33

⁶⁴ Erdoğan KOÇ, Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri, Seçkin Yayınları, Ankara, 2008, s.44

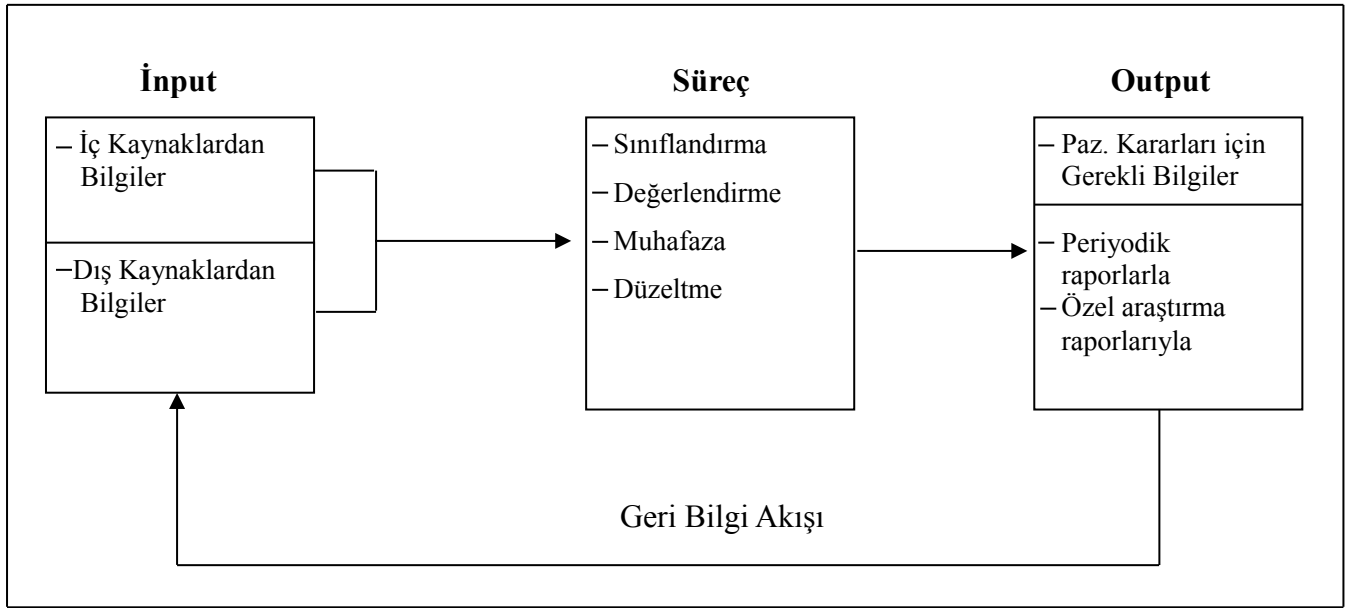
⁶⁵ Pınar TOKAL BAYRU, Pazarlama ve Reklam Araştırmaları, Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul, 2001, s.6

⁶⁶ George H. BODNAR, William S. HOPWOOD, Accounting Information Systems, Seventh Edition, Upper Saddle River, 1998, s.4

metodlar dizisidir.⁶⁷

İşletmeler için en önemli bilgi sistemlerinden biri olan pazarlama bilgi sistemi işletmeden işletmeye büyük farklılıklar gösterecektir. Örneğin, bazı sistemler rekabetçi eylemlere, müşterilere ve reklamların etkinliğine ilişkin bilgiler sağlarken, diğer sistemler yalnızca satışların kaydına yönelik olacaktır. Ancak pazarlama bilgi sistemi yukarıda belirtilen tüm eylemlere ilişkin bilgileri sağlaması durumunda bir bütünlük kazanacaktır.⁶⁸

Şekil 11: İşletmede Pazarlama Bilgi Sistemi

Kaynak: İsmet MUCUK, **Pazarlama İlkeleri ve Yönetim İçin Örnek Olaylar**, Türkmen Kitabevi, 2010, s.54

Pazarlama bilgi sistemi, işletme için yararlı olma potansiyeline sahip her türlü bilgi ile ilgilenir: pazarlama dış çevresi, tüketiciler, fiyatlar, reklam harcamaları, satışlar, rekabet ve dağıtım masrafları bunların başlıcalarıdır (Şekil 10). Yaygın bir görüşe göre, sistem, hem rutin olarak günü gününe veri toplamayı, hem de belirli durumlarla ilgili araştırma projelerini kapsar; dolayısıyla, iki ana kısımdan oluşur ki, bunlardan sürekliliği olmayan spesifik problemlerle ilgili bilgi toplama, pazarlama araştırmasının alanına girer. Dolayısıyla, PBS, pazarlama araştırmasının bilgisayara dayalı, sürekliliği olan, mantıksal uzantısı olarak da düşünülebilir. Geniş ölçüde kantitatif teknikler kullanılır ve geleceğe dönüktür. Şekil de bir

⁶⁷ İsmet MUCUK, **Pazarlama İlkeleri ve Yönetim İçin Örnek Olaylar**, Türkmen Kitabevi, 2010, s.55

⁶⁸ Fevzi SÜRMEİ, **Sistem Yaklaşımı Açısından Finansal Bilgi Sistemi ve Maliyet Muhasebesi Alt Sistemi Uygulaması**, s.65-66

işletmede pazarlama bilgi sistemi görülmektedir.⁶⁹

1.8.5. Muhasebe Bilgi Sistemi

Muhasebe Bilgi Sistemi, genel veya finansal muhasebe ve maliyet muhasebesi gibi geleneksel muhasebeleri de içeren geniş bir kavramdır. Temel yönetim bilgi sistemlerinin en önemlisi ve en eskisidir.⁷⁰ Muhasebe bilgi sistemi aynı zamanda işletmeler tarafından bugüne kadar en iyi geliştirilen bilgi sistemidir. Muhasebe bilgi sistemi; finansal muhasebe, maliyet muhasebesi, sorumluluk muhasebesi, nakit ve sermaye bütçeleme, işletmenin varlıkları, borçları, sermayesi, gelirler ve giderler ile ilgili mali nitelikteki tarihi ve ileriye dönük bilgileri sağlayan bir bilgi sistemidir.⁷¹ İlerideki bölümlerde üzerinde daha geniş durulacağı için bu kısa tanıtıcı bilgiyi yeterli görülmüştür.

---

⁶⁹ İsmet MUCUK, a.g.e., s.55

⁷⁰ A. Ümit GÖKDENİZ, İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Temmuz 2005, s. 87

⁷¹ Kerim BANAR, a.g.e., s.51

İKİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN KAVRAMSAL BOYUTU

2.1. Muhasebenin Tanımı ve Muhasebenin Temel Kavramları

2.1.1. Muhasebe Tanımı

Muhasebe, finansal özellik taşıyan ticari işlemler ile kısmen de olsa benzeri ekonomik olayları, para cinsinden sistemli bir biçimde, saptama, toplama, kaydetme, sınıflandırma ve anlamlı olarak özetleme işlemleriyle, ulaşılan sonuçları yorumlayarak ticari kişiliğin sahip ve ya da ortaklarına, yöneticilere ve bu kişilikle ilgisi, ilişkisi bulunan diğer kimselere, gereksinme duydukları uygun ve yararlı bilgileri sağlayan sanat, bilim ve uygulama düzenidir.⁷²

Yukarıdaki muhasebe tanımından yola çıkarak, muhasebenin işlevleri aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Kaydetme: ticari işlemlerin veya değer hareketlerinin, sunulması ve yorumlanmaya hazırlanması amacıyla yazılması ve belgelenmesidir.⁷³

Sınıflama: günlük deftere kaydedilen bilgilerin daha anlaşılabilir ve daha kolay yararlanılabilir bir hale getirilebilmesi için aynı nitelikteki işlemlerin bir araya getirilmesi sınıflandırma işlevidir.⁷⁴

Özetleme: işletme faaliyetlerinden ortaya çıkan toplam verilerin anlaşılabilir ve uygulanabilir bilgiler şeklinde kısaltılması işlemidir. Özetleme, sınıflandırılmış verilerden, bütün önemli muhasebe bilgilerini açıklayan raporların ve tabloların hazırlanmasını da içine alır.⁷⁵

Yukarıda bahsedilen tanımlar özetlenirse, muhasebe; işletmenin parasal nitelikteki işlemlerinin saptanması, ölçülmesi, kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenerek raporlanması ve analize tabi tutularak yorumlanması süreci olarak ifade edilebilir.

⁷² Osman ALTUĞ, Maliyet Muhasebesi, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2006, s.5

⁷³ Onur AKPINAR, Ekrem ÖZDEMİR, Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulamalar, Detay Yayıncılık, Ankara, 2012, s.6

⁷⁴ Ümit ATAMAN, Genel Muhasebe, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2010, s.3

⁷⁵ Onur AKPINAR, Ekrem ÖZDEMİR, a.g.e., s.7

2.1.2. Muhasebenin Temel Kavramları

Muhasebe işlemleri ve olayları kaydederken belirli prensiplere uyar. Böylece, muhasebe uygulamaları belirli kurallara dayanmış ve uygulamada ortaya çıkabilecek bazı karışıklıklar önlenmiş olur. Muhasebenin temel kavramları muhasebe bilgisinin bir esasa dayanmasını, bu bilgiyi kullananlara sağlıklı, tutarlı ve karşılaştırılabilir bilgi sunulmasını sağlar.⁷⁶

Temel muhasebe kavramları şu şekilde sıralanmıştır.

- a. Sosyal Sorumluluk Kavramı
- b. Kişilik Kavramı
- c. İşletmenin Sürekliliği Kavramı
- d. Para Ölçüsü Kavramı
- e. Dönemsellik Kavramı
- f. Maliyet Esası Kavramı
- g. Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı
- h. Tutarlılık Kavramı
- i. İhtiyatlılık Kavramı
- j. Tam Açıklama Kavramı
- k. Önemlilik Kavramı
- l. Özün Önceliği kavramı

İlk beş kavram işletme ile ilgili olup, işletme ile muhasebe fonksiyonları arasındaki ilişkiyi kurar. Bunlara temel varsayımlar da denmektedir. Temel muhasebe kavramlarının son yedisi ise tamamen muhasebe kayıt düzeni ve raporlama tekniği ile ilgili kavramlardır.

Sosyal Sorumluluk Kavramı; Muhasebenin ahlaklı, adaletli ve tarafsız olması gerektiğini, işletmeyle ilgili çeşitli gruplara gerçek ve doğru bilgileri eksiksiz ve tarafsız bir şekilde sunması gerektiğini ifade eder.⁷⁷

Kişilik Kavramı; İşletmenin sahip veya ortaklarından, yöneticilerinden, personelinden ayrı bir kişiliğe sahip olduğunu ve o işletmenin muhasebe işlemlerinin sadece bu kişilik adına

---

⁷⁶ Ahmet KIZIL, Genel Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, Bahar Yayınevi, İstanbul, 2006, s. 7

⁷⁷ Ahmet KIZIL, a.g.e., s.8

yürütülmesi gerektiğini öngörür. İşletme sahip ve ortakları ayrılrsa bile işletmenin devam edeceği varsayılır. İşletme ile bu çıkar grupları arasında çok sıkı bir bağ bulunmaktadır. Fakat uygulamada bu bağ soyut bir hale getirilip, işletmenin tüzel kişiliği ve bağımsız yapısı vurgulanmaktadır.⁷⁸

Tutarlılık Kavramı; Muhasebe uygulamaları için seçilen muhasebe politikalarının, birbirini izleyen dönemlerde değiştirilmeden uygulanması gereğini ifade eder. İşletmelerin mali durumunun, faaliyet sonuçlarının ve bunlara ilişkin yorumların karşılaştırılabilir olması bu kavramın amacını oluşturur. Tutarlılık kavramı, benzer olay ve işlemlerde, kayıt düzenleri ile değerlendirme ölçülerinin değişmezliğini ve mali tablolarda biçim ve içerik yönünden tek düzeni öngörür. Geçerli nedenlerin bulunduğu durumlarda, işletmeler, uyguladıkları muhasebe politikalarını değiştirebilirler. Ancak, bu değişikliklerin ve parasal etkilerinin mali tablolarda açıklanması zorunludur.⁷⁹

İşletmenin Süreklilik Kavramı; İşletmelerin faaliyetlerini bir süreye bağlı olmaksızın sürdüreceğini ifade eder. Bu nedenle işletme sahiplerinin ya da hissedarlarının yaşam süreleriyle bağlı değildir. İşletmenin sürekliliği kavramı maliyet esasının temelini oluşturur. Bu kavram, işletmeler açısından geçerliliğinin bulunmadığı veya ortadan kalktığı durumlarda ise, bu husus mali tabloların dipnotlarında açıklanır.⁸⁰

Para Ölçüsü Kavramı; Parayla ölçülebilen iktisadi olay ve işlemlerin muhasebeye ortak bir ölçüt olarak para birimiyle yansıtılmasını ifade eder. Muhasebe işlemleri ulusal para birimine göre yapılır.⁸¹

Dönemsellik Kavramı; İşletme faaliyetlerinin zamanında kontrolü ve değerlendirilmesi gereği sonucunda ortaya çıkmıştır. Çünkü işletme faaliyetlerinin karlı olup olmadığını saptamak, işletme sahiplerinin kazanç paylarını ve işletme personelinin ücretlerini ödemek için işletmenin sonsuz olan faaliyet döneminin sonuna kadar beklemek olanak dışıdır.⁸²

Maliyet Esası Kavramı; işletmenin süreklilik kavramı ile yakından ilgilidir. Bu açıdan, işletmelerin duran varlıklarını günlük değerleri ile kaydetmesine hiç gerek yoktur. Çünkü

---

⁷⁸ Faruk GÜÇLÜ, Hüseyin ÇİÇEK, Tahir BENLİ, Tek Düzen Muhasebe Sistemine Göre Genel Muhasebe, Detay Yayıncılık, Ankara, 2009, s.5

⁷⁹ Onur AKPINAR, Ekrem ÖZDEMİR, a.g.e., s.12

⁸⁰ Durmuş ACAR, Nilüfer TETİK, Tek Düzen Hesap Planına Uygun Genel Muhasebe, Detay Yayıncılık, Ankara, 2010, s.14

⁸¹ Durmuş ACAR, Nilüfer TETİK, a.g.e., s.14

⁸² Yüksel Koç Yalçın, Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulamalar, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2010, s.28

işletme faaliyetlerine son vermedikçe, duran varlıkları satması olağan değildir. Süreklilik kavramı, işletmelerin hiçbir zaman faaliyetlerine son vermeyecekleri varsayımına dayanır. Maliyet esası kavramı, işletme yöneticilerinin zamanlarını sürekli olarak değerlendirme işlemine harcamalarını önlemiş ve uzun dönemli planlar yapmalarını ve kararlar almalarını mümkün kılmıştır.⁸³

Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı; Muhasebe kayıtlarının gerçek durumunu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş objektif belgelere dayandırılması ve muhasebe kayıtlarına esas alınacak yöntemlerin seçilmesinde tarafsız ve ön yargısız davranılması gereğini ifade eder.⁸⁴

İhtiyatlılık Kavramı; Temkinli davranması, tarafsız bir yargı ile işletmenin karşılayabileceği risk ve belirsizlikleri dikkate alınmasıdır. İşletmelerde durumun olduğundan daha iyi gösterilmesini engelleyen ve işletmeleri risk altına sokmayı önleyen tutucu yaklaşım tarzlarını ifade eder.⁸⁵

Tam Açıklama Kavramı; Mali tabloların, bu tablolardan yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli, açık ve anlaşılır olmasını ifade eder. Mali tablolarda finansal bilgilerin tam olarak açıklanması yanında, mali tablo kalemleri kapsamında yer almayan ancak alınacak kararları etkileyebilecek, gerçekleşmesi muhtemel olaylara da yer verilmesi bu kavramın gereğidir.⁸⁶

Önemlilik Kavramı; Bir hesap kalemi veya mali bir olayın nisbi ağırlık ve değerinin, mali tablolara dayanılarak yapılacak değerlemeleri veya alınacak kararları etkileyebilecek düzeyde olmasını ifade eder. Önemli hesap kalemleri, finansal olaylar ve diğer hususların mali tablolarda yer alması zorunludur.⁸⁷

Özün Önceliği kavramı; İşlemlerin muhasebeye yansıtılmasında ve onlara ilişkin değerlendirmelerin yapılmasında biçimlerinden çok özlerinin esas alınması gereğini ifade eder. Genel olarak işlemlerin biçimleri ile özleri paralel olmakla birlikte, bazı durumlarda farklılıklar ortaya çıkabilir. Bu takdirde, özün biçime önceliği esastır.⁸⁸

---

⁸³ Nihat KÜÇÜKSAVAŞ, Finansal Muhasebe, Beta Yayınları, İstanbul, 2010, s. 20

⁸⁴ İSMMM, <http://www.ismmm.org.tr/html.asp?id=4003>, Erişim tarihi: 30 Ağustos

⁸⁵ Onur AKPINAR, a.g.e., s.12

⁸⁶ Ümit ATAMAN, Genel Muhasebe, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2010, s.8

⁸⁷ Ümit ATAMAN, a.g.e., s.8-9

⁸⁸ İSMMM, <http://www.ismmm.org.tr/html.asp?id=4003>, Erişim tarihi: 30 Ağustos

2.2. Ön Muhasebe Tanımı ve İşlemleri

2.2.1. Ön Muhasebe Tanımı

Kısa bir tanımla bir şirketin stok giriş ve çıkış işlemlerinin, cari hesap işlemlerinin, banka, kıymetli evrak(Çek/Senet vs.) hareketlerinin vs. işlemlerinin takip edildiği sistematik yapıdır.⁸⁹

Ön muhasebenin temel görevi işletmelerin temel muhasebe işlemlerini takip etmektir. Ön muhasebe işletmenin parayla ifade edilen işlemlerini yani, işletmenin nakit parası, stokları, müşterileri, çekleri, senetleri, banka hesapları gibi temel unsurlarının kayıtlarını ve bunların hareketlerini takip etmek için kullanılır.⁹⁰

Ön muhasebe tutmak işletmelerin muhasebesinin tutulduğu anlamına gelmez. İşletmelerin belgelerini muhasebe defterlerine işlemek, bu bilgiler ile mali tablolar ve raporlar düzenlemek, devletle olan ilişkileri düzenlemek gerçek muhasebe görevidir. Örneğin bir beyannamenin mutlaka muhasebe işlemleri tarafından düzenlenip hazırlanması gerekir. Bu nedenle işletmenin muhasebe kayıtları mutlaka muhasebe işlemleri tarafından ve ilgili kayıt sistemine göre tutulması gerekir.

2.2.2. Ön Muhasebe İşlemleri

İşletmede bir fatura düzenlenmesi gerektiği zaman bunu işletme sahipleri, işletmede çalışan biri veya ön muhasebe elemanı düzenleyebilir. Ama bu faturanın muhasebe defterine kaydedilerek resmiyet kazanması muhasebecilerin görevidir. Muhasebecilerin her işletme için gidip her zaman fatura düzenlemesi imkansızdır. Bunun için işletmeler basit ve temel işleri yapabilecek eleman görevlendirirler. Bunlar da ön muhasebe elemanı olarak adlandırılmaktadır.⁹¹

Ön muhasebe tutmak demek ise bu kayıt sistemlerine hazırlık aşaması demektir. Muhasebe kayıt sistemleri belgelere dayanılarak yapılır. Bu belgeler ise işletmeler tarafından toplanır. İşte bu belgeleri düzenleyerek takip edecek kişilere ihtiyaç vardır. Bu kişilerde işletmelerin ön muhasebesini tutmuş olurlar. Yine işletmeler tarafından çok kullanılan işlemlerde ön muhasebe tarafından takip edilebilir. Örneğin, stok durumları, çek ve senet

⁸⁹ Ümit GÜCENME, Genel Muhasebe, Alfa Aktüel, 4. Baskı, Bursa, 2010, s. 7

⁹⁰ Ümit GÜCENME, a.g.e., s. 9

⁹¹ Faruk GÜÇLÜ, Hüseyin ÇİÇEK, a.g.e., s. 50

durumları, banka hesaplarındaki durumlar gibi.⁹²

Kasa Hesabı Takibi: İşletmenin nakit işlemlerini takip etmektir. Bunu için bir kasa defteri tutulabilir. İşletmenin nakitleri bu defter ile takip edilebilir. Kasa hesabında işletmeye nakit girişi ve nakit çıkışı olduğu zaman hareket meydana gelir. Bu nedenle her nakit hareketinde kasa defterine kayıt yapılır. Yapılan tahsilatlar ve ödemeler kasa bölümünde izlenir. Böylece işletmenin nakit parası takip ederek günlük gelir ve gider takibi yapılır.⁹³

Müşteri (Cari) Hesabı Takibi: İşletmenin birlikte çalıştığı müşterileri takip etmektir. İşletme alıcılarına mal ve hizmet satar. Böylece işletmeye borçlanırlar. İşletme satıcılarından mal ve hizmet alırlar. Böylece işletme satıcılara karşı borçlanır. Cari hesap takibinde buradaki alıcılar ve satıcılar takip edilir. Alıcıların ve satıcıların borç ve alacakları izlenir.⁹⁴

Fatura/İrsaliye İşlemleri: İşletme mal veya hizmet sattığı zaman fatura kesilir. Mal veya hizmet aldığı zaman ise fatura alınır. Buradaki fatura kesme işlemini, gelen, giden fatura ve belgeleri takip eder.⁹⁵

Stok Giriş/Çıkış Takibi: İşletme mal aldığı zaman bunları giriş yapar, mal satıldığı zaman da stoklardan düşer. Böylece malların yani stokların takibini yaparak azalan malları veya biten malları belirleyebilir. Alış faturası ile stoklarımızda artış, satış faturası ile de stoklarımızda azalış meydana gelir.⁹⁶

Stoklara ait hareketler satış ve alış faturalarıyla veya stok hareket girişleriyle yapılabilir. Alış faturası düzenlendiğinde stoklarda artış, satış faturası düzenlendiğinde ise stoklarda azalış meydana gelecektir. Kayıt ve belgelerdeki stok değerleri ile stoklarda mevcut olan miktar veya sayılar eşit olmalıdır. Eğer bir aksaklık varsa kayıtlarda hata yapılmış demektir. Ayrıca kayıtlarda veya ilgili sistemlerde stoklar için birden fazla depo bölümü belirlenebilir. O depo bilgilerine istediği anda ulaşabilir.⁹⁷

Çek/Senetleri Takibi: İşletmenin veya müşterilerin çek-senetlerini takip eder. Çek-senetlerin giriş çıkışlarını kaydederek, ne kadar tahsil edilecek ve ne kadar ödenecek çek senet olduğu bilinir. Bunların vadeleri de takip edilerek, ödeme günlerinde ödemeler yapılır, tahsil

⁹² Fahir BİLGİNOĞLU, Muhasebe Organizasyonu, İstanbul, 2003, s.15

⁹³ Yurdakul ÇALDAĞ, Yıldız AYANOĞLU, Genel Muhasebe, Seçkin Yayınevi, İstanbul, 2012, s.26

⁹⁴ M. Vefa TOROSLU, Muhasebe Teorisi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s.11

⁹⁵ İbrahim LAZOL, Genel Muhasebe, Bursa, 2012, 18.Baskı, s.56

⁹⁶ Fahir BİLGİNOĞLU, a.g.e., s.16

⁹⁷ Fahir BİLGİNOĞLU, a.g.e., s.17

günlerinde tahsilatlar yapılır.⁹⁸

Banka Hesap Takibi: İşletmenin bankalardaki hesaplarını durumu takip edilir. Bazen işletmenin kasasında nakit olmadığı durumlarda banka hesapları kullanılır. İşletmenin çek ve senetlerinin vadeleri takip edilerek bankada çek veya senedin tahsili için para olup olmadığı takip edilir. Dışarıdan gelen ödemelerde banka hesabı kontrol edilir.⁹⁹

Raporlar: Satıcıların alıcılarına, alıcıların satıcılara ve ya bankaların müşterilerine belirli dönem sonlarında gönderdikleri hesap durum ve hareket cetvelidir.¹⁰⁰

2.3. Oluşuna Göre Muhasebe Belge Çeşitleri

Muhasebe sisteminin temelini oluşturan belgeleri “doğal belge”ve “yapay belge”olarak ikiye ayırmak mümkündür.

Doğal Belgeler: İşletme ile üçüncü kişiler arasındaki işlemleri organize etmek amacıyla düzenlenen ve yasa ile kullanılması zorunlu olan belgelerdir. İşletmenin dış işleyişi ile ilgilidirler. Fatura, Perakende Satış Fişi gibi belgeler doğal belge niteliğindedir.¹⁰¹

Doğal belgeler de kendi aralarında harici ve dahili belgeler olmak üzere gruplandırılabilir. Harici belgeler dışarıdan gelen belgelerdir. Giriş faturaları, banka dekontları bu tür belgelere örnek sayılabilir. Dahili belgeler ise içeriden gelen ticari işletmelerin kendilerinin düzenledikleri belgelerdir.¹⁰²

Doğal belgeler, işletmelerin, başka işletmeler yada üçüncü kişiler arasındaki iş olguları için düzenledikleri muhasebe belgeleridir. Diğer bir deyişle bizim imzamızın hamisi olup karşı tarafa verilen ya da karşı taraftan alınan belgelerdir. Ticari yaşamda kullanılan belgelerin büyük bir bölümünü doğal belgeler oluşturur.

Yapay Belgeler: İşletmenin iç işleyişine uygun olarak, işletmenin iç değer hareketlerini izlemek amacıyla düzenlenen belgelerdir. Her işletme kendi yapısına uygun belgeyi düzenler.

---

⁹⁸ Faruk GÜÇLÜ, Hüseyin ÇİÇEK, a.g.e., s. 51

⁹⁹ S. Burak ARZOVA, Finansal Muhasebe, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2011, s.23

¹⁰⁰ Yurdakul ÇALDAĞ, Yıldız AYANOĞLU, a.g.e., s.29

¹⁰¹ S. Burak ARZOVA, Muhasebe Teorisi, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2009, s.135

¹⁰² Özgül CEMALCILAR ve diğerleri, Genel Muhasebe, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2008, s.27

Yasa ile düzenlenmezler. Gider Listeleri, Amortisman Hesaplama Çizelgeleri, Hammadde İstek Fişi yapay belge niteliğindedir.¹⁰³

Yardımcı belgeler veya iç belgeler diye adlandırılan bu tür belgelerin bizzat sorumlu tarafından düzenlenmesi söz konusudur. Yapay belgeler işletmenin kendisini bağlar, üçüncü kişileri bağlamaz. Ancak mahsup fişine yetkililerin imzası atılırsa doğal belge haline gelir. Ticari yaşamda kullanılan yapay belge türleri doğal belge türlerine göre daha azdır. Bunun sebebi ise sadece doğal belgesi olmayan iş olguları için yapay belge düzenlenmesidir.¹⁰⁴

2.4. Muhasebe Bilgi Sistemi Tanımı

Muhasebe bilgi sistemi günümüzde yönetim bilgi sistemi ve işletmeler tarafından en iyi geliştirilen ve kullanılan bilgi sistemidir. Muhasebe bilgi sistemi; finansal muhasebe, maliyet muhasebe ve yönetim muhasebeleri kullanarak, bilgi teknolojilerinin desteğiyle muhasebe verileri olarak kabul edilen girdilerin toplanması, işlenmesi ve sonunda tablo ve raporlar şeklinde yönetici ve kullanıcıların ihtiyaçlarına göre muhasebe veri niteliğini kazanmalarını sağlayıcı bilgi sistemidir¹⁰⁵.

İşletmelerde, yönetim alacağı kararlar için temel oluşturulması bakımından, yapılan faaliyetler nedeniyle meydana gelen kıymet hareketlerinin işletmenin varlıkları ve kaynakları üzerindeki etkisinin bilinmesi çok önemlidir. İşletmede alınan kararların sonucunun ölçülebilmesi ve bu kararların gelecekte işletmenin varlıkları ve kaynakları üzerindeki etkilerinin planlanabilmesi ve dönem içinde tamamlanan faaliyetlerinin varlıklara etkisinin bilinmesi gerekir.

Muhasebe, işletme eylemlerinin kontrolünü olurlu kılmak geleceğe ilişkin işletme eylemlerini planlamak ve işletme içi ve dışındaki kişilere işletmeye ilişkin etkin kararlar alınabilmesi mali olaylarla ilgili bilgilerin toplanması ve iletilmesi işlemi olarak tanımlanabilir.¹⁰⁶

Ekonomik iş bölümünün bir sonucu olarak her işletme belli bir iş kolunda faaliyet gösterir ve meydana getirdiği değerlerle insan gereksinimlerinin bir kısmını karşılar. Kuruluş şekli ve büyüklüğü ne olursa olsun işletmeler mal ve hizmet üretmek için çeşitli faaliyetlerde

---

¹⁰³ S. Burak ARZOVA, a.g.e., s.135

¹⁰⁴ Özgül CEMALCILAR ve diğerleri, a.g.e., s 28

¹⁰⁵ Thomas R. DYCHMAN, Roland E. DUKES, Charles J. DAVIS, Intermediate Accounting, Fourth Edition, Volume 1, Irwin McGraw Hill, 1998, s.4

¹⁰⁶ Ümit ATAMAN, Genel Muhasebe, 2010, s.1

bulunmak zorundadırlar. İşletme yönetimin aldığı kararlara göre yürütülen bu faaliyetler sırasında işletmenin sahip olduğu varlıklarda ve bu varlıkların kaynağında değişimler meydana gelir.¹⁰⁷ Söz konusu mali durumdaki değişmelerin ve faaliyetlerin etkilerinin sürekli izlenmesi, gelişmelerin tespit edilmesi ve yeni olaylara göre yeni kararların sürekli olarak alınması gerekmektedir.

Günümüzde küreselleşme, uluslararası işletmelerin ortaya çıkması, işletmelerin devleşmesi, rekabet ortamının artması, tüketicinin ön plana çıkması ve hizmet sektörünün ağırlık kazanması muhasebeden yararlanmanın ve bilgi taleplerinin daha fazla olmasına neden olmuştur.

Günümüz işletme literatüründe muhasebe bilgi sistemine ilişkin çok çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Bu tanımlardan öne çıkan bazıları aşağıdaki gibidir:

- Muhasebe bilgi sistemi, insan ve ekipman gibi kaynakların bir araya getirmektedir. Muhasebe bilgi sistemi finansal ve diğer verilerin bilgiye dönüştürülmesi için tasarlanmış işletmede en eski ve en yaygın kullanılan bilgi sistemidir.¹⁰⁸
- Muhasebe bilgi sistemi, kullanıcılar tarafından gereksinim duyulan bilgileri üretmek için; finansal nitelikli faaliyetlerle ilgili verileri; toplayan, gerektiğinde kullanmak amacıyla biriktiren, işleyerek bilgi ve raporlara dönüştüren, doğru ve güvenilir bilgilerin üretilmesi amacıyla süreçleri kontrol eden bir bilgi sistemidir.¹⁰⁹
- Muhasebe bilgi sistemi, finansal nitelik taşıyan değişim işlemleri ile kısmen de olsa benzeri ekonomik olayları, para cinsinden sistemli bir şekilde tanımlama, toplama, kaydetme, sınıflama, ve anlamlı olarak özetleme işlemleriyle; varılan sonuçları yorumlayarak işletme sahiplerine, yöneticilerine ve işletme ile ilişkisi bulunan diğer taraflara, amaçlarına uygun ve faydalı bilgileri sağlar.¹¹⁰
- Muhasebe bilgi sistemi genel olarak yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirmek, işletme faaliyetlerin kontrolünü sağlamak ve

¹⁰⁷ Ergün KAYA , Havaalanlarında fiyatlandırma açısından muhasebe bilgi sistemi, 2000, Eskişehir, s. 218

¹⁰⁸ Durmuş ACAR, Vesile ÖMÜRBEK, Bilgi Teknolojilerinin Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımı Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama: Gıda Sektörü, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 20, Ekim, 2003, s. 68

¹⁰⁹ Berna DEMİR, Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Kalitesi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 2010, 48 sayısı, s.143

¹¹⁰ Orhan ÇELİK, Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları, XVIII. Türkiye Muhasebe Kongresi, TÜRMOB YAYINLARI, Ankara, 2011, s.42

geleceğe dönük işletme faaliyetlerini planlamak için gerekli bilgileri üreten ve birçok alt sistemden oluşan bir bilgi sistemleri dizisidir.¹¹¹

- İşletme yönetiminde ortaya çıkan yeni anlayışlar, yeni yönetim bilgi teknolojisindeki gelişmeler ve işletmelerin büyümeleri, karar alma sürecine, planlamaya ve kontrol işlevinin yerine getirilmesi için gerekli olan bilgilerin toplanması, birleştirilmesi ve süreçlenmesi işlemlerine yeni boyutlar kazandırmıştır. Günümüzde işletme yöneticilerinin bilgi ihtiyacı geleneksel muhasebe bilgilerinde elde edilen bilgilerle sınırlı değildir. Muhasebe bilgi sistemi, yönetimin tüm bilgi ihtiyacını karşılamamakta olup, ancak büyük bir kısmını karşılayabilecek kapsamdadır.¹¹²

2.5. Muhasebe Bilgi Sisteminin Önemi

İşletmelerin, bireylerin ve devletin aldıkları kararlarla kendi ekonomik durumları kadar, birbirlerinin dolayısıyla toplum ekonomik durumunu da etkiledikleri bir gerçektir. Finansal ve finansal olmayan mali bilgiler hem ekonomik kararlar alınmasında hem de bu kararların sonuçlarının değerlendirilmesinde birer ölçüt olmaktadır.

İşletme yöneticilerinin ekonomik gelişmeyi ve finansal başarıyı izleyebilmesi ve buna göre gerekli kararları alabilmesi her şeyden önce işletme maliyetlerinin tam ve doğru bir şekilde tespit edilmesine bağlıdır. Esasen herhangi bir endüstrinin en temel göstergeleri maliyet ve gelir yapısıdır. Gelir ile giderler arasındaki olumlu fark kar olarak ortaya çıkar.¹¹³ Bunlar özetlenirse, karlılığı artırmanın yolu da gelirleri artırırken giderleri de kontrol altına tutmaktan geçer. Gelir ve giderler işletme yöneticilerinin bilgi açısından en önemli ihtiyaçlarını oluşturmaktadır.

İşletmelerde karar alınırken, alternatifler arasından seçim yapılmaktadır. En uygun alternatifin seçimini yapabilmek için, işletmeyi amacına ulaştırabilecek uygun alternatifi seçmeye olanak sağlayan bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada karar alma sürecinde bilginin değerini belirleyen üç önemli özellik bulunmaktadır. Karar alma sürecinde kullanılacak bilgi, seçimle doğrudan bağlantılı, kişinin mevcut durumu algılamasını sağlayabilen ve bu bağlamda ilgili alternatifleri belirleyebilen nitelikte olmalıdır. Dolayısıyla işletmelerde karar alma sürecinde belirtilen nitelikteki bilgiye ihtiyaç duyarlar. Bu nitelikteki

---

¹¹¹ Kerim BANAR, Muhasebe Bilgi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2001, s. 52

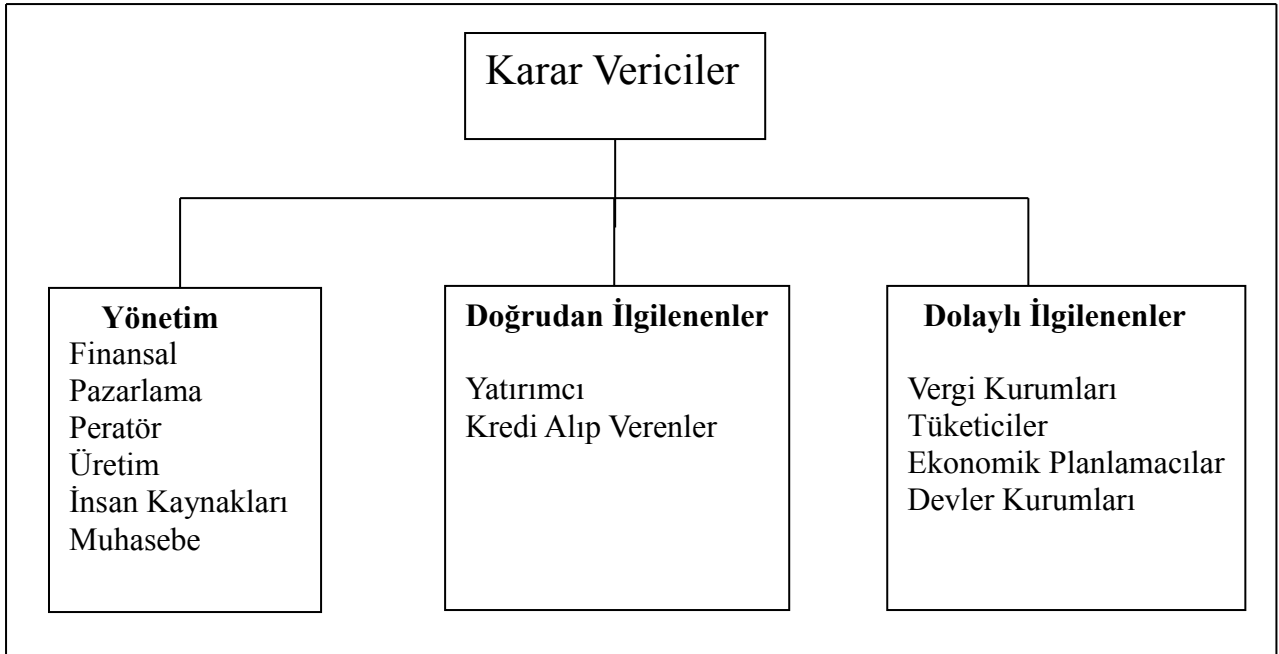
¹¹² Kerim BANAR, a.g.e. s. 53

¹¹³ Ergin KAYA, a.g.e. s. 71

bilgiler ise işletmelerde muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen muhasebe bilgileridir.¹¹⁴ Bu nedenle işletmelerde muhasebe bilgilerinin kullanımı oldukça önemlidir.

Muhasebe bilgi sisteminin, doğrudan yönetimin iç bilgi ihtiyacını karşılamaya, işletme faaliyetlerini ölçme ve kontrol etmeye yönelik bilgi üretme işlevleriyle görevlenenle aynı zamanda, şekil 12'de gösterildiği gibi, işletme dışındaki tarafların bilgi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bilgi üretme işlevi de vardır. İlgili taraflar kendi çıkarlarını korumak bakımından işletmeler hakkında doğru, güvenilir, anlamlı, ilgili, bilgilere zamanında sahip olma ihtiyacı içindedirler. Çünkü bilgi kullanıcılarının amaçları doğrultusunda alacakları ekonomik kararlar muhasebe bilgilerini kullanır ve ona dayanır.

Şekil 12: Karar Vericiler

Kaynak: Marian Powers, Sherry K.Mills, **Principles of Accounting**, Seventh Edition, Houghton Mifflin Company, New York, 1999, s.8

Muhasebe bilgi sisteminde üretilen muhasebe bilgilerinin kullanıcılara tam olarak fayda sağlayabilmesi için bir takım özelliklere de sahip olması gerekir. Muhasebe bilgilerinin işletme ile ilgili taraflara fayda sağlayabilmesi için şu nitelikleri taşıması zorunludur.¹¹⁵

- Doğruluk: Durumun adil bir şekilde ortaya konabilmesi için bilgiler doğru olmalıdır.
- Güvenirlilik: Kullanıcı bilgiye güvenmeli, gönül rahatlığıyla kullanabilmelidir.

¹¹⁴ Halis KALMIŞ, Burcu DALGIN, Muhasebe Bilgilerinin Karar Almada Kullanımının Önemi ve Çanakkale’de Faaliyet Gösteren Sanayi İşletmelerinde Bir Uygulama, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 46, 2010, s.113

¹¹⁵ Berna DEMİR, “Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Kalitesi”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 48, 2010, s.143

- İlgililik: Bilgi konuyla ilgili olmalıdır; aksi halde gereksiz işlemlere ve zaman mal olmaktadır.
- Tamlık: Bilgi tam olmalıdır; eksik bilgi sonuçların yanıltıcı hatta yanlış olmasına neden olabilmektedir.
- Zamanlılık: Bilgi, gereksinim duyulduğu anda hazır olmalıdır. Zamanında elde edilemeyen bilgi değerini yitirip boşa çaba haline gelebilmektedir.
- Ulaşılabilirlik: Bilgiye istenilen her anda (yetki dahilinde) kolaylıkla ulaşılabilir olmalıdır.
- Anlaşılabilirlik: Bilgi, kullanıcıyı tereddüte sürüklemeyen kolay anlaşılabilir olmalıdır.
- Etkin Maliyet: Bilginin maliyeti bilgidan elde edilecek faydadan fazla olmamalıdır.

Yukarıda gösterildiği gibi muhasebe bilgilerinin ilk özelliği doğru ve güvenilir olmalarıdır. Muhasebe bilgileri kullanıcıların kararlarını ve ulaşılacak olan sonuçlarını doğrudan etkileyen en önemli unsurlardır. Bu muhasebe bilgilerinin sadece doğru ve güvenilir olması yeterli olmaz. Muhasebe bilgilerinin doğru ve güvenilir olmalarının yanı sıra, anlamlı hesap ve hesap gurupları biçiminde sınıflılandırılmış olmaları gerekmektedir. Bunlara ek olarak, muhasebe bilgilerinin zamanında ve karşılaştırma yapılabilecek nitelikte ilgili taraflara sunulması kararların etkinliğini artıracaktır.

Etkin bir muhasebe bilgi sisteminin işletmeye şu değerleri katacağı söylenebilir.¹¹⁶

- İşletmeye yüksek kaliteli ürün geliştirme veya yüksek kaliteli servis sağlama, maliyet azalımı veya aranılan bir işletme cehresi kazandırma,
- Verimlilik artışı,
- Daha iyi karar almak için tam zamanında ve güvenilir bilgi sağlama,
- Rekabet avantajı sağlama
- İletişim sağlama,
- Kullanılabilir bilgi sağlama

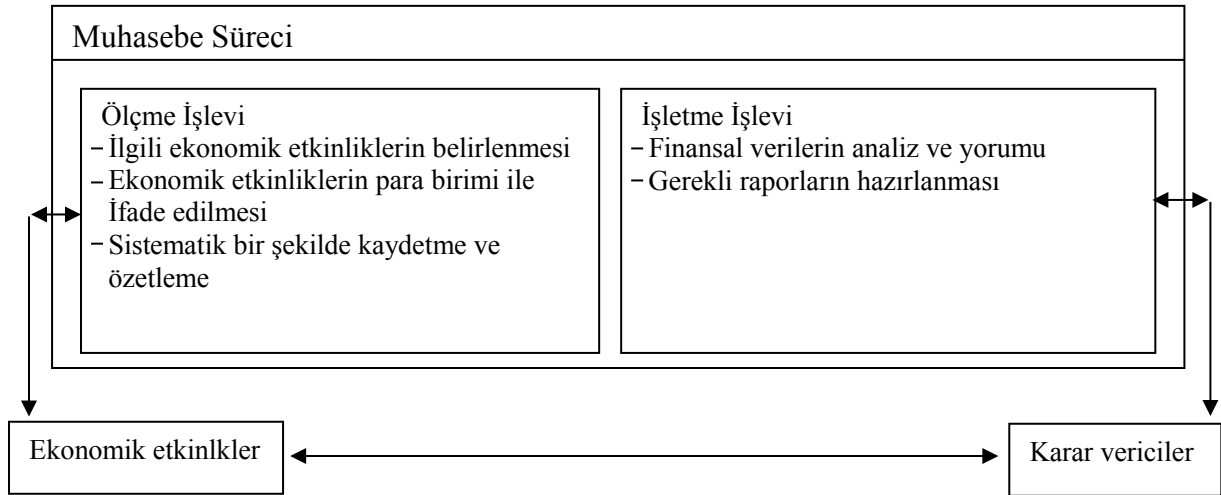
¹¹⁶ Halis KALMIŞ, Burcu DALGIN, a.g.e. s.114 - 115

Bahsedilen bu katkıların ise, muhasebe bilgi sisteminin güvenilir, tam zamanında, eksiksiz, net, kısa ve aynı zamanda en uygun maliyetle bilgi ürettiği sürece anlam kazanacağını söylemek gerekmektedir. Böyle bir muhasebe bilgi sisteminin oluşturulması ise muhasebe kontrol sistemi ile birlikte düşünüldüğü takdirde mümkün olacaktır.

2.6. Muhasebe Bilgi Sisteminin Amaçları

Verilerin toplanması, kaydedilmesi ve raporlanması muhasebenin birinci işlevi, rapor halinde sunulan bilgilerin analizi, yorumu ve ilgili kişilere aktarılması ise muhasebenin ikinci işlevidir. Muhasebenin işlevi şekil 13’de gösterebilir:¹¹⁷

Şekil 13: Muhasebe Süreci

Kaynak: Mehmet CİHAN, Ekrem KAYA, İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 20, Ekim, 2003, s.113,

Bir bütün olarak muhasebe bilgi sisteminde elde edilen bilgiler, işletme içi kontrollerin, vergi güvenliğini sağlamayı amaçlayan vergi denetimlerinin ve diğer üçüncü kişilerin kontrol ve denetimleri yapabilmesine olanak sağlayan bir kaynaktır.¹¹⁸ Muhasebe Şekil 13’de gösterildiği gibi işletme ile ilgili bilgileri ve ekonomik etkinlikleri belirleme ve aynı zamanda seçme rolünü oynuyor. Muhasebe bilgi sistemi bu seçilen ve toplanan bilgileri bölümlere ayırarak, bölümler arasında koordinasyon sağlanmasına olanak sağlar ve toplanan veri ve bilgilerin ortak bir esas dahilinde değerlendirilmesi ve kullanıcılara gerektiği anda anlamlı bir şekilde iletilmesi için yardımda bulunur.

¹¹⁷ Mehmet CİHAN, Ekrem KAYA, İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 20, Ekim, 2003, s.113.

¹¹⁸ Mehmet CİHAN, Ekrem KAYA, a.g.e., s.113.

Muhasebe bilgi sisteminin üç temel amacı vardır:¹¹⁹

- Günü gününe operasyonları desteklemek,
- Dahili karar vericilerin kararlarını desteklemek,
- Yönetim ile ilgili zorlukların aşılmasına yardımcı olmak.

Muhasebe bilgi sisteminin temel amaçları bunlar olmakla birlikte muhasebe bilgilerine ihtiyaç duyan kişi ve kuruluşların amaçları birbirinden farklı olabilmektedir. İyi dizayn edilmiş, işleyen bir muhasebe sistemi, işletmelerin en iyi şekilde yönetilmesine imkan tanır.¹²⁰ Diğer bir ifade ile beklentiler itibariyle muhasebe yalnızca şirketlerin finansal faaliyet sonuçlarına hissedarlar açısından rapor etme sorumluluğunu taşımamakta aynı zamanda şirket faaliyetlerinin tüm paydaşlara etkilerini rapor etme görevi ile de karşı karşıya kalmaktadır.

Muhasebe bilgi sistemi, işletme yönetiminin tüm evrelerinde kullanılmak üzere, örgütün farklı kademelerinde yöneticiler ve işletme dışındaki karar alıcıların ihtiyaç duydukları biçimde, anlamlı ve zamanında bilgileri ulaştırma amacını yüklenmektedir.¹²¹ İşletme ile ilgili alınacak kararların genelinde muhasebe bilgilerinin kullanılması gerekmektedir. İşletme yönetiminin ileriye dönük karar vermesinde bu bilgiler ancak muhasebe bilgi sisteminden elde edebilmesi olanaklıdır.

2.7. Muhasebe Bilgi Sisteminin Özellikleri

Muhasebe; finansal nitelik taşıyan değişim işlemleri ile kısmen de olsa benzeri ekonomik olayları, para cinsinden sistemli bir şekilde tanımlama, toplama, kaydetme, sınıflandırma ve anlamlı olarak özetleme işlemleri ile varılan sonuçları yorumlayarak işletme sahiplerine, yöneticilerine ve işletme ile ilişkisi bulunan diğer taraflara, amaçlarına uygun ve faydalı bilgileri sağlayan bir disiplindir.¹²² İşletme bilgilerinin analiz edilmesi ve yorumlanması, işletme faaliyetlerinin oldukça karmaşık-laşmasından dolayı günümüzde muhasebe daha da önem kazanmıştır. Bu durumun zorluğu ve karmaşıklığından dolayı muhasebecilik geçmişe göre daha fazla uzmanlık gerektirmektedir. Muhasebe bilgileri araçların saptanmasında, kararların verilmesinde ya da gerçekleşen faaliyet ile öngörülerin karşılaştırılmasında önemli bir araç niteliği taşımaktadır. Ancak muhasebe bilgileri yöneticinin karşılaştığı olay karşısında tedirginliği azalttığı ve yöneticiyi davranışlarından

¹¹⁹ Durmuş ACAR, Vesile ÖMÜRBEK, a.g.e. s.68

¹²⁰ Ümit GÖKDENİZ, a.g.e. s.87

¹²¹ Mehmet CİHAN, Ekrem KAYA, a.g.e. s.113

¹²² S. Burak ARZOVA, a.g.e., s.11

emin olmasını sağladığı ölçüde etkindir. Muhasebe bilgilerinin bu etkinliğe ulaşabilmesi için sağlanması gereken bazı özellikler bulunmaktadır.¹²³ Bu özellikleri şöyle özetlenebilir:¹²⁴

- **Anlamlı Olmalı:** Kullanıcının özellikleri ile bilginin özellikleri bir bileşim sonucu sağlanabilir. Dolayısıyla, karar alıcılar ile alınan karar arasında bir bağ olmalıdır. Bu bağ anlaşılabilirlik ve makul düzeyde bilgilendirilmiş kişilerin bilginin önemini anlamasına yardım etmektedir. Bilgi ancak kullanıcılar tarafından anlaşıldığında fayda sağlayabilmektedir.
- **Güvenilir ve Doğru Olmalı:** Güvenilir bilgi, ekonomik durumu ve olayları gerçeğe uygun şekilde yansıtan bilgidir. Güvenilir bilgi, herkes için aynı anlamı taşımaktadır ve gerektiğinde kanıtlanabilmelidir.
- **Karşılaştırmaya Elverişli Olmalı:** Etkin bir muhasebe bilgisi gerektiğinde diğer bilgilerle mukayese imkanı sağlamalıdır.
- **Zamanında Düzenlenmeli:** Muhasebe bilgileri kesinlikle zamanında düzenlenmeli ve sunulmalıdır. Bilginin zamanlı, tahmin ve geri bildirim değerinin olması gerekmektedir. Bu bağlamda ilgili bilgi yöneticilerin zamanında kararda değişiklik yaratmasına yardım sağlar.

Muhasebe bilgi sisteminden sağlanan bilgiler; finansal (genel) muhasebeye, maliyet muhasebesine ve yönetim muhasebesine ait bilgilerdir. Bu ayırım muhasebe bilgi sisteminin alt sistemleri olarak da düşünülebilir. Ancak bu sistemleri birbirinden kesin çizgilerle ayırmak mümkün değildir. Genel Muhasebe, finansal muhasebe ve maliyet muhasebesi ileride detaylı bir şekilde incelenecektir.

2.8. Muhasebe Bilgi Sisteminin Unsurlar

Bir sistemin öğeleri, o sistemi tanımlanmayan, birbirine bağlı olan ve sisteme işlerlik kazandıran elemanlardır. Sistemin çalışabilmesi ve doğru çıktılar üretebilmesi öğelerine bağlıdır. Muhasebe bilgi sisteminin de dört ögesi vardır. Bunlar; Personel, Haberleşme Araçları, Donanım-Yazılım ve Raporlardır.¹²⁵

¹²³ SEVGENER, A.S., HACİRÜSTEMOĞLU, R. Yönetim Muhasebesi, Alfa Yayınları, İstanbul 1998, s.22.

¹²⁴ Orhan ÇELİK, "Muhasebe Kuramı ve Uygulamaları Açısından Muhasebe Bilgilerinin Niteliği" Yüksel Koç YALKINA'ya Armağan, SBF Yayın No: 221, Ankara 2003, s.142

¹²⁵ Serma KARACAER, Nurettin İBRAHİMOĞLU, İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sistemi, İç Kontrol, Verimlilik x Armağan, SBF Yayın No: 221, Ankara 2003, s.142

2.8.1. İnsan Kaynakları

Günümüzde işletmeler muhasebe sistemlerini hızlı değişen bilgi kaynaklarından verimli yararlanmakla aynı zamanda onları yönetecek insanları dikkate alarak oluşturmaktadır.

Küreselleşme süreci ile artan yoğun rekabet koşullarında başarılı olabilmek, çeşitli bilgi beceri ve yeteneklerle donatılmış, motivasyonu yüksek, kendi amaçlarını, işletmenin amaçları ile uyumlaştırmış bir insan toplumuna sahip olmayı gerektirmektedir. Yeni bin yılın başlangıcını yaşadığımız günümüzde sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş, çalışan insanı bilgi işçisi haline getirmekte ve sadece bilgi sahibi olmanın ve onu kullanmanın yetersizliği görülmektedir.¹²⁶ Diğer bir ifade ile zamanında güvenilir bilgilere sahip olmayla aynı zamanda bu bilgilere sahip olan insanlar ve bu insanların kalitesi, eğitim düzeyi ve bilgi kullanılabilirliği çok önem taşımaktadır.

Bütün sistemlerde olduğu gibi muhasebe bilgi sisteminin ilk ve en önemli ögesi insandır. Çünkü sistemi kuran ve kullanan insandır. Sistemden elde edilen raporların analiz edilmesi de insana bağlıdır.¹²⁷ Dolayısıyla, sistemler insan katkısı olmadan çalışmamaktadır.

Sistemden elde edilen bilgilerin değere dönüştürülmesi insan tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu bilgilerin değere dönüştürülme yüzdesi ise; kişinin eğitimi, kapasitesi, ilgili alanı ve tecrübesine göre değişiklik arz etmektedir.

Eleman seçerken, hangi seçme ve yerleştirme tekniği kullanırsanız kullanın, insanın bilgi ve yeteneklerinin yüzde yüz işe işe uyumunu sağlamak, yani uygun işe, uygun eleman seçimini tam olarak gerçekleştirmek oldukça güçtür. Bu güçlük, seçim metodunun yetersizliğinden çok, insanları doğru tanımanın, özelliklerini tespit edebilmenin zorluğundan kaynaklanmaktadır. İşte bu yanılığın getirdiği eksiklikleri gidermenin en iyi yolu, eğitimidir. Ayrıca tam anlamıyla sağlıklı bir seçim gerçekleşse bile, ekonomik, toplumsal ve teknolojik alanda görülen sürekli değişim ve gelişim, gerek işletmeleri gerekse çalışanları, bunlara uyum açısından, yenilemeye, yani eğitime zorlamaktadır.¹²⁸ Yani bir işletmede veya bir sistemde çalışan personellerin eğitim düzeyi ve niteliklilik derecesi çok önemlidir. Çünkü işletmeyi veya sistemi kuran ve kullanan insandır. Sistemden elde edilen raporların analiz edilmesi de insana bağlıdır.

¹²⁶ Cavide UYARGİL, Zeki ADAL, İnsan Kaynakları Yönetimi, 2010, s.61

¹²⁷ Kerim BANAR, a.g.e. s.58

¹²⁸ Cavide UYARGİL, a.g.e. s.62

2.8.2. Haberleşme Araçları

Haberleşme araçları, veri ve bilginin depolanması ve iletilmesi için gerekli belgelerdir.¹²⁹ Kayıt ortamı ve haberleşme olanağını oluşturan haberleşme araçları; zaman, nitelik, yer ve kişi gibi değişik yönleriyle ortaya koymak amacıyla muhasebe sistemine ilişkin veri veya bilgileri somutlaştırıp ispatlanır duruma getirir.

Haberleşme araçları genel olarak; 1) İlk İşlem Belgeleri, 2) Kayıt Belgeleri şeklinde ikiye ayrılır.¹³⁰

- İlk İşlem Belgeleri, işletme faaliyetlerine ilişkin veri veya bilginin ilk kez kaydedildiği veya geçirildiği belgelerdir. Bunlara; fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu, çek, police, bono, perakende satış vesikaları, serbest meslek makbuzu, kasa kayıt fişleri, taşıma ve sevk irsaliyeleri, bordrosu, yolcu listeleri, günlük müşteri listeleri, yazışma belgeleri, ilk madde ve malzeme kullanım belgeleri, işçi çalışma kartları, puantaj fişleri örnek gösterilebilir.
- Kayıt Belgeleri, veri veya bilgilerin genellikle ilk işlem belgelerine dayanarak kaydedilmesi ve işlem tabii tutulması için kullanılan ve devamlılık arzeden belgelerdir. Bunlara; yevmiye defter, büyük defter, envanter defteri, stok kartları örnek gösterilebilir.

2.8.3. Donanım ve Yazılım

Bilgi teknolojisinin iki temel olmazsa olmazı vardır, bunlar donanım ve yazılım. Donanım, bilgisayarı çalıştıran fiziksel sistemlerdir. Yazılım ise, özel bir görevi yerine getirmesi için, donanıma uygulanan yönergelerdir. Örneğin, bir donanım olan avuç içi bilgisayar, kendisine kaydedilenleri saklama, adres defterini güncelleme, fotoğraf işleme gibi çeşitli işlemleri yaptıracak birçok yazılım içerir.¹³¹ Şekil 14'de gösterildiği gibi, temel donanım bileşenleri kısaca tanıtmakta yarar vardır:

- **Girdi Araçları:** bilgi ve komutların girişi için kullanılan araçlardır. Girdi araçları klavye, fare, ekran, mikrofon gibi araçları içerir.¹³²

¹²⁹ Fevzi SÜRMEİ, , Muhasebe Bilgi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, s.81

¹³⁰ Fevzi SÜRMEİ, a.g.e. s.60

¹³¹ Mehmet ŞAHİN, Yönetim Bilgi Sistem, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2007, s.15

¹³² Ralph M. STAİR, a.g.e. , s.14

- **Çıktı Araçlar:** görme, duyma ya da başka türlü bilgi süreci sonuçlarını görmede kullanılan araçlardır. Çıktı araçları yazıcı, monitör ve hoparlör seti gibi araçları içerir.¹³³
- **Depolama Araçları:** sonraki bir zamanda kullanılmak amacıyla bilgiyi depolamak için kullanılan araçlardır. Depolama araçları harddisk, taşınabilir bellek ve DVD gibi araçları içerir.¹³⁴
- **Merkezi Süreçleme Birimi:** sistem ve uygulama yazılımlarını işleten ve yorumlayan ve tüm donanım işlemlerini koordine eden bilgisayar bileşenidir. Merkezi süreçleme birimi, Intel Pentium ve Xeon ürün çizgilerini ve MAD Athlon serilerini içerir.¹³⁵
- **Telekomünikasyon Araçları:** Bilgiyi göndermek için ve bir ağda başka bir insan ya da bilgisayardan haber almak için kullanılan araçlardır. Örneğin, internete modem kullanılarak bağlanıldığında, modem bir telekomünikasyon aracı olarak iş görür.¹³⁶
- **Bağlantı Araçları:** Bir bağlantı kablosuyla, bir taraftan bağlantı noktasına diğer taraftan da örneğin yazıcıya, kameraya ya da ana karttaki sürücüden içsel bağlantı sürücüsüne bağlanmayı sağlayan gereçlerdir.¹³⁷

---

¹³³ Ralph M. STAIR, a.g.e. , s.14

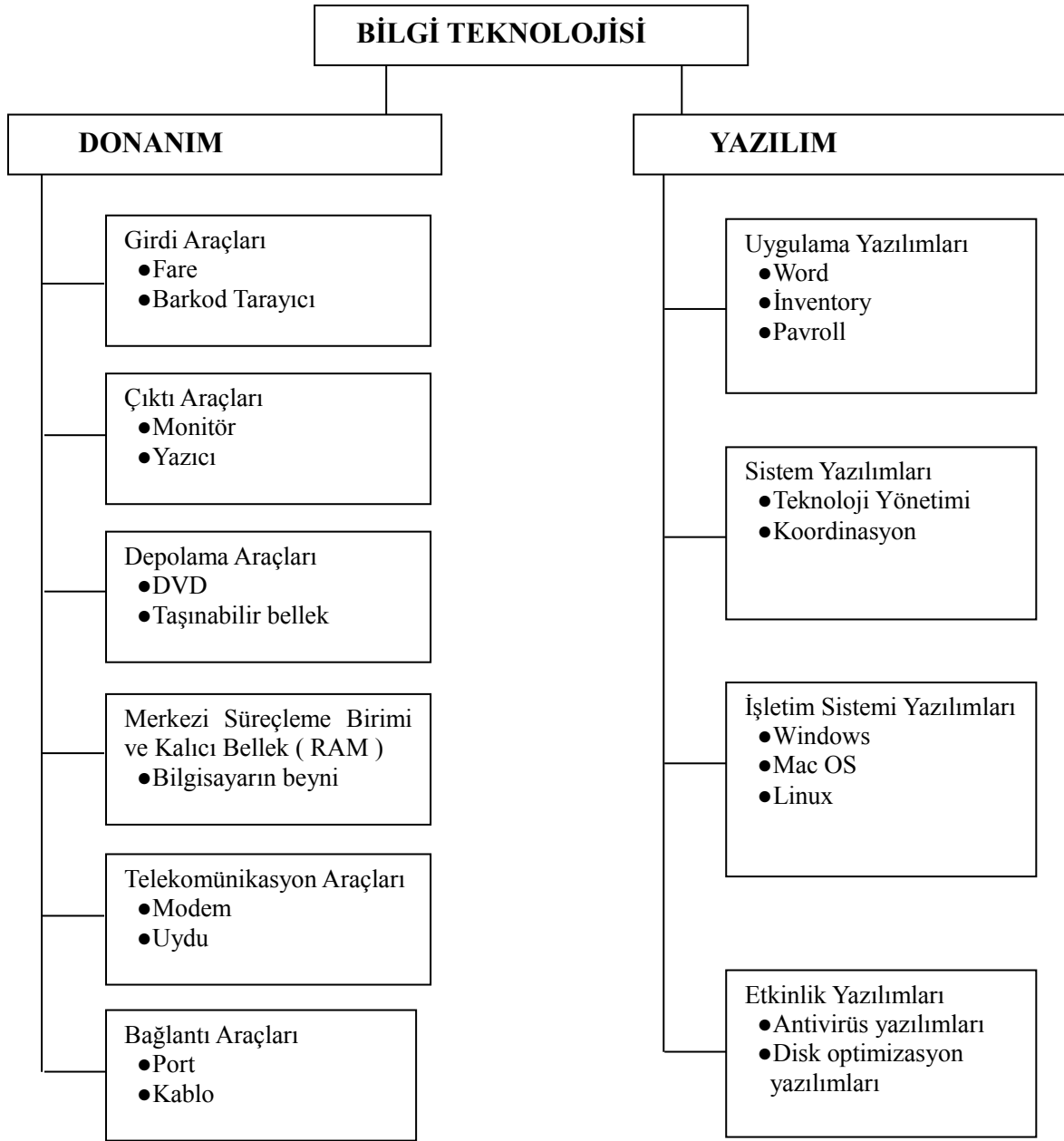
¹³⁴ Mehmet ŞAHİN, a.g.e. , s.15

¹³⁵ Mehmet ŞAHİN, a.g.e. , s.16

¹³⁶ Mehmet ŞAHİN, a.g.e. , s.17

¹³⁷ Ralph M. STAIR, a.g.e. , s.15

Şekil 14: Bilgi Teknolojisi

Kaynak: Mehmet ŞAHİN, Yönetim Bilgi Sistem, **Anadolu Üniversitesi Yayınları**, Eskişehir, 2007, s.15

Muhasebe bilgi sisteminde verilerin çıktıya dönüşmesi sürecinde bazı yöntemlerden faydalanılmaktadır. Adı geçen yöntemler; el ile bilgi işleme, mekanik bilgi işleme ve bilgisayarla bilgi işlemedir. Ancak, muhasebe bilgi sistemlerinde daha önceleri elle (manuel) veya mekanik olarak üretilen muhasebe bilgileri çağın gelişimine paralel olarak bilgisayarlı ortamda üretilmeye başlanmıştır.¹³⁸ Çünkü bilgisayarlı muhasebe sistemleri, iş dünyasında muhasebe fonksiyonu kapsamında yer alan faaliyetlerin, daha hızlı, daha güvenli ve daha

¹³⁸ Berna DEMİR, “Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Güvenliği”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 26, Nisan 2005, s.147.

düşük maliyetle yerine getirilmesini sağlamaktadır.

Donanım, veritabanı, yazılım, ve ağ başlıkları altında toplanan bilgi teknolojileri sadece öğrenme sürecini hızlandırmakla kalmayıp işletmelere iletişimde hızlilik ve etkinlik, müşteri ihtiyaç ve isteklerini daha etkin takip edebilme, üretim, reklam, satış, dağıtım, hizmet ve destek sunumunda faaliyet verimliliği ile zaman ve fiziksel engelleri aşarak daha geniş müşteri kitlelerine ulaşabilme gibi sayısız avantajlar sağlanmaktadır.¹³⁹ Bu konuda unutulmaması gereken bir nokta bilgisayar kullanılan işletmelerde bilgi işleme sisteminin işlerliğinin donanım ve yazılıma bağlı olmasıdır. Dolayısıyla bu evreye önem verilmelidir. Çünkü çıktının kalitesi donanım ve yazılıma bağlıdır.

Türkiye’de, muhasebe faaliyetlerini bilgisayar ortamında yürüten işletmeler için bir takım hukuki düzenlemeler getirilmiştir. Daha önceleri yasal muhasebe defterlerinin bilgisayar ortamında kullanılan sürekli formlara basılması için, Maliye Bakanlığı’ndan özel izin almak gerekirken 1985 yılında Vergi Usul Kanunu md. 183’e 3239 sayılı yasa ile bu zorunluluk ortadan kalkmıştır. Bu alandaki ilk hukuki düzenleme budur. İkinci düzenleme ise Maliye Bakanlığı tarafından ilk düzenlemeden on yıl sonra yapılmıştır ve Bakanlık bu alanda uyulacak kuralları, yazılım standartları ve genel olarak uyulacak usul ve esasları 4108 nolu yasanın muhasebe usul ile ilgili VUK md. 175 aracılığı ile belirlemiştir.¹⁴⁰ Görüldüğü üzere, bu alanda 1985’ten bu yana işletmelerin lehine düzenlemeler yapılmıştır.

2.8.4. Raporlar

Raporlar; muhasebe bilgi sisteminin çıktıları yani somut ürünleridir. Bütün raporlar gibi muhasebe raporlarının da amacı kullanıcıların bilgi eksikliklerini gidermek ve bu doğrultuda karar alınırken destek olabilmektir. Raporlar bilindiği üzere işletme içi ve dışı kullanıcılara hitap etmektedir.

- İç raporlar: Yönetimin her düzeyindeki kullanıcılar için düzenlenen ve sunulan tüm raporlar iç raporları oluşturmaktadır. Ancak yönetimin üst düzeylerine çıkıldıkça raporların önemi daha da artmaktadır. Çünkü alt düzeydeki yöneticiler olaylara daha yakinken ve gözlemlene imkanları varken, üst düzey yöneticilerin böyle bir imkanı

¹³⁹ Hasan İBİCİOĞLU, Hulusi DOĞAN, Bilgi Teknolojilerinin Pazara Dayalı Öğrenen Organizasyonlardaki Yeri ve Müşteri Kavramına Kazandırdığı Yeni Boyut: Veritabanlı Müşteri, Bilgi Teknolojileri Kongresi Bildiri Özeti, Denizli, Mayıs, 2002, s.57

¹⁴⁰ Yahya ARIKAN, “Bilgisayarlı Muhasebe Programları Standartlarının Değerlendirilmesi”, Mali Çözüm Dergisi, Yıl: 15, Sayı: 73, Ekim-Kasım- Aralık 2005, s.9-10.

yoktur ve astlarının çalışmalarını ancak raporlardan takip edebilmektedirler.¹⁴¹ İşletmenin yaptığı faaliyetler sonucunda varlıklar, borçlar ve sermaye de değişimler olur. Bu değişimlerin ne olduğu, nasıl olduğu, nasıl bir sonuca ulaştığı ve bu sonucun işletmeye nasıl katkıda veya zararda olduğunu bu iç raporlar desteğiyle her düzeydeki yöneticilere yetiştirir. İç raporlar ile dış raporların farkı da burdadır. İç raporların amacı işletmedeki değişimleri ve bilgileri işletmede hizmette bulunan her düzeydeki yönetici ve başka elemanlara iletmek ve bilgilendirmeyi sağlamak. Dış raporların amacı ise çok sayıdaki kullanıcıları bilgilendirmek hem de yasal bir zorunluluk bulunmamasıdır. Bu yüzden bu raporları sınıflandırabilmek zor olmakla birlikte; sadece bilgi vermek amaçlı olarak düzenlenen bilgi raporlarıdır.

- Dış raporlar: İşletme dışında bulunan ve işletmenin faaliyetleri ile ilgili bilgi ihtiyacı olanlara yönelik düzenlenen raporlardır. Bu raporlara, vergi iadelerine ilişkin YMM'ler tarafından hazırlanan raporlar ve kredi veren kuruluşlar için SMM'ler tarafından düzenlenen raporlar örnek gösterilebilir. Bu raporların da bazıları özel amaçlı bazıları ise genel amaçlı olabilir.¹⁴²

Bazı raporlar ise hem iç hem de dış rapor nitelişi taşımaktadır. Mali tablolar bu gruba girmektedir. Adı geçen mali tablolar; 1 Nolu Türkiye Muhasebe Standardı'nda bilanço, gelir tablosu, nakit akım tablosu, kar dağıtım tablosu, satışların maliyeti tablosu, fon akım tablosu, özkaynaklar değişim tablosu olarak belirtilmiştir. Bu tablolardan bilanço, gelir tablosu dipnot ve ekleri ile birlikte temel mali tabloları, diğerleri ise ek mali tabloları oluşturmaktadır.¹⁴³ Bu raporların amaçları; yöneticiler, yatırımcılar ve kredi verenlere karar almada yararlı bilgiler sağlamak, gelecekteki nakit akımlarını değerlendirmede bilgi sağlamak, varlıklar, kaynaklar ve bunlardaki değişiklikler ile işletme faaliyet sonuçları hakkında bilgi sağlamaktır. Bu raporlar aynı zamanda genel amaçlıdır.

2.9. Veri Yöntemi ve Bilgi Akışı

2.9.1. Veri Saklama Sistemi

Bir muhasebe bilgi sisteminin geliştirilmesinde verinin etkin bir biçimde işlenmesi ve gerektiğinde veriye ulaşmayı sağlayacak veri saklama yaklaşımının belirlenmesi

---

¹⁴¹ Fevzi SÜRMEİ, a.g.e. s.61

¹⁴² Fevzi SÜRMEİ, a.g.e. s.62

¹⁴³ Nalan AKDOĞAN, Orhan SEVİLENGÜL, Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003, s.8-10.

gerekir.¹⁴⁴İlgili işlemleri aşağıdaki gibi açıklanabilir:

- **Kayıt:** Veri ve bilgilerin toplanmasını ve daha sonra işleme tabi tutulmak üzere belgelendirilerek sisteme girişleri sağlandıktan sonra tarih sırasına göre kayıt edilmesidir. Veri veya bilgilerin kaydını sağlayan belgelere dayanarak, işlemlerin yevmiye defteri, büyük defter, stok kartları gibi kayıt ortamlarına geçirilmesi de bir kayıt işlemidir.¹⁴⁵
- **Sınıflandırma:** Veriler bilgisayara girildikten sonra, kolayca gerçekleştirilebilecek bir iştir. Örneğin süpermarkette satın aldığımız mallar, KDV oranlarına göre sınıflandırılabilir ve her KDV kategorisi için ödeyeceğimiz vergi ayrıca hesaplanabilir. Derlenen ve zaman sırasına göre kaydedilen bilgiler niteliklerine göre sınıflandırılır. Örneğin varlıkların; dönen varlık, duran varlık, yatırımlar gibi bölümlere ayrılması veya maliyet giderlerinin; direkt işçilik, ilk madde ve malzeme ve genel üretim giderleri olarak bölümlendirilmesi bir sınıflandırmadır. böylece işletmenin konulara göre veya niteliklerine göre kaydedilmesi, izlenmesi ve raporlanması kolaylaşmış olur.¹⁴⁶
- **Hesaplama:** Veri veya bilgilere aritmetik işlemlerin veya sağlanmak istenen bilginin veya raporun matematiksel modellerinin veya analiz tekniklerinin uygulanması işlemidir. Bilgi işlem aşamalarından en önemlisi olan hesaplama çok değişik şekillerde görülür. Bu aşamaya; çalışanlara ödenecek ücretlerin hesaplanması, mamul maliyetlerinin bulunması, eski bilgilere yeni veri veya bilgilerin eklenmesi veya çıkarılması, fiili giderlerin bütçelenmiş veya standart giderlerle karşılaştırılıp sapmaların bulunması, dönem sonunda envanter işlemlerine bağlı olarak dönem karının veya zararının bulunması da hesaplama birer örnektir.¹⁴⁷
- **Özetleme:** Kaydedilmiş sınıflandırılmış ve hesaplama işlemleri yapılmış çok sayıda bilginin daha kullanışlı bir biçime dönüştürülmesi ve çeşitli mali tabloların ve raporların hazırlanması işlemidir.¹⁴⁸ Başka bir ifadeyle sistemlerden sağlanan çok sayıda bilginin anlamlı bir şekilde azaltılarak özetlendiği bir aşamadır. Bilgiler yöneticilerin veya işletmeyle ilgili üçüncü kişilerin kullanamayacağı kadar uzun

¹⁴⁴ Mevlut KARAKAYA, Muhasebe Bilgi Sistemi ve Bilgi Teknolojisi, Ankara, 1994, s.102,

¹⁴⁵ Kerim BANAR. a.g.e. s.59

¹⁴⁶ Ali GÜNEŞ, Murat ATAİZİ, Temel Bilgi Teknolojileri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2011, s.10

¹⁴⁷ Kerim BANAR. a.g.e. s.60,

¹⁴⁸ Özgül CEMALCILAR ve diğerleri, Genel Muhasebe, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2008, s.9,

listeler şeklinde ortaya çıkabilir.

- Saklama: Veri veya bilgilerin biriktirilmesi ve ileride tekrar kullanılmak amacıyla ilgili dosyalara yerleştirilmesidir. Veri veya bilgilerin toplanması, kaydedilmesi ve hesaplamalara konu edilmesi ile bu veri veya bilgilerin ilgili kişilerce kullanılması aynı zaman rastlamayabilir.¹⁴⁹

2.9.2. Veri İşleme Sistemi

Şu anda kullanmakta olduğumuz çağdaş bilgisayarla bilgi işleme teknolojisi, işletmelerin gereksinmelerine yanıt verecek farklı özellikleri içeren sistemler olarak ele alınabilir. İşletme yönetimleri, uygulamalarının yapısına ve özelliklerine göre, hangi donanımı ve bilgi işleme sistemini seçeceklerine karar vermek durumundadırlar.

Bu amaçla işletmeler şu noktalara dikkat etmelidir:¹⁵⁰

- Mevcut bilgi işleme sistemlerinin neler olduğu,
- Mevcut olan her bir bilgi işleme sisteminin yerine getirebileceği işlevlerin neler olduğu,
- Bu sistemlerin güçlü ve zayıf yanlarının neler olduğu,
- Bu sistemlerin donanım ve yazılım yapıları.

Mevcut sistemleri sınıflamada kullanılacak bu ölçütler, doğrudan muhasebe işlevlerine yönelik değildir; ancak, muhasebe işlevlerini yerine getirecek sistemlerin donanım ve yazılım karakteristiklerine yöneliktir. Sistem karakteristiklerinin belirlenmesi, ilk adımda mevcut sistemlerin her bir üzerinde inceleme ve araştırmaları gerekli kılar. Sistem karakteristikleri temelindeki bilgisayar bilgi işleme sistemleri aşağıdaki gibi sınıflanabilir:¹⁵¹

- Yığın İşleme Sistemleri
- Çevrimci-Gerçek Zamanlı Sistemler
- Veri Tabanı Sistemler

---

¹⁴⁹ Kerim BANAR, a.g.e. s.59

¹⁵⁰ Fevzi SÜRMEİ, a.g.e. s.35

¹⁵¹ Fevzi SÜRMEİ, a.g.e. s.36

2.9.2.1. Yığın İşleme Sistemleri

Yığın doğrusal bir veri yapısıdır. Yapı olarak bir boyutlu diziyeye benzer; ancak, çalışma mantığı diziden farklıdır. Yığın çalışma mantığı olarak çıkmaz bir yol yapısına benzetilebilir. Çıkmaz yol yapısı ile park eden araçlar giriş sıralarının tersine bir mantıkla sokaktan çıkarlar. En son park eden araç sokaktan en önce çıkar. Yığın veri yapısı tanımlanırken yığına anlamlı bir isim verilir ve yığın eleman miktarı belirlenir.¹⁵²

Yığın sözcüğü, basit olarak işletme eylemlerinin ürettiği belgelerin derlenmesi, toplanması anlamına gelmektedir. Örneğin, satış faturalarının, işçi zaman kartlarının veya satınalma işlemlerinin yığınlanması gibi. Temelde, işletme eylemlerine dayalı belgelerden aynı yapıda olanların yığınları olarak biraraya getirilerek işlenmesi yığın işleme sistemidir. Muhasebe verilerinin işlenmesinde kullanılacak veri işlem sistemi muhasebe bilgi sisteminin kurulması ve denetimi açısından çok önemli rol taşımaktadır. Muhasebe bilgi işlemlerinde kullanılacak veri işlem sistemleri sisteme girilecek finansal olaya ilişkin verinin giriş ve işlenmesine bağlı olarak çeşitli biçimlerde olabilir.

Yığın işlem sisteminde, belgelerin biriktirilmesinin çeşitli yöntemleri vardır. Örneğin, yığınlar öncelikle CD'ler, DVD'ler, manyetik band, bilgisayar disketleri gibi ortamlarda biriktirilmelerine rastlamak mümkündür, sonra ana işlem birimine verilebilecekleri gibi, salt belgelerin biriktirilip terminalden belirli zaman aralıklarında doğrudan işlenmeleri de olanaklıdır.¹⁵³

Yığın yapıları daha ziyade işletim tarafından kullanılır. Bir bilgisayar uygulama programı aksi belirtilmedikçe satır satır işlenir. Program içinde uygulanan mantık gereği çeşitli atlamalar gerçekleştirilir. Örneğin döngü yapılarında bir program bloğu defalarca işlenebilir veya bir program çalışırken herhangi bir satırından sonra bir başka alt programın çalışması istenebilir. İşte bu durumlarda ara işlem bittikten sonra ana programda uygun satırda işleme devam etmek için o satırın adresine gereksinim vardır. Bu dönüş adresleri işletim sistemi tarafından yığınlarda saklanır ve istendiğinde çıkarılarak işleme o adresten devam edilir.¹⁵⁴

Bir uygulamaya ilişkin olarak, önceden belirlenmiş ölçüdeki veya zaman aralığındaki yığınlanmış işletme belgelerinin, yığın işlem sistemiyle bir kütüğün yaratılması, günlenmesi

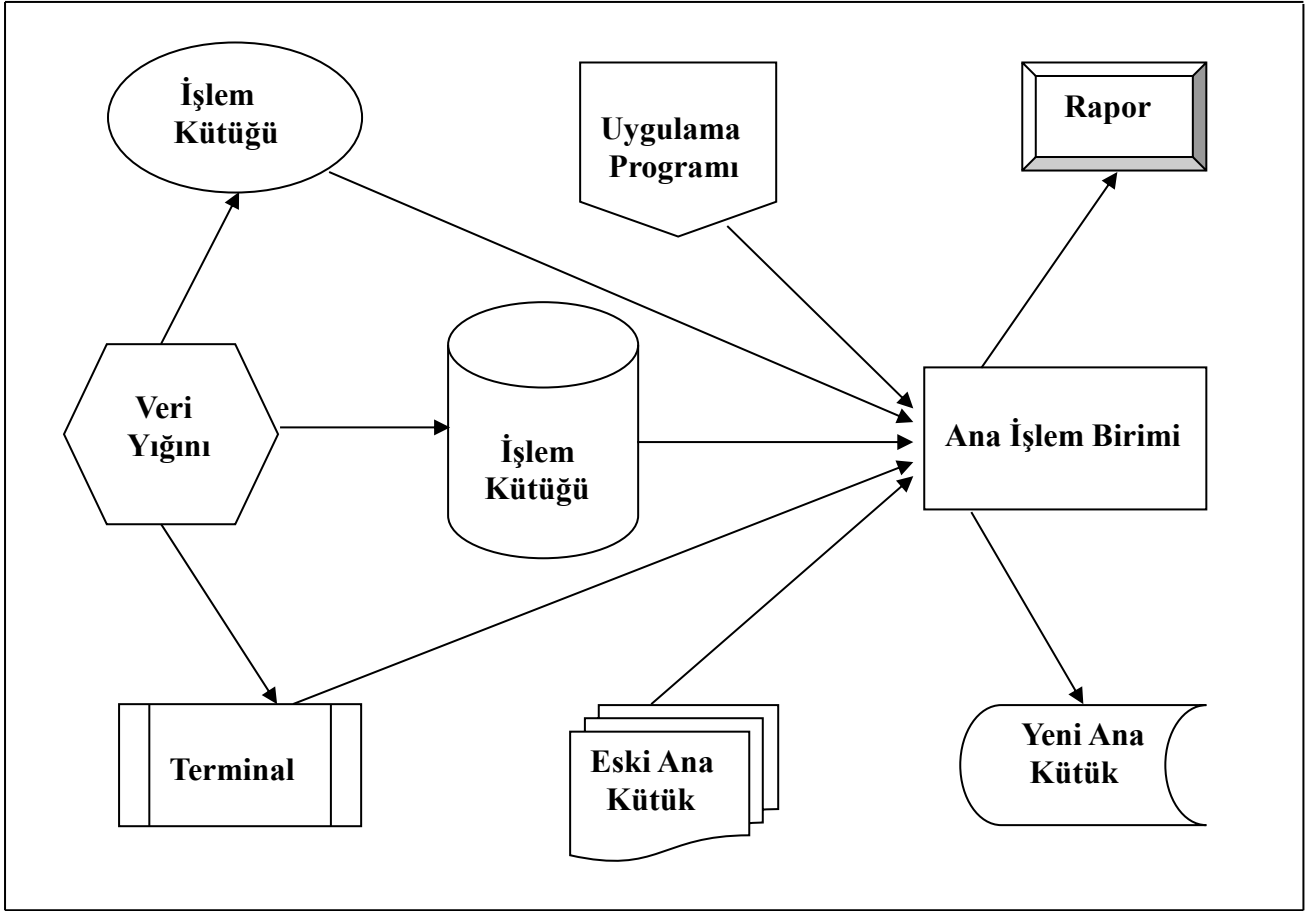
¹⁵² Sefer KURNAZ, Veri Yapıları ve Algoritma Temelleri, Papatya Yayıncılık, 2008, İstanbul, s.109

¹⁵³ Ali GÜNEŞ, a.g.e. s.17

¹⁵⁴ Sefer KURNAZ, a.g.e. s.109

veya rapor üretilmesi basitçe aşağıdaki gibi gösterilebilir:¹⁵⁵

Şekil 15: Yığın İşleme Sistemi

Şekil 15: Yığın İşleme Sistemi

Kaynak: Fevzi Sürmeli, Melih-Nurten Erdogan, Kerim Banar, Ergün Kaya, Adnan Sevim, **Muhasebe Bilgi Sistemi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2002,s.36

Şekil 15’de görüldüğü gibi herhangi bir uygulamaya ilişkin yığınlanmış belgeler, ilk önce bir manyetik band veya diske verilerek biriktirilmektedir. Manyetik band veya disk, birer işlem kütüğü olarak işlev görmektedir. Terminal ise, önceden belirtildiği gibi doğrudan giriş işlevini yerine getirmektedir. İşlem kütüğündeki veriler ana işlem birimine iletildiklerinde, söz konusu uygulamaya ilişkin uygulama programı uyarınca eski ana kütük güncellenmiş olacaktır. Yığın işlem sisteminde çıktılar için diğer sistemlerden farklı bir durum söz konusu değildir. Şekilde olduğu gibi çıktılar, bandlar üzerindeki güncellenmiş kütükler veya basılı çıktı olarak raporlar şeklinde olabilirler.

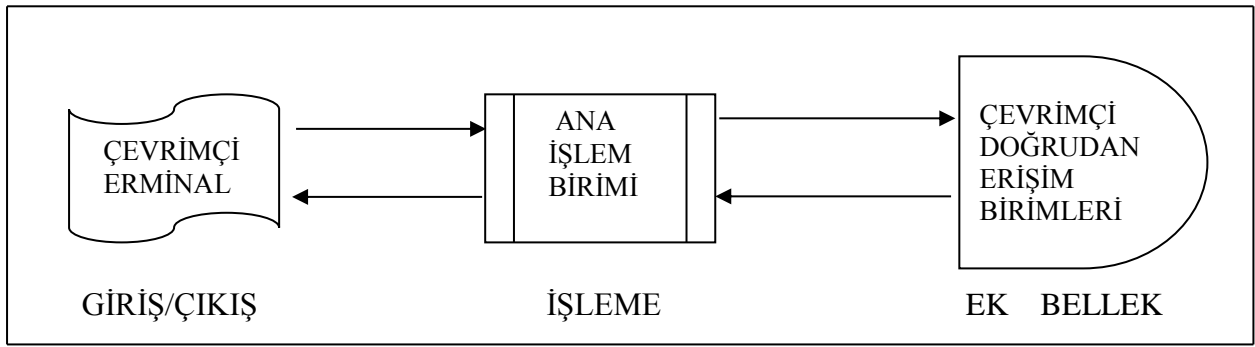
¹⁵⁵ Fevzi SÜRMEİ, a.g.e. s.18

2.9.2.2. Çevrimiçi Veri Girişi

Bu yöntemde veriler dönem boyunca çevirim içi olarak sisteme girilir. Bir başka ifade ile işlemler ortaya çıktığında veriler çevrim içi terminaller aracılığıyla hemen sisteme girilir ve veriye ilişkin geçerlilik işlemleri yapılır.¹⁵⁶ Bu sistemle, verilerin oluştukları anda ve oluştukları yerde işlenmeleri olanağı sağlanmaktadır.

Özellikle bankacılık sisteminde yakından tanımaya başladığımız çevrimiçi-gerçek zamanlı bilgi işleminin tipik kullanımı, giriş birimi olarak bir terminal aracılığıyla işlemin yapıldığı yerdeki veya dışındaki bilgisayar sistemine veri ileterek, gerekli kütükleri günleyerek işlem yapabilmek, saklayabilmek veya sorgulama yapabilmek şeklinde ortaya çıkmaktadır.¹⁵⁷

Şekil 16: Çevrimiçi-Gerçek Zamanlı Bilgi İşleme Kavramı

Kaynak: Fevzi Sürmeli, Melih-Nurten Erdogan, Kerim Banar, Ergün Kaya, Adnan Sevim, **Muhasebe Bilgi Sistemi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, s.39

Çevrimiçi sistem, personel ile bilgisayar arasında direkt bir ilişkiyi kurabildiği için değer taşımaktadır. Bu sistemle, bilgisayar kullanımı başka sistem kullanan aynı amaçlı bilgisayar kullanımına göre daha işlevsel kılınmakta ve çeşitli düzeylerdeki kişilerden oluşan kullanıcı toplumuna olanak sağlamaktadır.

Çevrimiçi bilgi işleme, işlevler olarak aşağıdaki gibi gruplanabilir.¹⁵⁸

- Veri giriş,
- Kütük günleme,
- Kütük sorgulama

¹⁵⁶ Mevlut KARAKAYA, a.g.e. s.108

¹⁵⁷ Fevzi SÜRMEİ, a.g.e. s.38,

¹⁵⁸ Mevlut KARAKAYA, a.g.e. s.108,

■ Rapor üretme.

Yukarıda gösterilen çevrimiçi bilgi işleme işlevlerinden görüldüğü gibi, veri giriş yapıldıktan sonra veri güncellenmesi ortaya çıkar. Veri güncellenmeden sonra veri sorgulama ortaya çıkar. Terminaldaki kullanıcılar tarafından sorgulamalar yapılır ve bu sorgulamalara yanıt olarak rapor düzenlenip sorgulamaların cevapları ortaya konulur.

2.9.2.3. Veri Tabanı

Verinin artması ve farklı ortamlarda aynı türden verilerin tekrar edilmesi dosyalama mantığından uzaklaşarak veri tabanı mantığına kayma işlemini hızlandırmıştır. Günümüzde bilgisayar ve internet teknolojilerinin yaygın olarak kullanılmasına paralel olarak, verilerin bilgisayar ortamına aktarılması ve online olarak veri üzerinde işlem yapılması önem kazanmaktadır. Belirli bir amaca ulaşabilmek için hepsi gereken, birbiriyle ilişkili tabloların tamamına veri tabanı adı verilmektedir.¹⁵⁹

Bir işletmede personel, stoklanan malzemeler, ürünler, ürünlerin hangi malzemelerden meydana geldiğini gösteren ürün ağaçları, satıcılar, müşteriler gibi çok çeşitli unsurlar hakkında veriler işlenir. Bu veriler uygun tablolar halinde düzenlenir ve üretim yönetiminin ihtiyaç duyduğu bilgiler söz konusu tablolar aracılığıyla üretilir. Bütün bu tablolar bir araya geldiklerinde işletmenin Üretim Veri Tabanını meydana getirirler. Bazı durumlarda bir veri tabanı tek tablodan da meydana gelebilir. Örneğin , evinizdeki kitaplara kaydettiğiniz tek tablo, kitaplara ilişkin bütün gerekli işleri yapmanıza yetebilir.¹⁶⁰

Veri tabanı kavramında kütüklerin yaratılması ve güncellenmesi Veri Tabanı Yönetim Sistemi (VTYS) tarafından yerine getirilmektedir, VTYS altında kütükler, ortak veri tabanı biçiminde bütünleşik hale getirilmiştir ¹⁶¹ (Şekil 17).

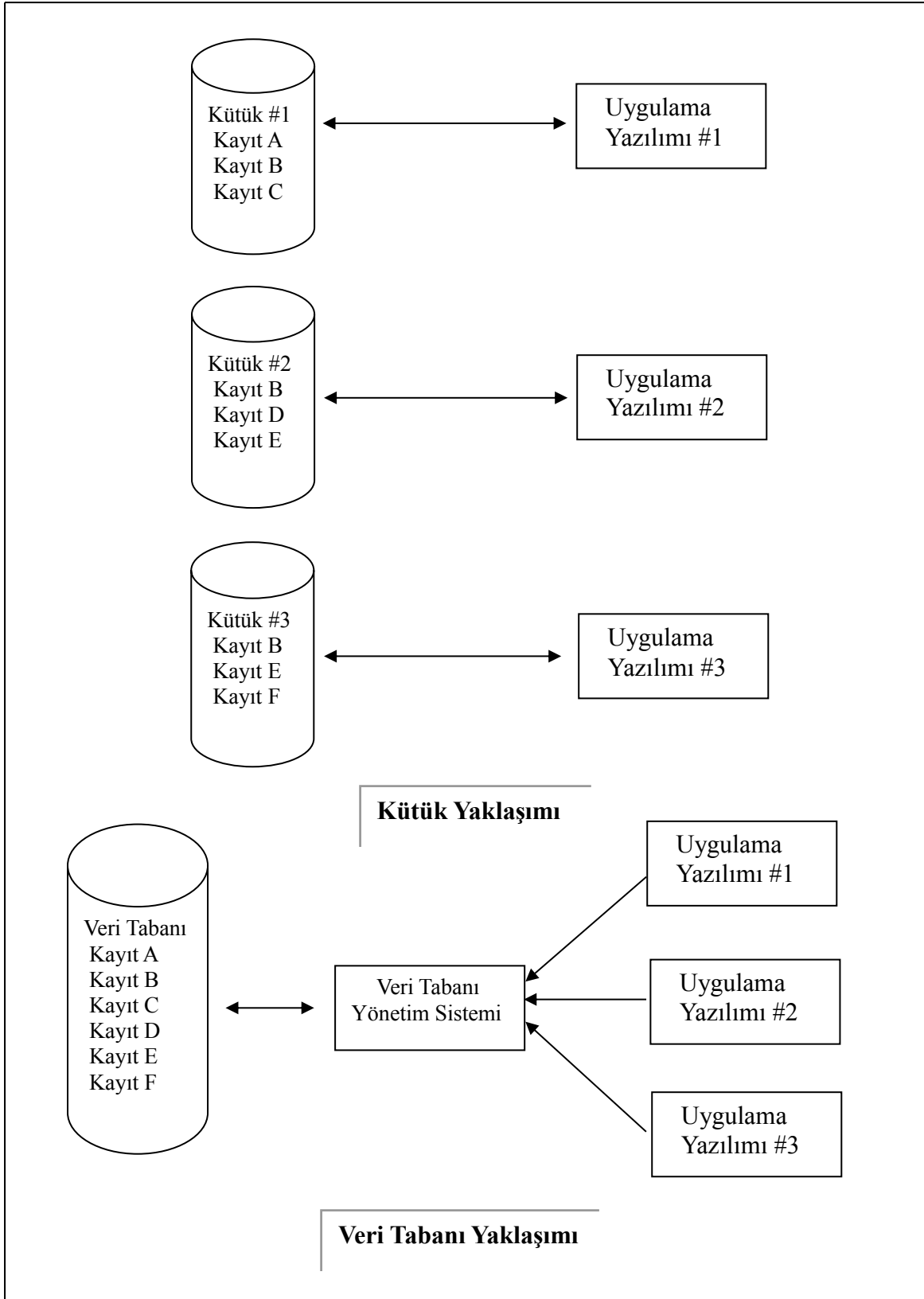
Yukarıda değinilen ve Şekil 17'de gösterilen VTYS, veri tabanı kavramının önemli bir yanını oluşturmaktadır. Anlaşılacağı gibi, kütüklerdeki tekrarlanmak durumunda olan bilgileri bütünleşik hale getiren ve bu ortak kaynaktan sağlanacak bilginin birçok kullanıcı ve farklı yönetim düzeyleri tarafından kullanılabilmesini olanaklı kılan VTYS'dir. VTYS, kütüklerin güncellenmesini, kütüklere erişimi, saklamayı ve diğer sorunları çözmeye yönelik bir yazılım sistemidir.

¹⁵⁹ Mete ÇELİKÜ, Şeref SAĞIROĞLU, Kenan DANIŞMAN, İnternet Tabanlı Not Otomasyonu, Bilgi Teknolojileri Kongresi Bildiri Özeti, Denizli, 2002, s.30.

¹⁶⁰ Ali GÜNEŞ, Murat ATAİZİ, a.g.e. s.203

¹⁶¹ Fevzi SÜRMEİLİ, a.g.e. s.41.

Şekil 17: Kütük Yaklaşım ve Veri Tabanı Yaklaşımı

Kaynak: Mevlut KARAKAYA, Muhasebe Bilgi Sistemi ve Bilgi Teknolojisi, Gazi Kitapevi, Ankara, 1994, s.10

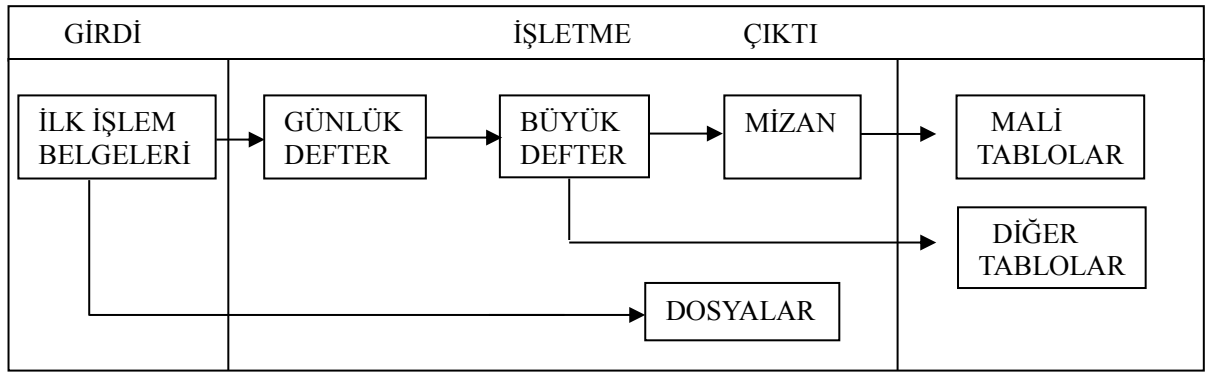
VTYS'nin işlev görebilmesi, doğal olarak bir dizi bileşenle ilişki kurulmasını gerektirmektedir. Örneğin, sistemde iletişim terminallerle kurulacak, uygulama programları devreye sokulacak ve işletim sistemi ile ilişki kurulacaktır. Veri tabanı/veri iletişimi açısından durum ele alındığında VT/Vİ'nin VTYS içeride olmak üzere aşağıdaki işlevsel bileşenleri içerdiğini görmekteyiz.¹⁶²

- Veri tabanı yönetimi,
- Terminal yönetimi,
- Sistem kontrolü,
- Dil arabirimi

2.9.3. Bilgi Akışı

Muhasebe bilgi sisteminde veri veya bilgiler her sistemde olduğu gibi, GİRDİ-İŞLEME-ÇIKTI akış seyrini izler. Bu akışa uygun olarak veriler veya bilgiler önce sisteme belgelerle dahil edilir. Daha sonra bir kayıt ortamı içinde bilgi işlem faaliyetleri ile çıktıları dönüştürülerek ilgili yerlere raporlar şeklinde aktarılır. Aşağıdaki şekil de muhasebe bilgi sistemindeki geleneksel muhasebe bilgi akışı gösterilmiştir.¹⁶³

Şekil 18: Muhasebe Bilgi Akışı

Kaynak: Mehmet CİHAN, Ekrem KAYA, İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 20, Ekim, 2003, s.113.

Yukarıda şekil 18'de görüldüğü gibi, işletme faaliyetlerine ilişkin mali olaylara ait kanıtlayıcı ilk işlem belgeleri ile ilk olarak muhasebe bilgi sistemi sürecine başlanmaktadır. Bu belgeler bir taraftan düzenlenerek dosyalanırken diğer taraftan yevmiye defterine kayıt edilmektedir. Yevmiye defterine tarih sırasına göre kayıt edilen belgeler buradan olayların konusuna göre büyük deftere kayıt edilmektedir. Yapılan bu kayıtların doğruluğunu kontrol

¹⁶² Fevzi SÜRMEİ, a.g.e. s.42

¹⁶³ Mehmet CİHAN, a.g.e. s.115

etmek için dönem sonlarında mizanlar çıkarılır. Son olarak işletmenin bir dönemdeki mali olayları hakkında yönetime bilgi vermek amacıyla mali tablolar düzenlenir.

Bilgi teknolojileri şekil hükümlerinden bağımsızdır. Bilgi teknolojileri şekli hususlarda değil bilginin kendisiyle ilgilenir. Bu nedenle bilgi teknolojileri için defter, belge ve kayıt gibi kavramların yeniden tanımlanması gereklidir.¹⁶⁴ Muhasebe bilgi sisteminde gelişen teknoloji ile birlikte bilgisayar ortamında kayıt edilen fişler eş zamanlı olarak günlük deftere, büyük defterlere ve cari hesaplara kayıt edilmektedir. İstendiği anda mali tablolar çıkarılmaktadır.¹⁶⁵ Bununla bilgi teknolojileri gelişiminin insanlar için sağladığı en büyük fayda ise hız ve zaman tasarrufu oldu.

Muhasebe bilgi sisteminin genel yapısı içinde bilgi işleme eylemlerine konu olarak veriler üç kaynaktan temin edilir.¹⁶⁶

- İşletme içi olaylar: İşletmede oluşan ve parayla ifade edilen her türlü faaliyetlerdir. Örneğin maaş bordroları, üretim raporları vb.
- İşletme dışı olaylar: İşletmenin çevre ile ilişkisinden doğan parasal faaliyetlerdir. Örneğin satış işlemleri, alımlar ve bunlardan doğan belgeler.
- Geribildirim: Çıktılar, mali olaylar ve yönetimin kararlarından oluşan eylemler.

İşletme faaliyetlerinde kullanılan mali olaylara ait belgeler, defterler, dosyalar ve raporlardan oluşan ve yönetim için gerekli bilgilere dönüştürülmesi amacıyla; kayıt, sınıflandırma, hesaplama, özetleme, saklama, canlandırma, çoğaltma ve iletme işlemi yapılır.

Bilgi saklama aşamalarından sonra bilgi kullanılmak amacı ile bilgi akış aşamaları sıralanır. Bilgi akış aşamaları aşağıda gösterildiği gibidir:

Canlandırma: Saklama işlemi ile biriktirilmiş veri veya bilgilerin, tekrar kullanılmak amacıyla hazır duruma getirilmesi işlemleri bilgi akışını denilmektedir. Örneğin, ay sonlarında ücret hesaplaması yapılabilmesi için, aybaşından ayın sonuna kadar dosyalanmış bulunan işçi puantajlarından yararlanma, bir canlandırma işlemidir.¹⁶⁷

¹⁶⁴ Mevlüt ÖZER, Teknolojik Gelişmelerin Denetiminde Yarattığı Yeni Fırsatlar, XVII. Türkiye Muhasebe Kongresi, 2002, İstanbul, s.204

¹⁶⁵ Mehmet CİHAN, a.g.e. s.115

¹⁶⁶ Fevzi SÜRMEİ, a.g.e. s.56

¹⁶⁷ Orhan SEVİLENGÜL, Genel Muhasebe, 3. Baskı, Ankara, 1994, s. 674

Çoğaltma: Bilgi akışında sürekli kullanılacak aşamalardan biri de çoğaltma aşamasıdır. Çoğaltma da Veri veya bilgilerin kopyalar şeklinde çoğaltılması işlemidir. Örneğin, mali nitelikli işlemler, dolayısıyla bunlara ilişkin veri veya bilgiler çoğu kez işletmenin birden fazla yöneticisini veya bölümünü ilgilendirir.¹⁶⁸

İletme: Veri veya bilgilerin, bilgi sistemi içinde bilgi işlem aşamalarına bağlı olarak bir aşamadan diğer bir aşamaya aktarılması, bir defterden diğer bir deftere geçirilmesi, bir bölümden diğer bir bölüme gönderilmesi, işletmenin finansal durumu ve faaliyetlerine ilişkin yönetim bilgilerinin, ilgili taraflara sunulmasıdır.¹⁶⁹

Veri veya bilgilerin, bilgi işlem sırasında bir aşamadan diğer bir aşamaya geçişleri, bilgi kullanıcılarının yararlanmasına uygun bir şekilde alıncaya kadar devam eder. Bu nedenle bir işlemin çıktısı olan bilgi diğer bir işlemin girdisi olur. Etkin bir bilgi akışı, ancak etkin ve iyi düzenlenmiş bir haberleşme ile sağlanır.

2.10. Alt Sistemleri

Muhasebe bilgi sistemi, işletmelerin faaliyet konusu, büyüklüğü ve yönetimin muhasebe bilgilerinden yararlanma durumlarına göre değişik şekillerde yapılandırılabilir.¹⁷⁰ Bu şekilde bir sistem hiyerarşisinin var olmasındaki amaç, her bir sistemin kendisine ait özel fonksiyonları yerine getirmesi ve ait olduğu sistemin işleyişine destek sağlamasıdır.

Muhasebe bilgi sistemi de kendisinin alt sistemleri olan Genel Muhasebe, Yönetim Muhasebesi ve Maliyet Muhasebesi Sistemleri olarak sınırlandırılabilir. Aynı zamanda bu alt sistemlerin de kendi alt sistemleri oluşturulabilir. Ayrıca muhasebe bilgi sisteminin alt sistemleri olarak; stok kontrol, ücret ve bordro, sabit kıymetler ve amortisman, alacaklar ve borçlar da gösterilebilir.¹⁷¹

Muhasebenin kullanıcılara bilgi verme sürecini gösteren şekil 19'de aşağıdaki gibidir.

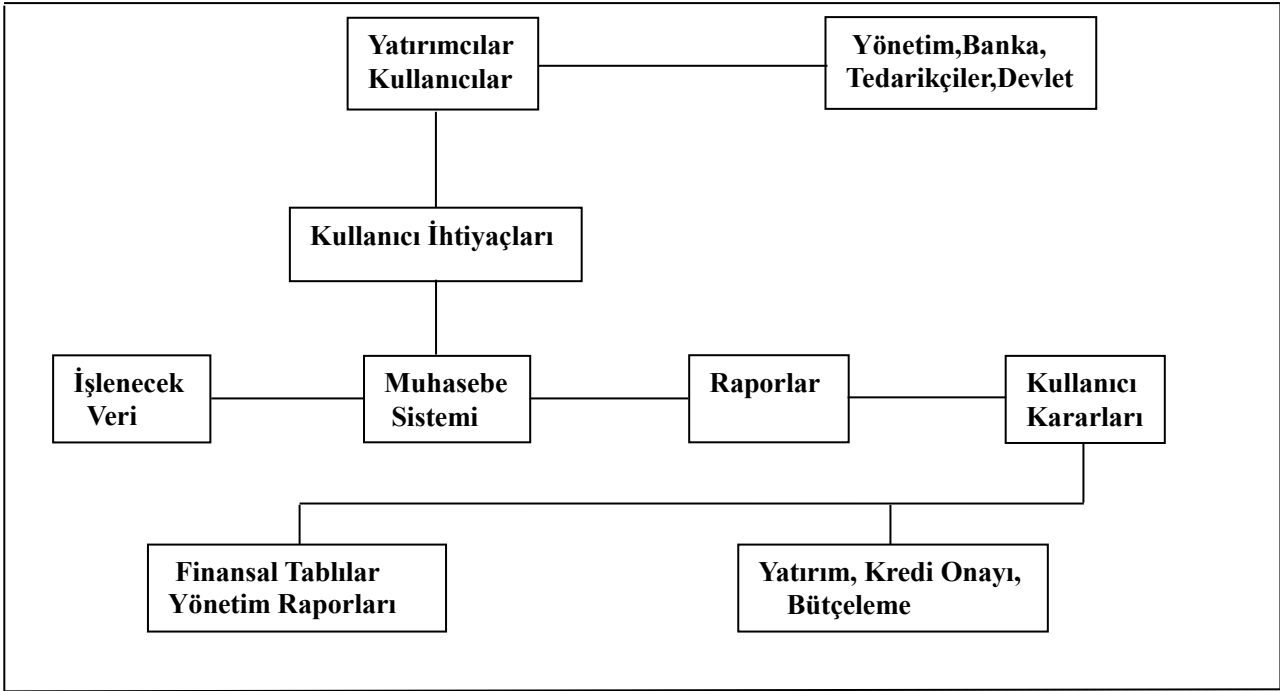
¹⁶⁸ Ali GÜNEŞ, Murat ATAİZİ, a.g.e., s.10

¹⁶⁹ Fevzi SÜRMELE, a.g.e. s.57

¹⁷⁰ Engin KAYA, a.g.e., s.74

¹⁷¹ Mehmet ŞAHİN, Yönetim Bilgi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir., 2004, s.668

Şekil 19: Muhasebe Bilgi Verme Süreci

Kaynak: Burak ARZOVA, **Muhasebe Teorisi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2009, s.12

2.10.1. Genel Muhasebe Sistemi

Ticari Muhasebe, Finansal Muhasebe ve İşlem Muhasebe olarak adlandırılan Genel Muhasebe, bir işletmenin varlıkları ve bu varlıklarının kaynakları üzerinde değişime neden olan mali nitelikteki işlemleri kaydederek, işletmenin mali yapısı hakkında bilgi veren raporlar üreten muhasebe dalıdır. Genel Muhasebe, genellikle işletme dışındaki ilgi gruplarının ihtiyaç duyduğu bilgileri, objektif belgelere dayanarak kayıtlara alır, özetler ve rapor şeklinde bilgi kullanıcılarına aktarır.¹⁷²

Genel muhasebenin görevi işletmenin diğer işletmelerle ilgili finansal nitelikli işlemlerini izlemek ve kaydetmektir. Diğer işletmelerle olan finansal işlemlerini kaydetmekle birlikte dış kullanıcıların sordukları sorulara cevap veren genel bir niteliği vardır.¹⁷³

Finansal muhasebe, başta pay sahipleri olmak üzere işletme dışındaki kişilere işletmenin varlık-sermaye ve borç-alacak durumu hakkında bilgi verir. İşlemlerin para cinsinden kaydolunması, sınıflandırılması ve özetlenmesi genel muhasebenin işidir. Dönem sonlarında işletmenin o günkü durumunu yansıtan bilanço, Gelir Tablosu, Satışların Maliyeti Tablosu, Fon Akım Tablosu ve Nakit Akım Tablosu gibi mali tablolar finansal muhasebe

¹⁷² Gürbüz GÖKÇEN, Genel Muhasebe, Beta Yayınları, İstanbul, 2009, s.7,

¹⁷³ Jerry J. WEYGANDT, Donald E. KIESO, Financial Accounting, John Wiley and Sons, inc. ,1996, s.2

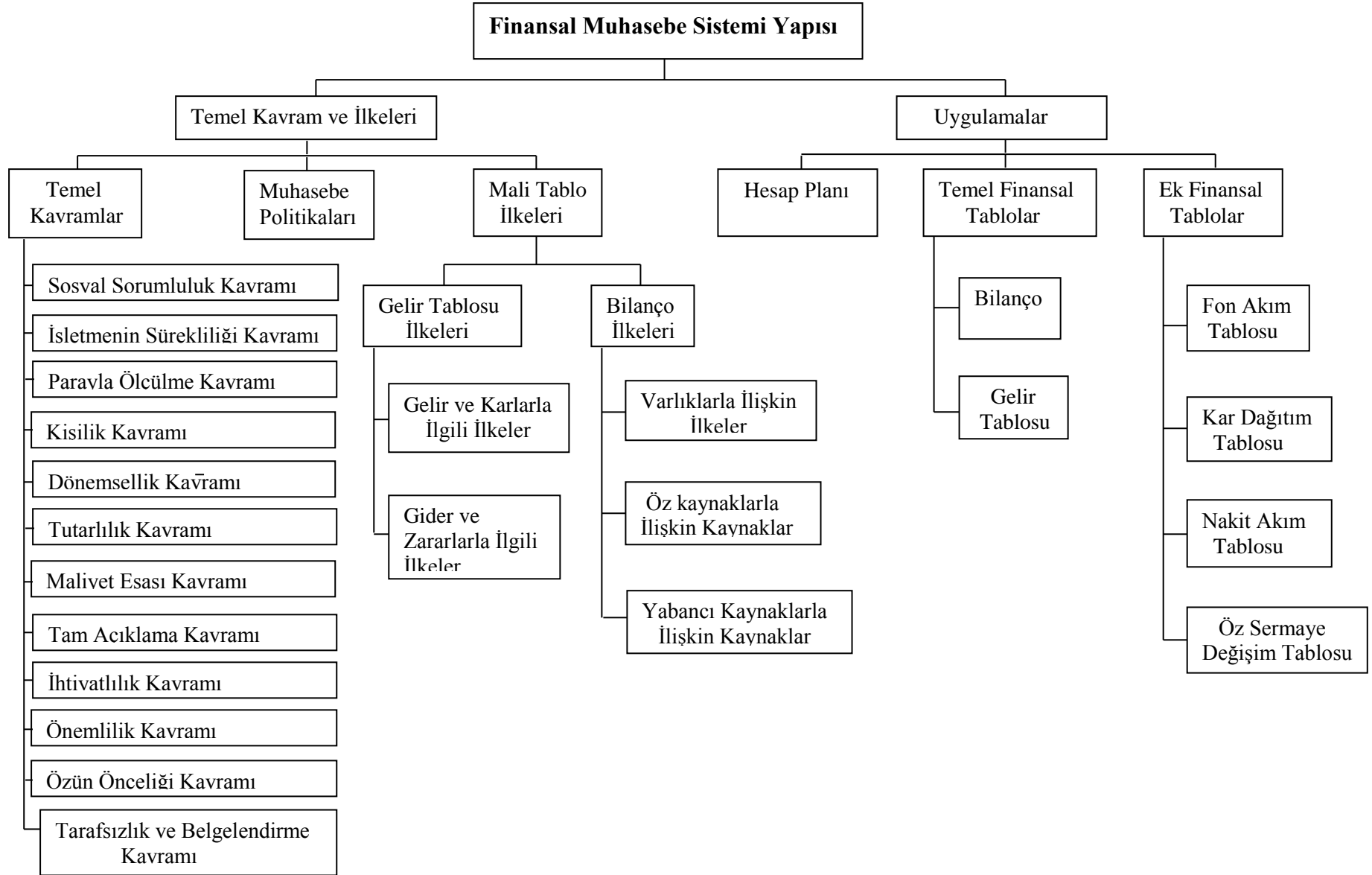
bilgilerine göre hazırlanır.¹⁷⁴

Genel muhasebe sisteminin temel yapısı tablo de gösterilmiştir:

---

¹⁷⁴ Ümit ATAMAN, a.g.e., s.3

Şekil 20 : Finansal Muhasebe Sistem Yapısı

Genel olarak işlemlerin biçimleri ile özleri paralel olmakla birlikte, bazı durumlarda farklılıklar ortaya çıkabilir. Bu takdirde, özün biçime önceliği esastır.

Genel muhasebe bu dış kullanıcıların bilgi gereksinimlerini, finansal durum tablosunu oluşturan bilanço ile gelir tablosunun kendisini oluşturan kar ve zarar cetveli adlı iki finansal tablo ile karşılar.

2.10.2. Yönetim Muhasebe Sistemi

Yönetim Muhasebesi, yöneticilere, işletme yönetiminde alacakları kararlar için her düzeyde gereksinme duydukları bilgileri hazırlayan, yorumlayan, gelecekle ilgili planlama ve kontrol teknikleriyle etkin bir kontrol sürecinin verilerini sunan muhasebe alt sistemidir.¹⁷⁶

Yönetim muhasebesi sisteminin daha iyi anlaşılabilmesi için finansal muhasebe sistemi ile karşılaştırılması yararlı olacaktır. Bu iki muhasebe sisteminin karşılaştırılması sonucu temelde sekiz önemli farklılığın olduğu ortaya çıkmaktadır.¹⁷⁷

- Yönetim muhasebesi daha çok işletme yönetimi için finansal nitelikteki bilgileri sağlar.
- Yönetim muhasebesi tarafından sağlanan bilgiler daha çok geleceğe yönelik bilgilerdir.
- Yönetim muhasebesi uygulamaları muhasebenin temel kavram ve genel kabul görmüş ilkelerine uygun olmak zorunda değildir.
- Yönetim muhasebesi daha çok esnek ve ilgili verilerin toplanması ve bilgilerin üretilmesi üzerinde yoğunlaşır. Bir başka ifade ile pragmatik bir yaklaşım söz konusudur.

¹⁷⁶ Belverd E. NEEDLES, Jr., Financial and Managerial Accounting, Houghton Mifflin Company, 1996, s.6

¹⁷⁷ Mevlut KARAKAYA, a.g.e. s.59

- Yönetim muhasebesi tarafından sağlanan bilgiler işletmenin bütününden ziyade belli birimlerinde yönelik bilgilerdir.
- Yönetim muhasebesi ekonomi, matematik, istatistik gibi diğer disiplinlerle daha yakın ilişkiindedir.
- Yönetim muhasebesi yasal bir zorunluluk değil yönetsel zorunluktur.

2.10.3. Maliyet Muhasebesi Sistemi

Maliyet muhasebesi, işletmelerde üretilen mamul ve hizmetlerin maliyetini oluşturan, maliyet unsurlarının türleri, oluş yerleri ve ilgili oldukları mamul ve hizmet türleri yönünden toplam ve birim maliyetin hesaplanmasını ve izlenmesini sağlayan bir hesaplama ve kayıt sistemidir.¹⁷⁸

Maliyet muhasebesi, baştan sona, üretim faaliyeti sırasında tüketilen kaynakların maliyetlerinin saptanması ve söz konusu kaynakların maliyetlerinin mal ve hizmet maliyetlerine dönüştürülmesi ile ilgilidir. Üretim faaliyeti için tüketilen kaynakların değerleri ile ilgili bilgileri oluşturmak, faaliyet merkezleri ve mal ve hizmetlerdeki tüketimlerini izlemek suretiyle, mal ve hizmetlerin üretim maliyetlerini saptar.

Maliyet muhasebesi, birincisi öncelikle finansal muhasebeye, diğerleri ise doğrudan doğruya yönetim muhasebesine dönük bulunan amaçlarını, bir maliyet sistemi ve bu sistem üzerinde kurulmuş maliyet analizleri yardımıyla gerçekleştirmeye çalışır.¹⁷⁹

---

¹⁷⁸ S. Burak ARZOVA, a.g.e.,s.11-12

¹⁷⁹ H. Kamil BÜYÜKMİRZA, a.g.e. s.82,

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN YAPISI VE İŞLEYİŞİ

3.1. Muhasebe Bilgi Sisteminin Yapısı

Muhasebe bilgi sistemi temel olarak küçük, büyük işletmeler için geçerlidir. Ancak sistemde kullanılan bilgi işlem donanımları ve bunlara bağlı olarak bilgi işlem yöntemleri işletmenin koşullarına göre değişiklik gösterir. Kalem veya en basit hesap makinalarından en mükemmel bilgisayarlara değin bütün bilgi araçları değiştiğinde, muhasebe bilgi sisteminin donanımları değişmiş olur, buna karşın sistemin temel yapısı aynı kalır. Şekil 21’de muhasebe bilgi sistemi kurumsal olarak gösterilmiştir. Burada görüldüğü gibi, muhasebe bilgi sistemine:

a. İşletme içinden,

b. İşletme ile çevresi arasında oluşan eylemlerden ve

c. Geri bildirimden gelen mali nitelikteki işlemlere ilişkin veriler veya bilgi,

bilgi işlem eylemleri sonucunda çıktılarına dönüştürülür ve nihayet bu çıktılar raporlar şeklinde ilgili taraflara iletilir. Muhasebe bilgi sisteminde oluşan bu eylemler, sistemin öğeleri tarafından belirli ilkelere, yönergelere ve standartlara göre yapılır.¹⁸⁰

Muhasebe bilgi sistemi, önceki bölümlerde bahsedildiği gibi, finansal ve maliyet muhasebesi gibi geleneksel muhasebeleri de içeren geniş bir kavramdır. Muhasebe bilgi sisteminde veri ve bilgiler sistemli ve organize edilmiş bir biçimde mali bilgi haline dönüştürülür ve bu bilgiler hakkında yakından ilgilenen yönetici ve kişilere veya kuruluşlara aktarılır. Bu yönetici kişi veya kurumlar işletme hakkındaki çalışma ve karar almalarında bu sistematik ve profesyonel organize edilmiş mali bilgilerden iyi bir şekilde yararlanmaktadır.

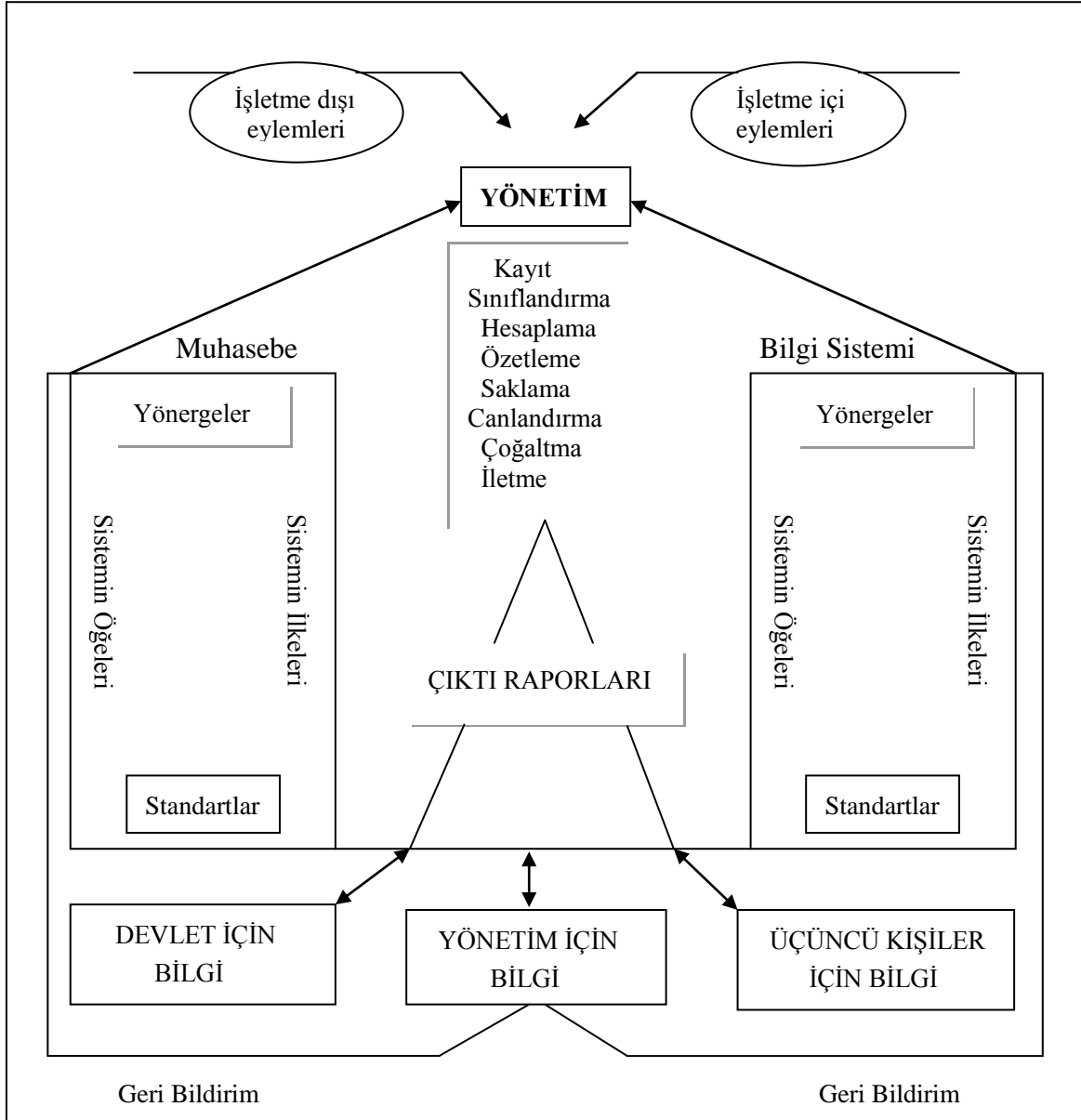
Muhasebe bilgi sistemi işletmenin varlıkları ve kaynakları üzerinde değişme

---

¹⁸⁰ Fevzi SÜRMEİLİ, a.g.e.,s.54

yaratan mali nitelikteki ve para ile ifade edilen işlemlere ait bilgileri, genel kabul görmüş kavram ve ilkeler çerçevesinde, kaydetmek, sınıflandırmak, özetlemek, analiz etmek ve yorumlamak suretiyle ilgili kişi veya kurumlara raporlar halinde sunmak şeklinde ifade edilen muhasebe içeriğini açık olarak ortaya koymuş olmaktadır.¹⁸¹

Şekil 21: Muhasebe Bilgi Sistemi

Şekil 21: Muhasebe Bilgi Sistemi

Kaynak: Muhasebe Bilgi Sistemi, Fevzi SÜRMEĒĒ, Melih ERDOĒAN, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2001, s. 55

¹⁸¹ Fevzi SÜRMEĒĒ, a.g.e. s.54,

İyi bir yönetim için zamanında ve doğru bir bilgiye ihtiyaç duymaktadır. İsabetli kararlar ancak doğru, zamanlı ve hızlı elde edilen bilgilerle verilir. Zamanlı, anlamlı ve ilgili bilgiler, yönetim tarafından işletmenin faaliyetlerinin izlenmesinde, örgütlenme, planlama ve kontrol gibi temel işlevlerin yerine getirilmesinde çok önemli rol oynamaktadır. Yönetimin bilgiyi elde etmeden, geleceğe dönük karar vermesi, planlar oluşturması, uygulaması ve kontrol etmesi olanağı yoktur.¹⁸²

Yöneticilerin kurum ve kurumun kaynakları hakkında karar alırken başlıca ihtiyaç duyduğu şey, kaynaklar ve süreçler hakkında doğru ve zamanında sahip olacak bilgilerdir.¹⁸³ Muhasebe bilgi sisteminin, doğrudan yönetimin iç bilgi ihtiyacını karşılamaya yönelik bilgi üretme işlevleri yanında, işletme dışındaki tarafların bilgi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bilgi üretme işlevi de vardır. İşletmelere ilginin temel nedeni ekonomik çıkarlardır. İlgili taraflar kendi çıkarlarını korumak açısından işletmeler hakkında doğru, güvenilir, anlamlı, ilgili, bilgilere zamanında sahip olma ihtiyacı içindedirler. İşletme içerisinde bilgiyi işleyenler hedeflerini belirlerken alacakları kararlarda, stratejilerde muhasebe bilgilerini kullanırlar. Bilgi ekonomisi kavramı ile birlikte işletmeler insan kaynağına da hakettiği önem verilmesi gerektiğinin farkına varılmışlardır. Bir işletmenin rekabet gücünü artırmak için insan kaynağı ile ilgili tüm kararlarda hata olasılığını en aza indirmesi gerekecektir.¹⁸⁴

Kısaca özetlenirse, Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin faaliyet sonuçları finansal durumu ve işletme ile doğrudan veya dolaylı olan bilgileri üretme, düzenleme, organize etme ve hazırlanmış olan bilgiyi kullanıcılara rapor olarak sunmak amacıyla yapılan, birbirleriyle ilişkili öğeler bütünüdür.

---

¹⁸² Semra KARACAER, Nurettin İBRAHİMOĞLU, İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sistemi, İç Kontrol, Verimlilik İlişkisi ve Önemi, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 21, Sayı 1, 2003, s. 211-228

¹⁸³ Ömer TEKŞEN, Ali COŞKUN, Hüseyin DALĞAR, Muhasebe Bilgi Sisteminde Bilgi Güvenirliğinin İncelenmesi: Göller Bölgesinde Faaliyette Bulunan Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma, Muhasebe ve Denetime Bakış, Sayı 33, Ocak 2011, s.100

¹⁸⁴ Semra KARACAER, a.g.m. s214

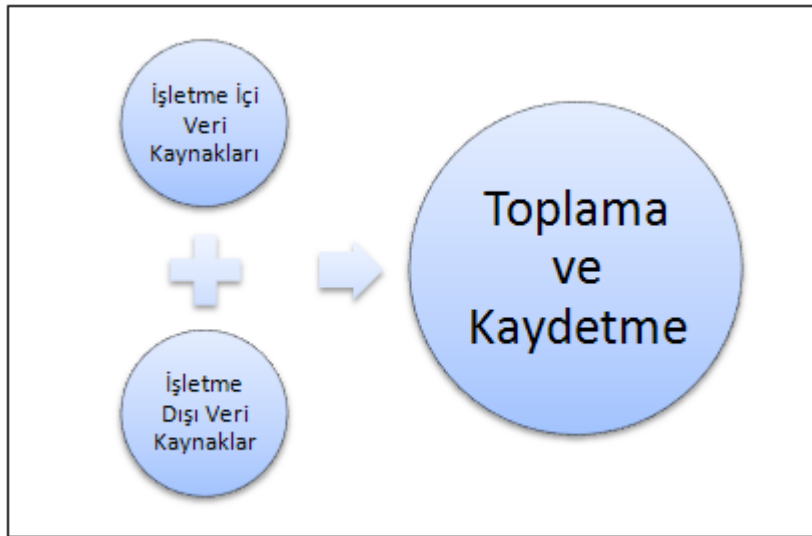
3.2. Muhasebe Bilgi Sisteminin İşleyişi

Bir organizasyonda muhasebe bilgi sistemi üç önemli işlevi yerine getirmektedir.¹⁸⁵ Bunlar ;

- i) Faaliyetler ve işlemler hakkındaki verileri toplamak ve kayıt etmek,
- ii) Planlama, uygulama ve kontrol faaliyetleri için karar vermede kullanılmak üzere veriyi işleyerek bilgiye dönüştürmek,
- iii) Organizasyon varlıklarını korumak için gerekli kontrolleri sağlamaktır. Bu kontroller, ihtiyaç duyulduğu zaman doğru ve güvenilir verilere ulaşılmasını sağlamaktadır.

Muhasebe bilgi sisteminin temel amacı herhangi bir kuruluş veya işletme hakkında finansal nitelikte bilgi elde etmek, toplamak ve bu bilgileri kaydetmektir. Bu aşamadaki işlev muhasebe bilgi sisteminin ilk ve en önemli işlevlerinden biridir. Bu aşamadaki işlev aşağıdaki şekil 22’de gösterilmektedir.

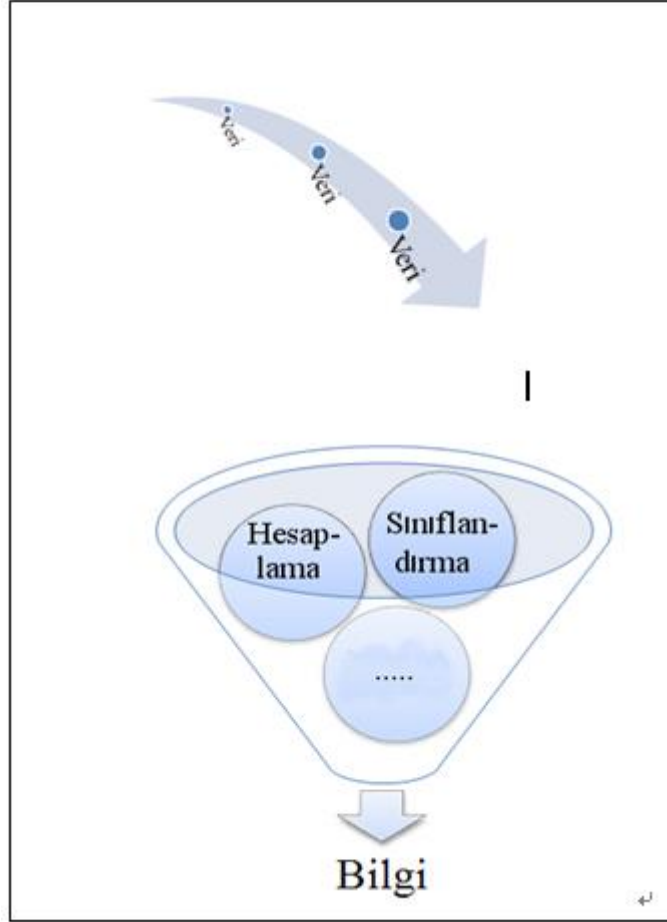
Şekil 22: Verilerin Toplanması ve Kaydedilmesi

¹⁸⁵Abdullah TEKİN, Raif PARLAKKAYA, Tümlleşik Bilgi Sistemleri ve Muhasebe Bilgi Sistemi, http://kizilahmet.brinkster.net/sorun/dialog_goster.asp?soru_id=725, Erişim Tarihi: 07-07-2012

Muhasebe bilgi sistemi işlevlerinin ikinci aşamasında, elde edilen, toplanan veriler üzerine sınıflama, hesaplama ve özetleme vb. bir takım işlemler yapılarak kullanabilecek bilgi haline dönüştürülür. Bu aşamadaki işlemler şekil 23’de gösterildiği gibidir.

Şekil 23: Verilerin Bilgiye Dönüşümü

Son aşamada, veriler tamamen bilgiye dönüştürülür ve kullanıcıların kullanması için hazırlanır. Bu aşama bilgilerin saklanması, canlandırılması ve çoğaltılmalarını içerir. Bilgilerin saklanmasında, bilgilerin gerektiğinde kullanılmak üzere bulunabilecek biçimde değişik kayıt veya başka saklama ortamlarında korunması işlemlerini gösterir. Canlandırma aşamasında, çeşitli ortamlarda saklanmakta olan verilere veya bilgilere erişme ve bunları istenilen biçimde ve zamanda tekrar işlemek üzere hazırlama işlemlerini gösterir. Çoğaltma aşamasında ise, aynı bilgileri

birden fazla kurum veya kişiler talep ettiği zamanda bilgilerin çoğaltılması işlemlerini gösterir.

3.3.Muhasebe Bilgi Sisteminin Kurulması ve Geliştirilmesi

3.3.1. Kurulması ve Planlanması

Muhasebe bilgi sisteminin kurulması ve geliştirilmesi aşamasında bazı ilkeler ve aşamalar vardır. Sistemin tasarımı yapılırken bu ilkeler dikkate alınmalı ve sistem bu ilkeler ışığı altında tasarlanmalıdır.

Muhasebe bilgi sistemi geliştirme çalışmaları işletmenin genel olarak muhasebe sisteminin veya bir alt sisteminin kurulması, mevcut sistemin değiştirilmesi ve geliştirilmesi için sistemin tasarımından amaçlandığı gibi kullanılmasına kadar yapılacak bütün işlemleri girişilecek bütün çabaları kapsar. Sistem geliştirme çalışmaları kurulması veya geliştirilmesi istenen her sistem için benzerlik gösterir. Farklılık ele alınan konular ve sistem geliştirmeden beklenen hedefler olabilir. Etkin bir sistem geliştirme çalışmaları ve çabalarında izlenecek yol ve yöntemler sistem geliştirme metodolojisi olarak aynı olacaktır.¹⁸⁶

Sistem geliştirme çalışmaları genellikle proje kapsamında ele alınmakta ve işletme yönetiminin sistem geliştirme gereksinmesi ile başlamaktadır. Bazı küçük farklılıklar olmakla birlikte çalışmalar birbirini izleyen dört aşamadan oluşmaktadır:¹⁸⁷

- a. Planlama
- b. Ön Tasarımı
- c. Ayrıntılı Tasarım
- d. Çalışmaların tamamlanması ve uygulama

¹⁸⁶ Şerafettin SEVİM, Muhasebe Bilgi Sistemi, Dumlupınar Üniversitesi Yayınları,Kütahya, 2008, s.117

¹⁸⁷ Fevzi SÜRMEİLİ, a.g.e. s.213

Yukarıda belirtilen dört aşamanın kendi içerisinde de yapılması gereken işlemleri mevcuttur. İşletmenin sistemden ne beklediği ve hedeflerin neler olduğu sistem çalışmalarının planlaması aşamasında belirlenmiştir ve bu konuda bir ayrıntılı çalışma raporu hazırlanmalıdır. Sistemin ön tasarım aşamasında, bu çalışma raporunun üst yönetim tarafından onaylanması ve olur vermesi ile başlanacaktır. Çalışma başlatıldıktan sonra daha da ayrıntılı çalışma ve tasarım ortaya çıkacaktır. Bu ayrıntılı çalışma ve tasarım tekrar üst yönetim tarafından onaylanması ve olur verilmesi sonucunda çalışmalara zaman kaybetmeden başlanması ve sistem geliştirilerek uygulanabilir hale getirilmesi ve uygulanması gerekmektedir.

Sistem geliştirme çalışmalarının konuları şunlardır:¹⁸⁸

- Muhasebe bilgi sisteminin yeni kurulması
- Mevcut sistemde yeni bir alt sistem veya sistemler geliştirilmesi
- Mevcut bir sistemin iyileştirilmesi ve yeni gereksinmelere cevap verecek şekilde geliştirilmesi
- Mevcut bir bilgi sisteminde bir sorunun giderilmesi

Yukarıda bahsedilen çalışma ve konularda dikkat çekmek gerekmektedir. Bir işletmede yeni bir bilgi sisteminin kurulması yeni teknoloji yeni veya değişik yönetim şekli talep edebilir ve yanı zamanda bu yeni sistemin kurulması için gereken eleman sayısında değişiklik olabilir. Bu yüzden mevcut sistemdeki bir sorunun giderilmesi veya bir değişikliğin yapılması için aynı çalışmaları gerektirmeyebilir.

Muhasebe bilgi sistemini geliştirme çalışmalarını bir kişinin yürütmesi mümkün değildir. Bir önceki bölümde değinilen sistemin unsurlarının kapsamı göz önüne alınırsa, sistem geliştirme disiplinler arası bir konu olduğunu ve ekip çalışmasıyla gerçekleştirebileceğini belirtmeliyiz. Ekip, sistem geliştirme konu ve kapsamına bağlı

---

¹⁸⁸ Şerafettin SEVİM, a.g.e. s.118

olarak oluşturulmakla birlikte ekipte yer alması gereken uzmanlar şunlardır.¹⁸⁹

- Mali Müşavir, Muhasebeci (Ekip Yöneticisi)
- Bilgisayar Uzmanı
- Sistem Analisti
- Yönetim Uzmanı
- Endüstri Mühendisi
- Vergi Uzmanı
- Hukukçu
- İlgili Olabilecek Diğer Uzmanlar

Yukarıda bahsedilen uzman ekibinin düzenlenmesi de işletmenin ne kadar büyüklükte olması ile doğrudan ilgilidir. Büyük işletmeler bu ekibi işletme içinden oluşturma olanağına sahip olabilir. Küçük işletmelerin bu ekibi oluşturmaları mümkün olabilir. Ama küçük işletmelerin bu ekibi oluşturmaları gayet zor bir maliyetin ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu yüzden küçük işletmelerin işletme dışındaki danışmanlık firmalarına ihale edilmesi akılcı bir seçenektir.

Çalışmanın daha isabetli ve gerçeklere daha yakın olması bakımından, belirtilen bilgiler yanında, çalışmalar sırasında ortaya çıkması muhtemel olumsuz gelişmeler ve yeni ilaveler karşısında yapılabilecek işlemleri de yansıtması gerekir. Çalışma planı bu içerikte hazırlandıktan sonra bir rapor şeklinde yönetimin onayına sunulur. Yönetim bu rapor yardımıyla ve gerekirse karşılıklı görüşme ile sistem geliştirme çalışmalarının, yani muhasebe bilgi sistemi veya bunun herhangi bir alt sisteminin kurulması ile ilgili çalışmaların kesilmesi veya devamı yönünde karar verecektir.

---

¹⁸⁹ Şerafettin SEVİM, a.g.e. s.119

Verilen karar olumsuz ise, çalışmalar sona erdirilir. Kararın olumlu olması durumunda da, çalışma ekibi ön tasarım aşamasını başlatarak çalışmalarını sürdürür.¹⁹⁰ Sistem geliştirme çalışmasından beklenen sonuçların alınması ve bu çalışmaların ekonomik bir şekilde tamamlanması sistem geliştirme çalışmalarının her aşamasında bazı ilkelere uyulması mümkündür. Bu ilkeler uzun deneyimler sonucu geliştirilen ve çalışmalara yol gösteren asgari kurallar veya şartlar olarak algılanmalıdır.

3.2. Kuruluş ve Geliştirme İlkeleri

Muhasebe bilgi sistemi işletme örgütü içerisinde bağımsız bir bilgi sistemi değil, işletme bilgi sisteminin bir alt sistemi konumundadır. Dolayısıyla diğer bilgi sistemleriyle ilişkileri ve işletme yapılarına etkileri veya işletmedeki yapıların muhasebe sistemine etkilerinin karşılıklı etkileşimleri gözardı edilmemelidir. Bu bakımdan öncelikle bir bilgi sistemi olarak genelde geliştirme ilkelerinin daha sonra muhasebe bilgi sistemi olarak kendine özgü ilkelerin ele alınması yararlı olacaktır.¹⁹¹ Muhasebe bilgi sisteminin kuruluş ve geliştirme ilkeleri, muhasebe bilgi sisteminin girdi-işlem-çıkış akışının tam olarak sağlanması açısından önem taşımaktadır ve sistem daha önce de belirtildiği üzere bu ilkeler ışığı altında geliştirilmelidir.

Muhasebe bilgi sisteminin kuruluş ve geliştirme ilkesi aşağıda gösterildiği gibidir:

3.3.2.1. Uygun Maliyet İlkesi

Bu ilke muhasebe bilgi sistemi geliştirilmesinin kurulması ve işletilmesinde fayda-maliyet analizine dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmektedir.¹⁹²

Muhasebe bilgi sistemi geliştirmede uygun maliyetin belirlenmesi özellikle hem maliyetlerin kesin olarak bilinmemesi hem de faydanın gerçek parasal değerinin

---

¹⁹⁰ Fevzi SÜRMELE, a.g.e., s.223

¹⁹¹ Şerafettin SEVİM, a.g.e., s. 120

¹⁹² Engin DİNÇ, Hasan ABDİOĞLU, İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma, Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 12 Sayı 21 Haziran 2009, s.165

hesaplanamamasıdır. Ancak yaklaşık bir fayda ve maliyet hesaplanabilir.¹⁹³

Maliyetler iki biçimde ortaya çıkar. Birincisi, personel, donanım, formlar, yolluklar, yazılım gibi sistem öğelerine harcanarak önceden hesaplanabilen öngörülen maliyettir. İkincisi ise zaman zaman ortaya çıkacak ve önceden hesaplanamayan öngörülemeyen maliyetlerdir. Örneğin geliştirilen sistemde sonradan oluşacak ve harcama gerektirecek her türlü olumsuz durumların yaratacağı maliyetler bu tür maliyetlerin önceden belirlenmesi mümkün olmadığından maliyetlerin belirlenmesinde temel alınacak maliyetler öngörülen maliyetlerdir. Öngörülmeven maliyetler öngörülen maliyetlerin bir yüzdesi olarak eklenebilir. Bu yüzde tecrübelerden yararlanılarak belirlenebilir.¹⁹⁴ Öngörülmeven maliyetlere sistemin vereceği yanlış bilgiler sonucu gerekli olabilecek ek maliyetler örnek olabilir.

Uygun maliyet ilkesi en önemli ilkelerin biridir. Yukarıda gösterildiği gibi uygun maliyetin saptanması çok önemlidir ve oldukça zordur.

3.3.2.2. Raporlama İlkesi

Raporlama ilkesi, muhasebe bilgi sisteminin hem dış hem de içe yönelik olarak etkin bir raporlama düzeni sağlayacak şekilde geliştirilmesini öngörür.¹⁹⁵

Bütünleşik bilgi sistemi yaklaşımı ve bilgi teknolojilerinin donanım ve yazılım olarak bu yaklaşıma uygun olması bu ilkenin uygulanmasını kolaylaştırmaktadır. Teorik olarak muhasebe bilgi sistemi öncelikle yönetim bilgi sisteminin bir alt sistemi olarak her düzeyde yöneticinin bilgi gereksinimini karşılar. Ancak Türkiye koşullarında bu teorinin tersine muhasebe bilgi sisteminin öncelikle dış bilgi kullanıcılarının ve özellikle de devletin bilgi gereksinmelerini karşılamak üzere geliştirildiğini söyleyebiliriz. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin çoğunda işletme sahibinin veya yöneticinin muhasebeye ilişkin temel sorunu kendisinin gereksinim

---

¹⁹³ Şerafettin SEVİM, Muhasebe Bilgi Sistemi, Kütahya, 2008, s.123

¹⁹⁴ Şerafettin SEVİM, a.g.e., s.124

¹⁹⁵ Fevzi SÜRMEİLİ, a.g.e., s.201

duyduğu bilgilerin üretilmemesidir.¹⁹⁶

Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler daha önce bahsedildiği gibi, kararları biçimlendiricidir. Bu nedenle muhasebe bilgi sisteminden edinilen raporların herkes tarafından anlaşılabilir şekilde açık ve net olmalıdır. Görüldüğü üzere raporlar karar almada kullanılan etkin araçlardır.

3.3.2.3. İnsan Faktörü İlkesi

Muhasebe bilgi sistemini kuran, işleten geliştiren insandır. Muhasebe bilgi sistemini işleten koruyan insanın da yeterli sayıda ve mesleki yeterliliğe sahip olması da sistem için çok önemlidir. Dolayısıyla sistemin etkinliğinden insanlar sorumludur.

Muhasebe bilgi sisteminin çalışmasından sorumlu kişiler, sistemin sosyal yapısını oluşturur. Bu kişiler sistemin sosyal yapısına girerken, iş yaşamı dışındaki sosyal durumların ve geçmişteki görgü ve deneyimlerinin doğurduğu belirli ümit, bekleme ve isteklerle gelirler. Kişiler bu beklentilerini sistemin sosyal yapısında gerçekleştirmek isterler. Ancak her kişinin beklentileri eski deneyim ve görgülerine göre farklılıklar gösterir. Bu nedenle, farklı ortamdaki gelen ve değişik özellikleri olan kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerinde, belirli temellere dayanan bir çalışma düzeninin sağlanması gerekir.¹⁹⁷ Buna yönelik olarak çeşitli motivasyon unsurlarının geliştirilmesi ve uygulanması gerekir. Ayrıca etkin bir liyakat sisteminin oluşturulması pozitif bir sosyal yapının oluşmasında önemli bir etkidir.

3.3.2.4. Örgüt Yapısı İlkesi

Muhasebe bilgi sisteminde, kusursuz bir personel yönetiminin olması, yetki ve sorumlulukların uygun bir şekilde dağıtılması, görev tanımlarının yapılmış olmasını ifade etmektedir.¹⁹⁸

---

¹⁹⁶ Şerafettin SEVİM, a.g.e., s.127

¹⁹⁷ Fevzi SÜRMELE, a.g.e., s.202,

¹⁹⁸ Engin DİNÇ, a.g.e., s.165

Etkin bir muhasebe bilgi sistemi için, kendi örgüt yapısı içerisinde de görev yetki ve sorumlulukların önceden belirlenmesi ve yazılı hale getirilmesi gerekliliktir. Görev, yetki ve sorumlulukların yazılı olarak belirlenmediği bir örgütte kargaşa ve tembellik kültürü gelişir. Böyle bir kültür ortamında insanlar mevcut yapıyı koruma çabasında bulunduğundan sistem geliştirme ve yenilenme mümkün olmayacaktır. Ancak örgüt yapısı geliştirilirken unutulmaması gereken basit ama çok önemli bir ilke “yetkisiz sorumluluk olmaz” dan hareketle sorumluluk oranında yetki göçeriminin sağlanması gerekir.¹⁹⁹ Sonuç olarak, örgüt yapısı muhasebe bilgi sisteminin ihtiyaç duyduğu bilgi akışını zamanlı ve doğru olarak sağlamaktadır.

3.3.2.6. Esneklik İlkesi

Esnek olma ilkesi, muhasebe bilgi sistemi her zaman değişime ve gelişime açık olmalıdır. Gerekğinde günün dinamiklerine göre rivize yapılabilmelidir. Esnek sistem, değişiklikler karşısında yeni baştan düzenleme getirmeksizin yeni gereksinimlere yalnızca bir takım eklerle cevap verebilen sistemdir.²⁰⁰

Muhasebe bilgi sistemi açık ve dinamik bir sistemdir. Dinamik bir sistem olarak sürekli bir gelişme süreci içinde olacaktır. Açık bir sistem olarak ise, değişen iç ve dış koşullardan sürekli etkilenecektir. Dolayısıyla muhasebe bilgi sistemi, gerek iç dinamiklerinden doğan değişimleri gerekse dış çevre koşullarındaki değişimlerle karşı karşıyadır. İşletmenin yeni bilgi ve kontrol gereksinmelerine cevap vermek, ancak değişikliklere uyum sağlayan esnek bir sistemle olurludur. İşletme, içinde birbirine bağlı sistemler arasında uyum ve ilişki sağlayacak esnek bilgileri sağlamalıdır.

3.3.2.7. Bilgi İşleme İlkesi

Muhasebe bilgi sistemi, muhasebe bilgi sistemi içerisinde gelen verilerin düzenli bir şekilde kaydedilmelerini, bu kayıtların işlenerek çeşitli bilgiler

---

¹⁹⁹ Şerafettin SEVİM, a.g.e., s. 125

²⁰⁰ Fevzi SÜRMEİLİ, a.g.e., s.202

üretilmesini ve bu bilgilerin belgeler yardımıyla saklanmasını ifade etmektedir. Bu işlem kısaca, girdi-işlem-çıkıtı olarak tanımlanmaktadır.²⁰¹

Muhasebe bilgi sisteminde yapılacak ilk kayıt doğru ve gerekli ayrıntıları içerecek şekilde olmalıdır. İlk kaydın gerekli ayrıntıda olması daha sonra sistemden çok amaçlı bilgilerin alınmasına olanak sağlamaktadır.²⁰² Bu noktadan anlaşılabilirdiği, sistemin sağlıklı çalışması ancak sağlıklı bir girdi-işlem-çıkıtı akışı ile ve sağlıklı bir girdi-işlem-çıkıtı akışı da ancak sisteme kaydedilen verilerin istenilen nitelikleri taşınması ile mümkündür.

Sonuç olarak, muhasebe bilgi sistemi her firmada bulunan, son derece önemli ve eski sistemlerden biridir. Sistem tasarlanırken yukarıda belirtilen ilkeler göze alınarak ve son derece esnek tasarlanmalıdır. Böylece sistem gelişmeler karşısında eski kalmamakta ve kendini yenileyebilmektedir. Muhasebe bilgi sisteminin en büyük faydası mali kararlar alırken, karar vericiye belirli standartlarla bilgi sunarak ve karar vericiyi gereksiz ayrıntılardan kurtararak doğru karar vermesini sağlamaktır.

3.4. Bilgi Teknolojilerindeki Gelişmelerin Muhasebe Bilgi Sistemi Üzerindeki Etkisi

Son yıllardaki hızlı teknolojik gelişmeler teknoloji sektörünün dünya ekonomisi içerisinde payının önemli ölçüde artmasına neden olmuştur. Teknoloji yoğun ve yüksek faaliyet kaldırıcı ile ekonomideki diğer sektörlerden tamamen farklı bir yapıya sahip olan yüksek teknoloji sektörünün gelişmesi tüketici ihtiyaçlarının daha karmaşık hale gelmesi, ürün geliştirilmesi ve marka yönetimi yöntemlerinin evrim geçirmesi, dağıtım kanalları ve ödeme sistemlerinin kısmen İnternet üzerine taşınması ile bölgesel pazarların entegrasyonuna neden olmaktadır.²⁰³

İşletmelerin atran rekabet ortamlarında faaliyet gösterebilmeleri için dünya

---

²⁰¹ Engin DİNÇ, a.g.e., s.165

²⁰² Fevzi SÜRMELE, a.g.e., s.203

²⁰³ Güler ARAS, Alövsat MÜSLÜMOV, Dünyada Yüksek Teknoloji Sektörünün Gelişimi ve Türkiye Teknoloji Sektörü Üzerinde Etkisi: Finansal Bir Yaklaşım, Bilgi Teknolojileri Kongresi Bildiri Özeti,, Denizli, 2002, s.11

işletmelerinin kullandığı yöntem ve teknikleri kullanmaları zorunlu olmuştur. Bu teknik ve yöntemler ise çoğu zaman teknolojiye dayalı uygulamaları içermektedir. Günümüzde bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle birlikte işletmelerin bilgiye ulaşmaları ve daha fazla bilgiyi daha hızlı üretme noktasında işleri kolaylaşmıştır. Muhasebe bilgi sistemi daha detay düzeyde ve daha fazla kullanıcıya hitap edebilen nitelikte bilgi üretme merkezi haline dönüşmüştür. Muhasebe meslek mensupları her türlü bilgi sisteminin çeşitli düzeylerde uyarlanmasıyla nihayet bu sistemlerin denetim ve kontrolünde önemli görevler üstlenmektedirler.²⁰⁴

İşletmelerde organizasyon, insanların ve fiziksel araç ve olanakların, bir işletmenin amacını gerçekleştirecek şekilde düzenlenip hizmete konulmasıdır. Bu bağlamda muhasebe organizasyonu da, muhasebenin görevini yapabilmesi için gerekli nesnel ortamı oluşturmaktadır. Muhasebe hesap tutma ortamı içinde yürütülmektedir. İşletmelerde hesap işlerinin bir düzen ve ahenk içinde yürütülmesi, yönetim açısından son derece önemlidir. Hesapların gecikmeksizin tutularak sonucun zamanında çıkarılması, maliyete ilişkin bilgilerin zamanında elde edilebilmesi ve bunların yönetim kadrosuna zamanında raporlanabilmesi ancak iyi muhasebe organizasyonunun varlığı ile gerçekleştirilebilir.²⁰⁵

Yukarıda bahsedilen muhasebenin temel amacı ve fonksiyonuna daha da verimli katkıda bulunmak ve daha hızlı bir biçimde amaca ulaşmak için bilgisayarların önemi tartışılmaz. Bilgisayarlar bilgileri insanlardan daha hızlı işleyebildikleri için muhasebede rutin, ayrıntılı ve zaman alan işlemleri hızlandırmakta, bundan başka analiz ve yorum aşamalarında katkıda bulunmaktadır.

Bilgi teknolojileri, verilerin kayıt edilmesi, saklanması, belirli bir işlem sürecinden geçirilmesi suretiyle bilgiler üretilmesi, üretilen bu bilgilere erişilmesi ve güvenli olarak nakledilmesi gibi işlemlerin yapılmasına olanak tanıyan teknolojiler

---

²⁰⁴ Rozi MİZRAHİ, Kobi'lerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkin Kullanımı Üzerine Bir Araştırma, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, 2011, s.310

²⁰⁵ Hanifi AYBOĞA, Bilgisayarla Yapılan Muhasebe Defter Kayıtlarının Türk Muhasebe Hukuku'nda Kanıt Niteliği, Bilgi Teknolojileri Kongresi Bildiri Özetleri, Pamukkale Üniversitesi, 06-08 Mayıs, 2002, s.18

olarak tanımlanabilir.²⁰⁶

Bilgi teknolojisi alanında meydana gelen gelişmeler ise verinin toplanması, işlenmesi, saklanması ve kullanıcılara iletilmesi konusunda önemli gelişmelere neden olmuştur. Bu gelişmeler, günümüz muhasebe bilgi sistemlerinin bilgi teknolojisine dayalı olarak geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Aksi takdirde yukarıda açıklanan gelişmeler de dikkate alındığında muhasebe bilgi sisteminin işlevlerini yerine getirmesi mümkün olmayacaktır. Hele defter tutma olarak ifade edilen dar kapsamlı muhasebe anlayışı çerçevesinde üretilen bilgilerin yeterli olabileceğini düşünmek bile imkansızdır.

Teknolojik gelişmelerin önemli bir etkisi de yatırım kararlarında kendisini göstermektedir. Geleneksel yatırım karar yöntemlerinin yetersiz kalması yatırım kararlarında faaliyete dayalı yeni yatırım yöntemlerinin geliştirilmesini zorunlu hale getirmiştir.

3.5. Muhasebe Bilgi Sisteminin Avantajları

- İşin Büyümesinde Kolaylık Sağlar:

Muhasebe bilgi sistemi kurulduğunda, firma elinde bulunan sistemde fazla değişikil yapmadan faaliyetlerini genişletebilir. Örneğin, firma ürünlerinin türleri ve sayılarıdaki artış veya iş birliği yapan müşteri sayısındaki artış durumunda, sistemde herhangi bir değişiklik yapılmasına gerek duyulmaz, çünkü bilgisayar ve başka donanım veya yazılım kapasitesinin artırılması ile problem çözülebilir.

- Ofis Personelini Azaltır:

Bilgisayarın kullanımı iş dünyasında daha az personel bulunmasına olanak sağlıyor. Çünkü bilgisayar aynı zamanda birkaç değişik personelin değişik konulardaki hizmetlerini en güzel bir şekilde yapabilir.

---

²⁰⁶ Durmuş Acar ve Vesile Ömürbek, a.g.e., s.66

- Bilgi İşleme Maliyetlerini Azaltır:

Bilgisayarlar insan gücü ile yapabildiğinden daha az maliyetle birkaç elamanın işini aynı zamanda hızlı bir şekilde yapabilir. Bilgisayarların yapabildiği bazen hizmetleri manuel sistemler yapmak çok zordur veya çok zamana ihtiyaç duyulur ve yönetimin beklediği ilgili bilgilerin tamamına ulaşıldığı da şühhelidir.

- Düşük Seviyedeki Kararların Otomasyonunu Sağlar:

Firmalar için düşük seviyedeki kararların alınmasında otomatik olarak alınması için olanak sağlar. Örneğin, üretim veya nakliyat hakkındaki zaman ve bununla ilgili maliyet hakkında daha verimli şekilde destek sağlayabilir. Bundan başka bazan firmaların aynı sektördeki benzer ürün veya ilgili malzemelerin gündemdeki fiyatlarıyla otomatik karşılaştırılarak karar alınmasında da daha verimli destek sağlıyor.

- Bilgiler karşılaştırılabilir:

Muhasebe bilgi sisteminde sağlanan bilgiler otomatik karşılaştırılabilir ve karşılaştırma sonucunda elde edilen bilgiler yöneticilerin karar vermesini kolaylaştırır. Örneğin, aylık, mevsimlik veya yıllık mali tabloların karşılaştırılması ve karşılaştırılma sonucunda elde edilen veriler yöneticilerin karar almasında otomatik destek sağlıyor.

- Daha Fazla ve Daha İyi Bilgi Sağlar:

Bilindiği gibi, bilgisayar veya elektronik sunucularda yönetime daha fazla bilgi sağlayabilir. Daha fazla bilginin sağlanmasında sadece donanım ve yazılım yollarıyla çözüm üretiliyor. Aynı zamanda bilginin son derece fazla olmasına rağmen yönetim ihtiyaç duyduğu bilgileri kendi istek ve ihtiyaçlarına göre seçerek çağırabilir ve sonunda kolayca istedikleri bilgilere ulaşabilir.

3.6. Muhasebe Bilgi Sisteminin Dezavantajları

- Sistem Oluşturma Maliyeti Yüksekler.

Çalışmanın ilgili bölümlerinde bahsedildiği gibi sistemin oluşturulması çok maliyetli bir hizmettir. Özellikle çalışma ekibindeki uzmanların oluşturulması bu sistemdeki maliyet yükselmesine direkt neden oluyor. Bu yüksek maliyet nedeniyle çok sayıdaki firmaların, özellikle orta ve küçük büyüklükteki firmaların MBS kullanması göz ardı ediliyor.

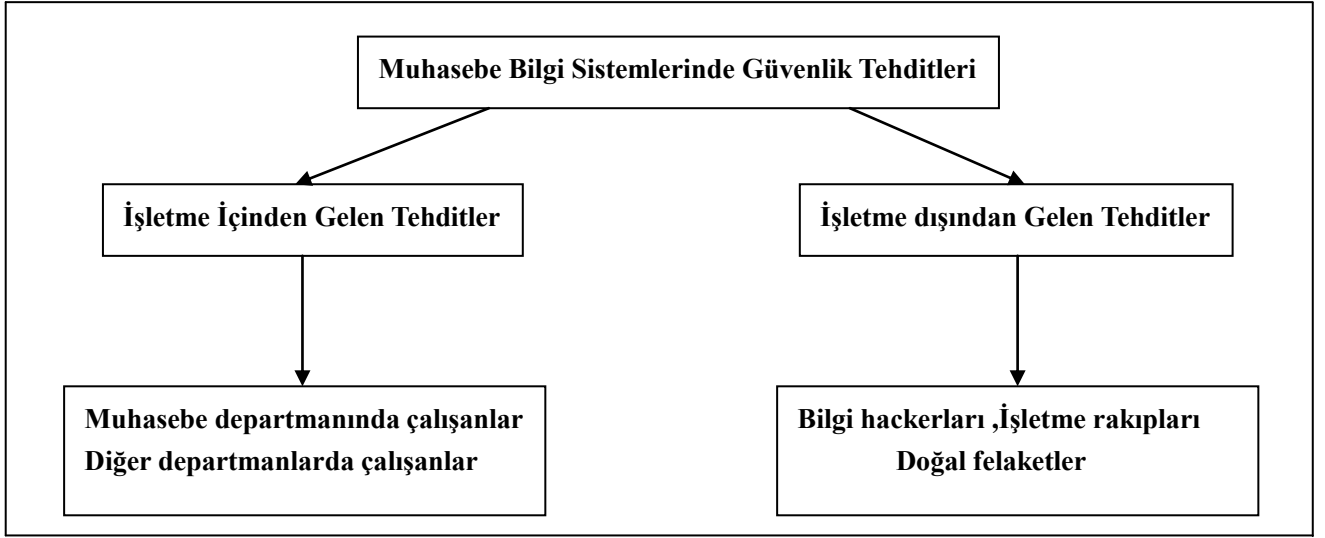
- Sürekli Güncellemeye İhtiyaçlıdır:

Bilindiği üzere muhasebe bilgi sistemi insan ve bilgi teknolojilerinin toplamıdır. Öncelikle muhasebe bilgi sistemi ile içerisinde çalışan elemanlar öğrendikleri bilgileri sürekli güncellemeye ihtiyaçlıdır. Aynı zamanda muhasebe bilgi sisteminde kullanılan bilgi teknolojileri de sürekli güncelenmeli, yani dünyadaki teknoloji gelişmeleri ile uyum sağlamalıdır.

- Güvenlik Tehditleri Yüksekler

Muhasbe bilgi sistemi için işletme içi ve dışından gelen tehditler mevcuttur. İşletme içinden gelen tehditler genelde muhasebe departmanında çalışanlar ve diğer departmanlarda çalışanlardan kasıtlı veya kasıtsız olarak muhasebe bilgilerinin güvenliğini tehdit edebilirler. İşletme dışından gelen tehditler kasıtlı olmaktadır. Bu kişiler bilinçli olarak muhasebe verilerine zarar vermek istemektedir. (Şekil 24)

Şekil 24: Muhasebe Bilgi Sisteminde Güvenlik Tehditleri

Kaynak: Berna DEMİR, Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Güvenliği, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı 26, Nisan 2005,s.150

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

X.A.Ş.'DE ÖN MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ UYGULAMA ÖRNEĞİ

4.1. Firma Hakkında Genel Bilgi

Gıda sektöründe faaliyet gösteren firma 1920 yılında zahire ticareti yaparak faaliyetine başlamıştır. 1950 yılında ilk fındık ihracatına, 1976 yılında ilk Un değirmeni yatırımı ve Un imalatına başlamıştır. İlk yıllarda bu değirmenlerin kapasiteleri 200 MT ile başlamış, günümüzde 2000 MT kapasiteye ulaşmış bulunmaktadır.

Bu tesislerin yanında İstanbul ve İstanbul çevresindeki birkaç şehirde büyük tonajlı kapasiteye uygun buğday depolama tesisleri ve siloları mevcuttur.

Bu firmanın oluşturduğu pazarlama ağı ve İstanbul içinde olması sebebiyle müşterilerinin taleplerine günlük olarak uygun fiyat-hızlı hizmet anlayışıyla cevap verebilmektedir. Kendi markasıyla Dünya'nın pek çok ülkesinde kaliteli ürün satma hedefiyle yoluna devam eden firma; ürettiği kaliteli Buğday Unu çeşitlerini 1997 yılından beri 3 kıtada 50'den fazla ülkeye ihraç etmektedir. Müşteri memnuniyetini ilke edinen firma, yükleme öncesinde müşterilerine kalite denetimi için bağımsız inceleme kurumlarıyla işbirliği yapabilme imkanı sunmaktadır.

Sektöründe ilkleri uygulayan firma, müşterilerinin yaşam kalitesini ileriye taşıyacak modern, sağlıklı, kaliteli, güvenilir ve ekonomik hizmet sunmayı amaçlamakta ve bu anlayışından da ödün vermemektedir. Kalite ve ürün güvenliği ile ilgili tüm süreçlerinde, risk analizi yaparak tehlikelerin en aza indirilmesini ve dolayısı ile müşteri memnuniyetinin en üst seviyeye ulaşmasını hedeflemektedir.

Firma 2010 tarihinde belgelendirdiği, ISO 9001:2008 Kalite Yönetimi Sistemini, BRC, IFS, PAS 220, ISO 22000 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemini, OHSAS 18001 İş

Güvenliğive İşçi Sağlığı Yönetim Sistemini, ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemini, HELAL Yönetim Sistemini geliştirerek, bir çok konuda olduğu gibi sektöründe öncülüğünü üstlendiği “Kalite” anlayışında önemli bir adım daha atmıştır.

Firma bol çeşitli ve yüksek kaliteli un imalat ve ticaretinde küresel çapta en güvenilir, yenilikçi ve uzman bir şirkettir. Geleneksel tüccar esnekliğini ileri teknoloji ile birleştiren; yüksek finans ve lojistik kabiliyeti olan; kendini dünyanın buğday kaynaklarını koruma ve geliştirmeye, toplumsal ve doğal çevreyi iyileştirmeye adanmış modern yönetimiyle, küresel yüksek kaliteli un ürünleri pazarında öncü bir oyuncu olmayı hedeflemektedir.

4.2. Uygulamanın Amacı ve Kapsamı

Bu bölümde bir muhasebe bilgi sistemine ilişkin proje önerisi yer almaktadır. Uygulamanın ana amacı öteki bölümlerde literature dayalı olarak ortaya konan muhasebe bilgi sisteminin, gerçek firma şartlarında kurulmasını göstermektir.

Teoride genel anlamda ifade edilen muhasebe bilgi sistemi uygulamada firmadan firmaya farklılık gösterebilir. Buradan hareketle firma gereksinimlerine uygun bir muhasebe bilgi sisteminin kurulması ve işletilmesi gerekmektedir. Böylece muhasebe bilgi sistemlerinin firmalar için yararlı hale getirilmesi sağlanabilir. Uygulama sonunda firma için oluşturulan muhasebe bilgi sistemine ait bir model önerilmeye çalışılacaktır.

4.3. Uygulamanın Sınırlamaları

İşletme içerisinde farklı birçok konuyu kapsayan bilgi sistemleri olabilir. Bu bilgi sistemleri birbirleriyle ilişki içindedir ve birbirlerinin verilerini kullanırlar. Muhasebe bilgi sistemi içinde finansman bilgi sistemi, insan kaynakları bilgi sistemi v.s. ile ilgili bilgilere de ihtiyaç duyulur. Bu durumda çalışmanın ana amacından uzaklaşmamak için doğrudan muhasebe bilgi sistemi kapsamına giren verilerle uygulama yapılacaktır.

Bir bilgi sisteminin tasarımında dikkate alınması gereken konulardan birisi, uygun donanım seçimidir. Bilgi işlem donanımlarının seçimi ve uygulaması farklı bir uzmanlık alanı ve uygulama konusudur. Bu nedenle bilgi işlem donanımlarının seçimi ve uygulaması çalışma kapsamının dışında tutulmuştur. Ayrıca verilerden, programlama ile raporların elde edilmesi aşaması da bilgi işlem konusu olduğu için uygulama dışında tutulmuştur.

Uygulama gerçek firma şartlarında yapılacağı için muhasebe bilgi sistemi içerisinde olması genel kabul görmüş konuların bazıları yer almayabilir. Bu, uygulamanın koşullarına ve firmanın bu yapıyı bünyesine alıp almayacağına bağlıdır.

4.4. Metodoloji

Yapılacak çalışma keşifsel örnek olay çalışmasıdır. Literatürde ifade edilen muhasebe bilgi sistemi bir firmada uyarlanmaya çalışılacaktır. Bu amaçla oluşturulacak çalışma ekibi ile sürekli görüşmeler yapılacak ve ortaya çıkan sonuçlarla uygulama geliştirilecektir.

4.5. Uygulamanın Tasarımı

Muhasebe bilgi sistemi kurma çalışmalarına başlamanın ilk adımı bir çalışma grubunun oluşturulmasıdır. Çalışma grubunun üyelerinin belirlenmesinde firma organizasyonunun yapısı, kişilerin görev ve sorumluluklarının neler olduğu büyük önem taşır. Bilgi sistemi kurulması ile ilgili tüm çalışmaları yapabilecek pozisyonlarda kişilerin seçilmesi için öncelikle firma organizasyonu incelenmelidir.

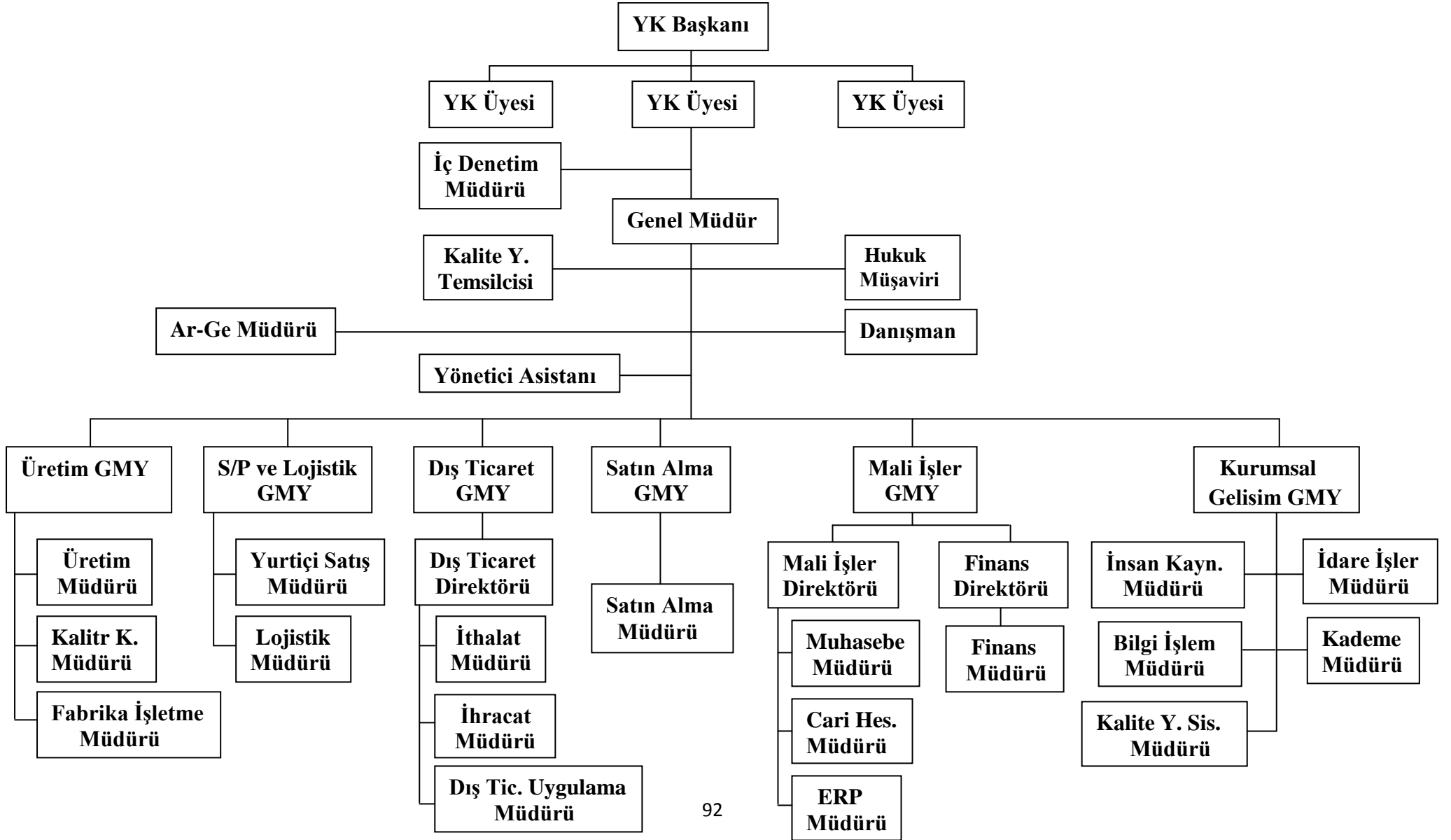
4.5.1. Firma Organizasyonunun İncelenmesi

Firmada 130'i idare personel olmak üzere 405 personel çalışmaktadır. Fonksiyonel bölümlendirme yapılmış, görev, yetki ve sorumluluklar belirlenmiştir. Bu çalışmalar sonucunda oluşturulan organizasyon şeması Şekil 25 'da verilmiştir. Firma organizasyonunda tablo 1' te gösterildiği gibi 16 departman bulunmaktadır. Bunlar :

Tablo 1
Firma Departman Oluşumu

Ar-Ge ve Laboratuvar Departmanı
Kalite Yönetim Sistemleri Departmanı
Fabrika İşletme Departmanı
Satış ve Pazarlama Departmanı
Kalite Kontrol Departmanı
İnsan Kaynakları Departmanı
Mali İşler Departmanı
Finansman Departmanı
Bilgi İşlem Departmanı
Lojistik Departmanı
Yurtiçi Satış Departmanı
İthalat Departmanı
İhracat Departmanı
Dış Ticaret Uygulama Departmanı
Satın Alma Departmanı
İdare İşler Departmanı
Kademe Departmanı

Şekil 25: Yönetim Şeması

4.5.2. Çalışma Grubunun Oluşturulması

Genel Müdür ve diğer bölüm müdürleri ile yapılan görüşmeler sonucunda çalışma grubunda bulunması gereken kişiler ve bu kişilerin seçim gerekçeleri aşağıda verilmiştir:

Genel Müdür: Proje lideri olarak görev yapacak olan Genel Müdür'e özellikle çalışma grubunun yetkisini aşan kararlar Genel Müdür tarafından verilecektir.

Satış ve Pazarlama Müdürü: Tüm satış çalışmalarından sorumlu olduğu için her aşamada kendisine görev düşecektir.

Satış Bölüm Sorumluları: Kendi müşteri gruplarına has bilgilerin sisteme uyarlanması ve sistem çıktılarının tespitinden sorumlu olacaklardır.

Finansman Müdürü: Bilgi sisteminin finansal boyutunun oluşturulmasında yardımcı olacaktır.

Muhasebe Müdürü: Bilgi sisteminin finansal boyutunun oluşturulması ve mali işlemlerin çözülmesinde yardım sağlayacaktır.

Kalite Yönetim Sistemleri Müdürü: Sistemin analizi, yeni sistemin tasarımı ve uygulamasında çalışma grubunu yönlendirecektir.

Bilgi İşlem Müdürü: Sistem çıktılarının oluşturulmasında istatistik bilgisinden yararlanılacaktır ve bütün çalışmada bilgi kullanımının verimliliğinin artırılmasında yönlendirme rolüne sahiptir.

Bilgi İşlem Sorumlusu: Elde edilen bilgilerin sisteme yerleştirilmesi ve istenilen çıktıların elde edilmesini sağlayacak verilerin depolanması ve işlenmesini sağlayacak çalışmaları yürütecektir.

Eğitim Sorumlusu: Uygulamanın her aşamasında eğitim ihtiyaçlarının tespiti,

planlaması ve giderilemsi çalışmalarını yürütecektir.

Bu kişiler çalışmanın başından itibaren çalışma grubunun içerisinde yer almalarına rağmen, direkt olarak çalışmaya etkileri, görevleri olan işlerin sırasının gelmesi ile başlayacaktır.

Çalışma grubu haftada bir çalışmalarını gözden geçirmek için toplanacak, bunun yanında karar almaları gereken faaliyetler için belirsiz aralıklarla toplantı yapacaklardır.

4.5.3. Sistem ve Çevresinin Mevcut Durumunun Tespiti

Etkin bir muhasebe bilgi sistemi kurmak için öncelikle varolan muhasebe bilgi sistemini ve bu sistemle etkinleşen çevreyi incelemeye ihtiyaç vardır. Satınalma, teslim alma, depolama, üretim, satış, sevk etme, fatura alma, tahsilat ve ödeme faaliyetleri sonucunda işletmenin varlıkları, borçları ve özsermayesinde ortaya çıkan değişmelerin izlenebilmesi için düzenlenen belge raporlar muhasebe bilgi sisteminin önemli veri kaynaklarını oluşturur.

Bunlar;

- Satışlar, alacaklar ve tahsilat sistemi
- Satın alma ve ödeme sistemi
- Bordro sistemi
- Üretim ve maliyet sistemidir

Mevcut muhasebe bilgi sistemini oluşturan raporlar aşağıda sıralanmıştır:

Sipariş Formu (EK 1): Satış sürecinin başlatılmasında kullanılan formdur.

Müşterilerden gelen siparişler bu formlara işlenir. Satış ve Müşteri Hizmetleri Müdürü tarafından onaylanırsa, üretim bölümüne gönderilir.

Sipariş Kayıt Raporu (EK 2): Teyid edilerek üretim bölümüne giden siparişlerin yazıldığı rapordur.

Ürün Özeti Formu (EK 3): Satış bölümlerinin müşterilerinden aldıkları yeni ürün isteklerini detaylandırarak, Ar-Ge bölümüne iletmek amacıyla kullanılan formdur.

Ürün Fiyat Listesi (EK 4): Ürün bilgilerinin ve fiyatlarının üzerinde yazılı olduğu rapordur. Bu rapor ayda bir güncelenerek tekrar yayınlanır. Raporunda bulunan ürün bilgileri, Ar-Ge bölümü tarafından, fiyat bilgileri satış ve finansman bölümleri tarafından belirlenmektedir.

Tahsilat Raporu (EK 5): Firma satışlarından kaynaklanan alacakların detaylı bilgilerini gösteren rapordur. Bu rapor genelde günlük, haftalık ve aylık hazırlanır.

Günlük Sevkiyat Raporu (EK 6): Siparişleri alınan ürünlerin üretilip müşteriye gönderildiğinin takibini sağlamak amacıyla kullanılan rapordur. Rapor savkiyat bölümü tarafından hazırlanmakta, Genel Müdür, muhasebe, finansman ve satış bölümlerine dağıtılmaktadır.

Silolar Stok Raporu (EK 7): Ürün ve yan ürünlerin silo ve depolarda bulunan toplam miktarını ifade eder. Bu rapor genelde aylık hazırlanır.

Haftalık Satış Raporu (EK 8) : Satışların haftalık olarak kaydedildikleri rapordur. Bu rapor Genel Müdür, muhasebe ve finansman bölümlerine yayınlanmaktadır.

Aylık Genel Satış Raporları (EK 9): Tüm satış bölümünün yaptığı satışları içeren aylık rapordur. Bu rapor Genel Müdür, muhasebe ve finansman bölümlerine

yayınlanmaktadır.

Gelir Tablosu (EK 10): İşletmenin belli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde katlandığı bütün maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği dönem net karı veya zararını gösteren bir tablodur.

Detaylı Mamul Maliyet Raporu (EK 11): Belirli miktardaki üretim için harcanılan tüm maliyetleri gösteren rapordur. Bu rapor günlük, haftalık ve aylık hazırlanır ve Genel Müdür, muhasebe ve finansman bölümlerine yayınlanmaktadır.

Üretim Raporu (EK 12): Belirli zaman içerisinde üretilen mamulun miktarını ifade eder. Bu rapor haftalık, aylık hazırlanır.

Bilanço (EK 13): Çeşitli kullanıcıların ekonomik karar verirken veya firma performansı hakkında bilgiye ihtiyaç duyarken faydalanmak için kullanılan işletmenin finansal durumu, performansı ve finansal durumdaki değişiklikler hakkında bilgi sağlayan rapordur. Bilanço genelde aylık, dönemlik ve yıllık hazırlanır.

Mevcut sistem içerisinde yayınlanan bilgiler yukarıda belirtilenlerden ibarettir. Özellikle performans değerlerini incelemeye kontrolü sağlamaya yönelik bilgi akışının eksikliği hissedilmektedir.

Firma muhasebe bilgi sisteminde sağlanan problemler:

- Devlet kurumlarından evrak gecikmesi ve firma muhasebe sisteminde kayıtların gecikmesi,

- Nitelikli eleman bulunmasının zor olması,

- Sürekli mali mevzuat değişmesinin muhasebeye getiren zorlukları,

- Üst düzey yönetimin muhasebeye yeterli önem vermemesi,

- İthalat ve ihracat işlemlerinin muhasebe ile entegrasyon edilmemesi
- Demirbaş takip sisteminin bilgisayara aktarılmasının ve muhasebe ile

entegrasyon edilmemesi.

Firma üzerinde dolaşan bu bilgiler kağıt üzerinde aktarılmaktadır. Mevcut bilgisayar donanım sistemi yeterli olmasına rağmen, yazılım ve eğitim eksiklikleri nedeniyle verimli kullanılmamaktadır. Bilgiler belirli noktalarda birbirinden bağımsız olarak ve kişisel çabalarla bilgisayarlara işlenmektedir. Değerlendirmenin büyük bir kısmı bilgisayar sisteminden bağımsız yapılmaktadır. Verilerin işlenmesinde ve depolanmasında sistematik bir yaklaşım olmadığı için bilgilerin bir kısmı eksik ve yanlış olmakta, farklı noktalarda doğan bilgilerin güncellikleri sağlanamamaktadır.

Sistem çevresindeki bilgi sisteminde yukarıda bahsedilen durum geçerlidir. Sistem çevresinde doğan bilgilerin, mevcut bilgi sistemi içinde entegre edilmesini sağlayacak yöntemlerin yokluğu, faydalı çıktıların oluşturulmasına engel teşkil etmektedir.

Bilgi akışının ve bilgi sağlamanın sistematize edilmemesi, departmanlar arasında bilgi saklanmasına neden olmaktadır. Departmanlar diğer bölümlere bilgi vermeyi yersiz bir çaba olarak algılamaktadır.

Sonuç olarak sistem ve çevresinde bilgi akışının sistematize edilmemesinin getirdiği sıkıntılar yaşanmakta, birçok bilgi farklı noktalarda yaratılmasına ve kayıt altına alınmasına rağmen, koordine edilerek faydalı çıktılar haline dönüşmesi sağlanmamaktadır.

4.5.4. Sistemin Hedeflerinin Tespiti

Çalışma grubu ve üst yönetimin biraraya gelerek yaptığı toplantılarda daha önceden de mevcut olan, fakat geneline yansıtılacak düzeyde belirginleştirilmeyen

hedefler gözden geçirilerek tanımlanmıştır. Firmanın hedefleri şunlardır:

- Müşteri istek ve arzularını karşılayacak kaliteli güvenilir ürünler geliştirmek,
- Doğal çevreyi korumaya ve iyileştirmeye adanmış modern yönetimle müşteri ihtiyaçlarını karşılayan ürünler üretmek,
- Ürünleri zamanında ve en uygun fiyatlarda teslim etmek.

Yukarıda bahsedilen hedefleri karşılayacak düzeyde bilgi sisteminin kurulması için bu sistemin de hedeflerinin belirlenmesine ihtiyaç vardır. Böylece firma hedeflerin sağlanmasına yardımcı olarak bir bilgi sistemi oluşturulabilir. Çalışma grubu kurulacak bilgi sisteminin hedeflerini aşağıdakiler olarak belirlemiştir:

- Bilgi akışlarını sistematize etmek,
- Bilgi eksikliklerini, yanlış ve güncel olmayan bilgileri ortadan, kaldırmak,
- Firma içi iletişimi güçlendirmek,
- Çeşitli performans kriterlerini takip edebilmek,
- Bilginin gerektiği yer ve zamanda kullanıma sunulmasını sağlamak,
- Yöneticilerin karar almalarına yardımcı olmaktır.

4.5.5. Bilgi İhtiyaçlarının Belirlenmesi

Firmada tüm yöneticilerin ve çalışma grubunun görüşleri alınarak firma içinde bilgi ihtiyaçları tespit edilmiştir. Tespit edilen bilgi ihtiyaçları tablo 2' te gösterildiği

gibi gruplandırılmıştır.

Tablo 2

Bilgi İhtiyaçları Formu

Ürün Bilgileri: Ürünlerin özellikleri, üretim ve kullanım şartlarını kapsayan bilgilerdir.
Müşteri Bilgileri: Müşterileri detaylı olarak tanımlamaya yönelik bilgilerdir.
Fiyat ve Maliyet Bilgileri: Ürünlerin fiyatlarını ödeme koşullarını, miktara göre değişen maliyetleri içeren bilgilerdir.
Satış ve Satış Koşulları Bilgileri: Hangi ürünlerin siparişlerinin alındığı ve hangi koşullarda satışlarının yapıldığını içeren bilgilerdir.
Çek ve Senet Bilgileri: Firma ile alışveriş ilişkisi olan herhangi bir firma veya müşterinin çek veya senet bilgileri.
Pazar Koşulları ve Rakip Bilgileri: Talep dalgalanmaları, pazar davranışları rakiplerin ürün ve fiyat politikaları ile ilgili bilgilerdir.
Üretim ve Sevkiyat Bilgileri: Siparişlerin karşılanıp karşılanmadığını belirlemeye yönelik, üretim ve sevkiyat bilgileridir.
Fatura Bilgileri: Firma ile alışveriş ilişkisi olan herhangi bir firma veya müşterinin fatura bilgileridir.
Banka Bilgileri: Firma ile alışveriş ilişkisi olan herhangi bir firma veya müşterinin banka bilgileridir.
Makro Çevre Bilgileri: Ekonomik, teknolojik, kültürel ve hukuksal düzenlemeleri içeren bilgilerdir.
Satış Personeli Bilgileri: Satış personelinin kişisel bilgilerini içermektedir.
Tahsilat Bilgileri: Müşteri ödemelerini içeren bilgilerdir.

Yukarıda bahsedilen bilgi grupları kurulacak muhasebe bilgi sisteminin alt gruplarını oluşturacaktır. Bu alt gruplar aralarında sürekli olarak veri alışverişinde bulunacaklardır. Belirtilen alt gruplara ait kayıt başlıkları hem yöneticilerin görüşleri hemde çalışma grubunun görüşleri ile belirlenecektir.

4.5.6. Veri Tabanının Oluşturulması

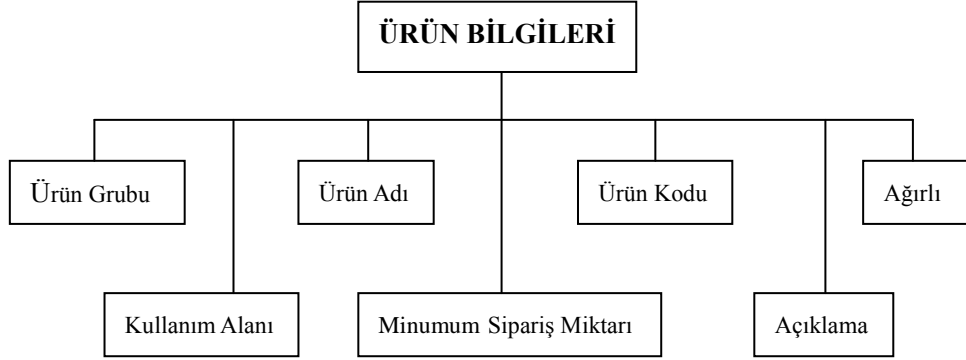
Kalite Güvence ve Bilgi İşlem Müdürü ve Bilgi İşlem Sorumlusunun görüşleri doğrultusunda kullanılacak veri tabanı tipi olarak ilişkisel veri tabanı seçilmiştir. Access programı kullanılacaktır. İlişkisel veri tabanının seçiminde aşağıdaki kriterler etkili olmuştur:

- Her veri tipinin tek kayıta sağlanması
- Kullanıcı sayısı ve işlenen veri miktarına göre optimal maliyette olması
- Personele kolayca öğretilmesi
- İşletmede kullanılan diğer programlarla uyumlu olması
- Veri analizi ve raporlamanın kolay olması
- Veri entegrasyonunun kolayca yapılabilmesi
- Verilere ulaşma ve değiştirme konusunda verilen izinler sayesinde veri, güvenliğinin sağlanması

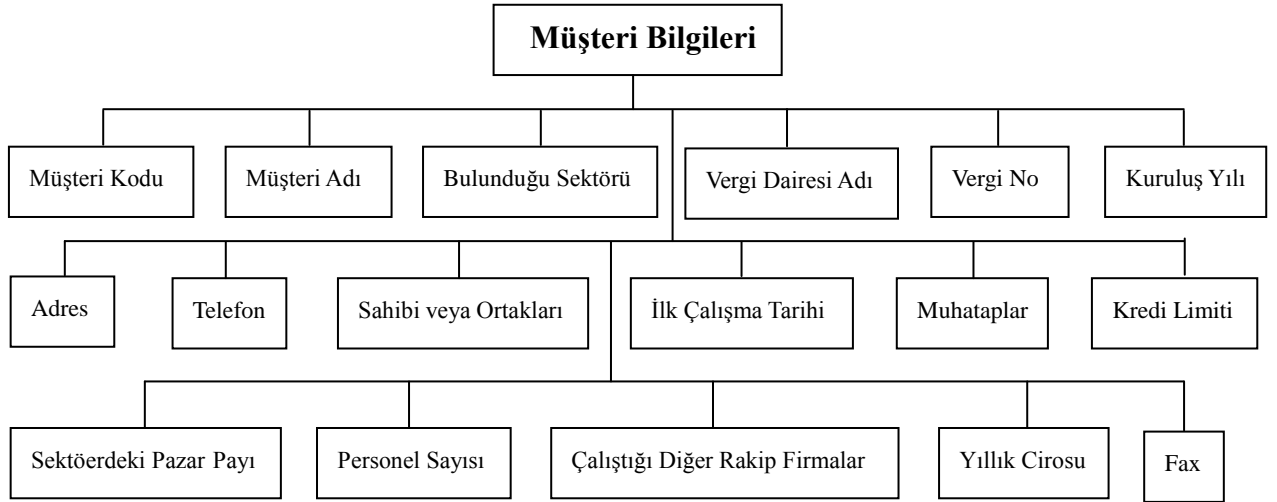
4.5.7. Temel Veri Gruplarının Tespiti

Temel veri grupları ve kayıt başlıkları aşağıda belirtildiği şekilde tespit edilmiştir.

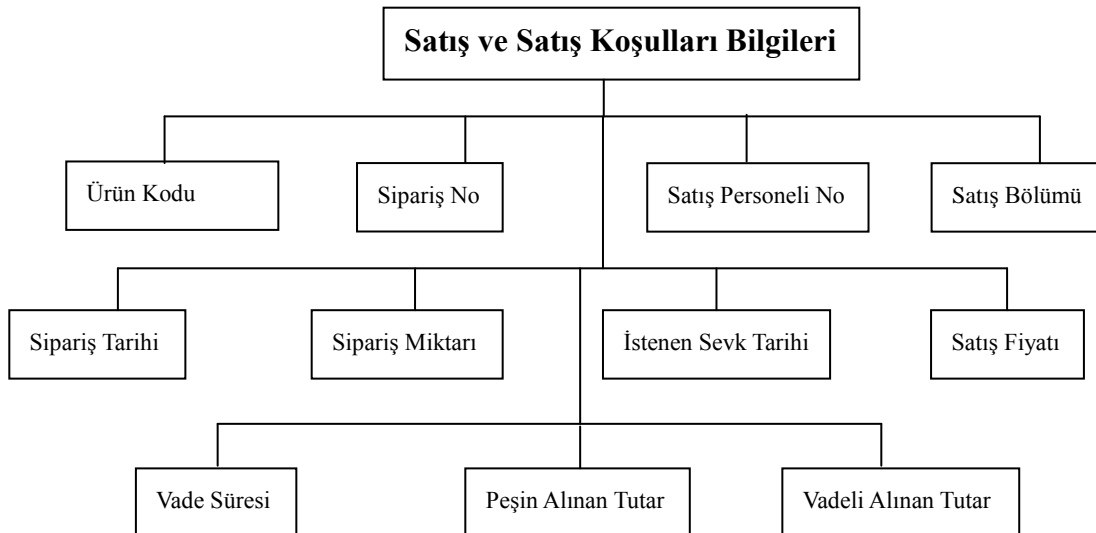
Şekil 26: Ürün Bilgileri

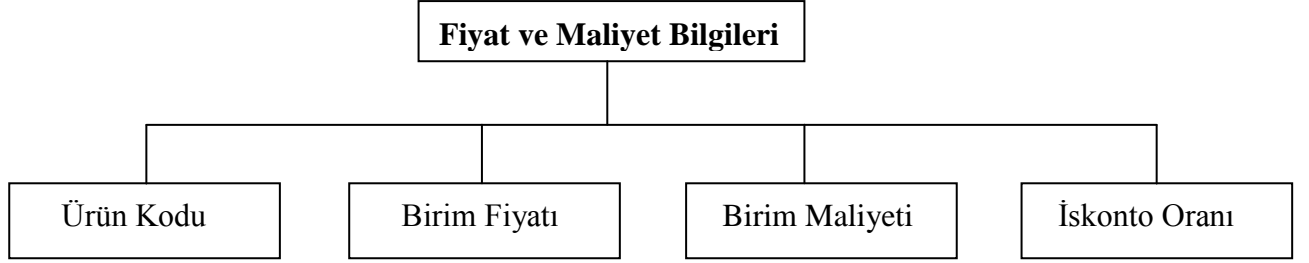
Şekil 27 : Müşteri Bilgileri

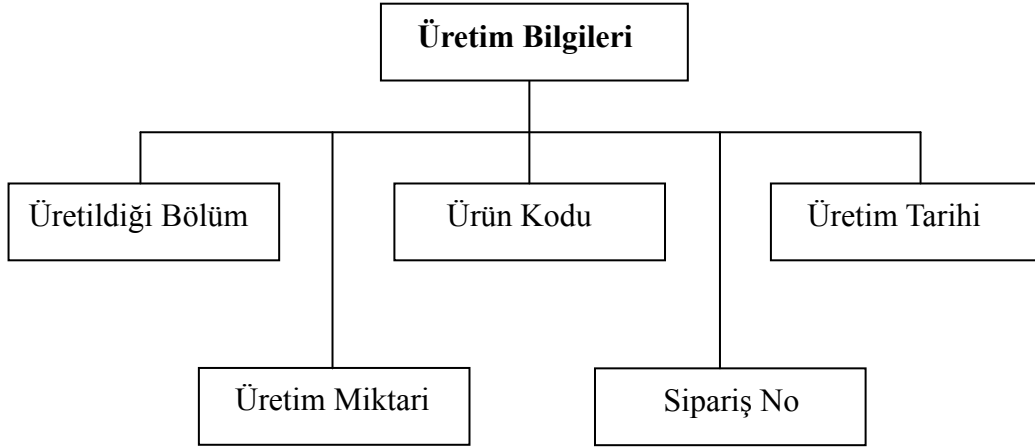
Şekil 28: Satış ve Satış Koşulları Bilgileri

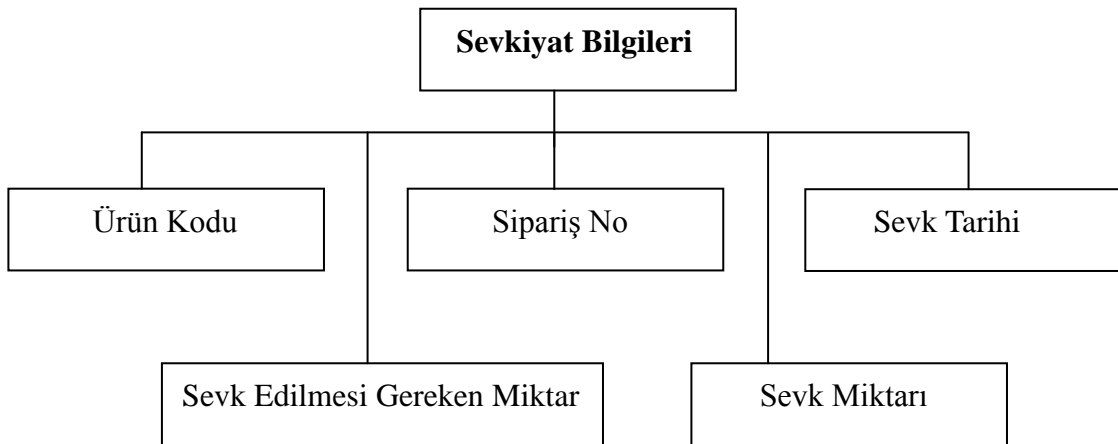
Şekil 29: Fiyat ve Maliyet Bilgileri

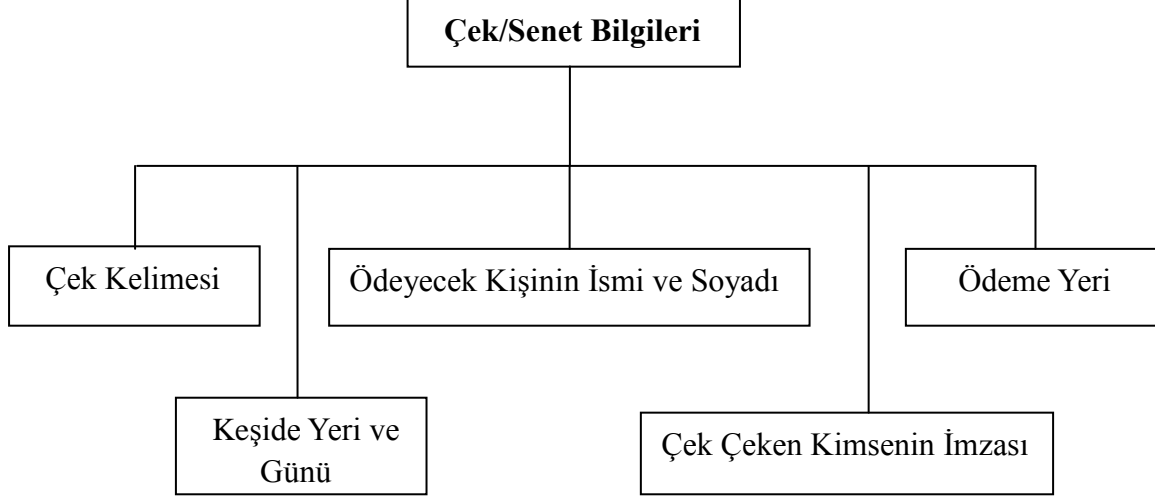
Şekil 30: Üretim Bilgileri

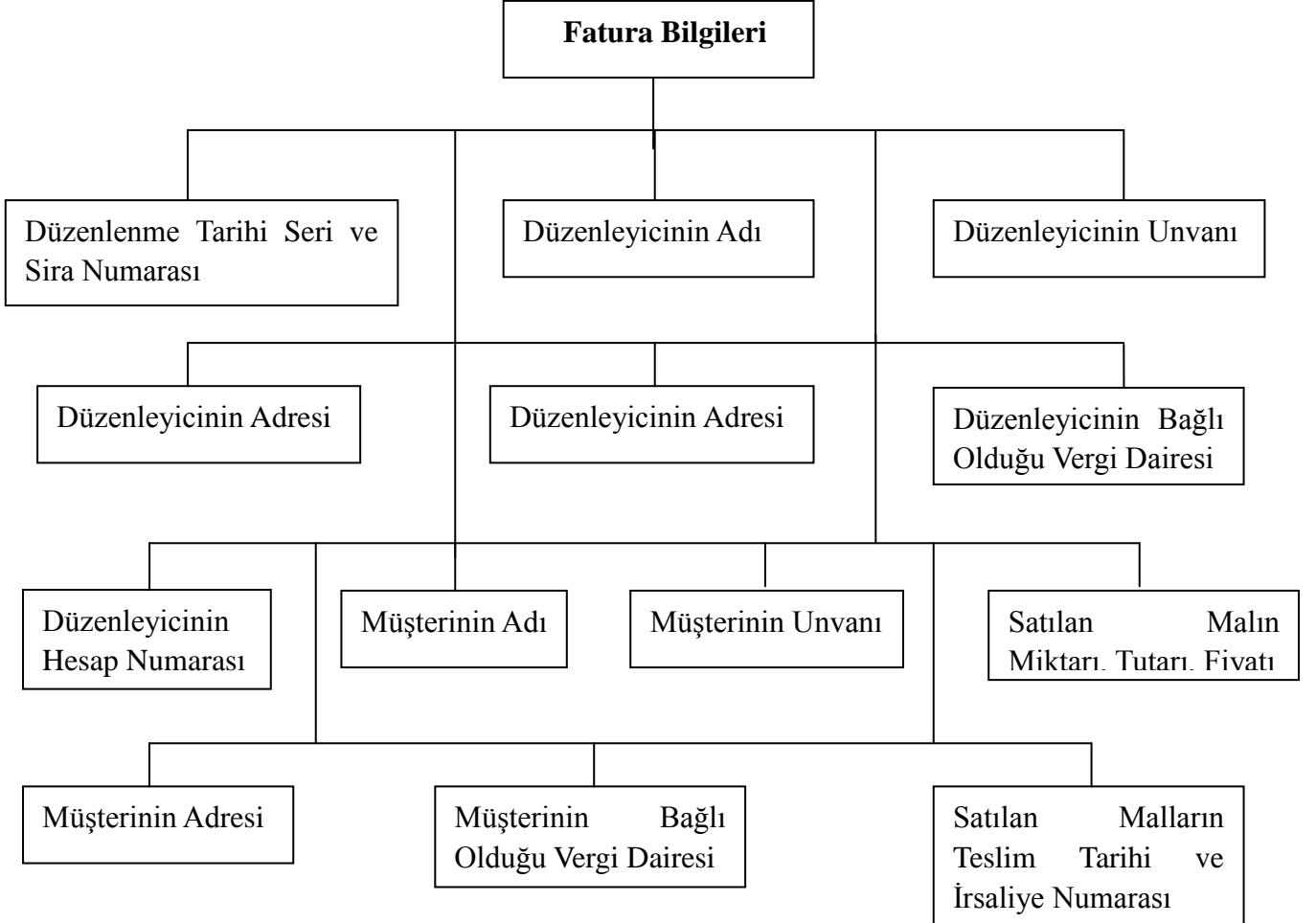
Şekil 31: Sevkiyat Bilgileri

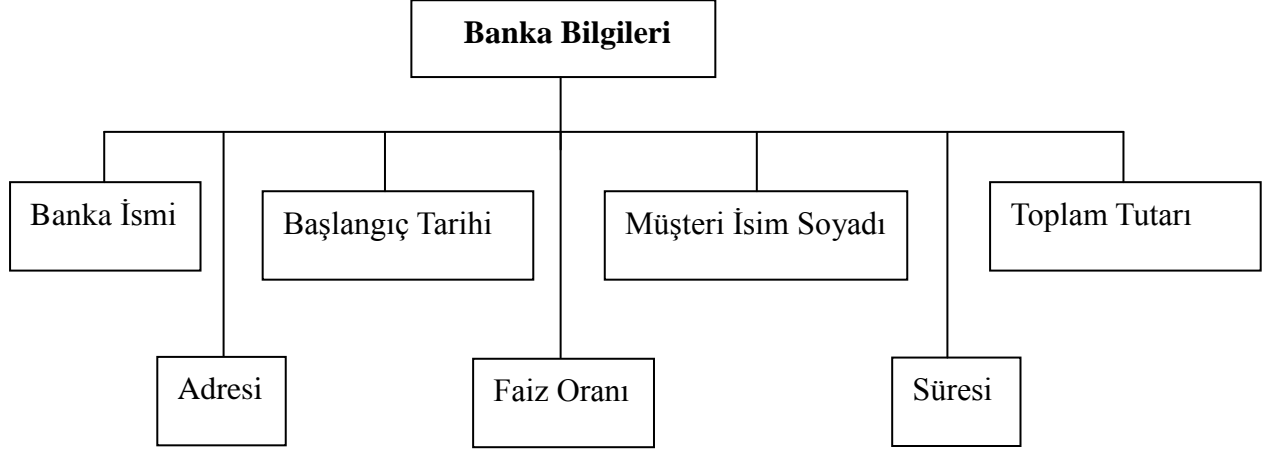
Şekil 32: Çek/Senet Bilgileri

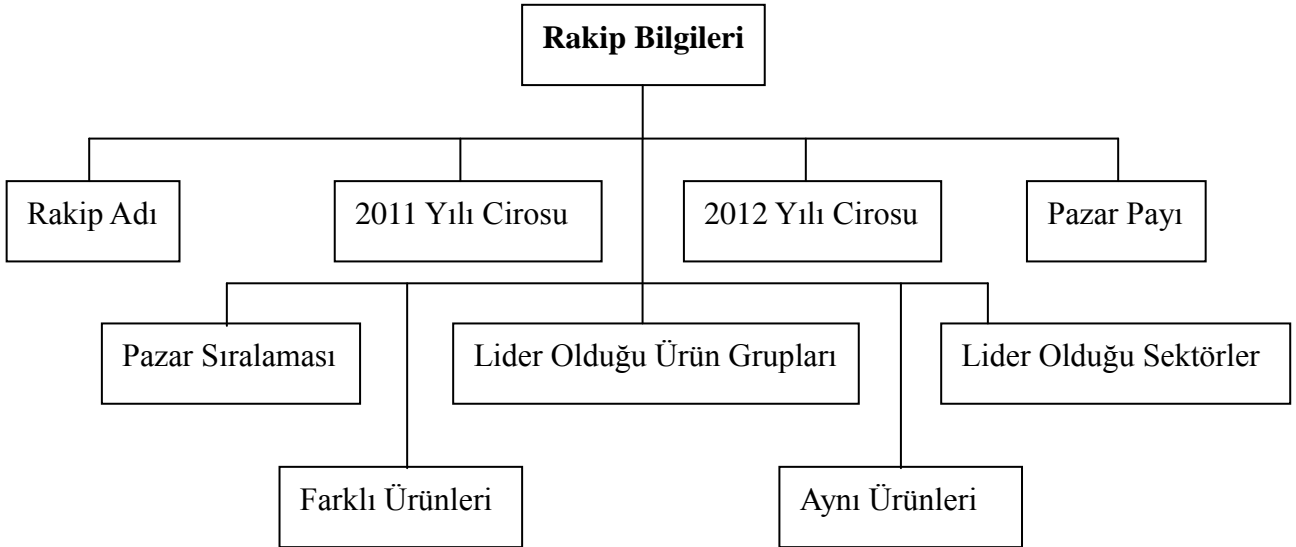
Şekil 33: Fatura Bilgileri

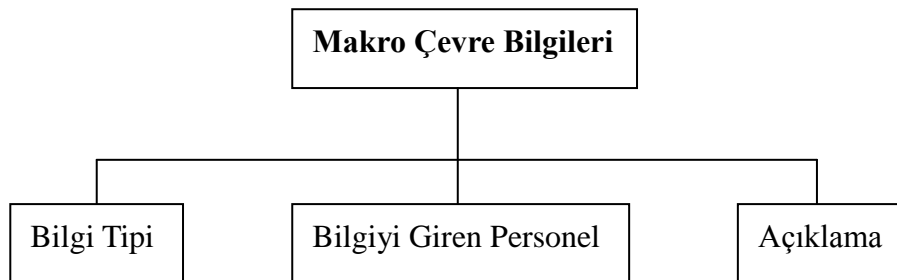
Şekil 34: Banka Bilgileri

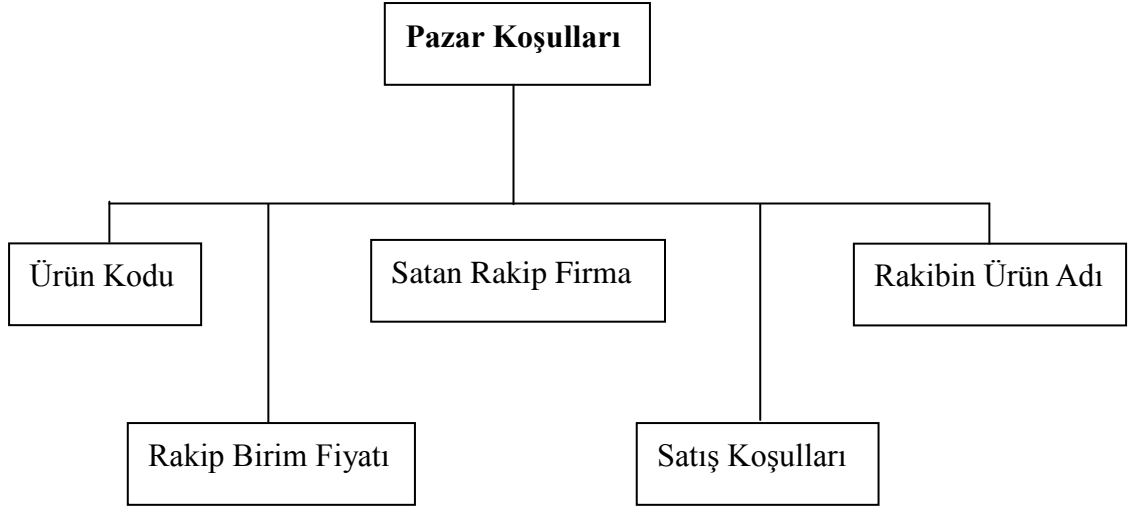
Şekil 35: Rakip Bilgileri

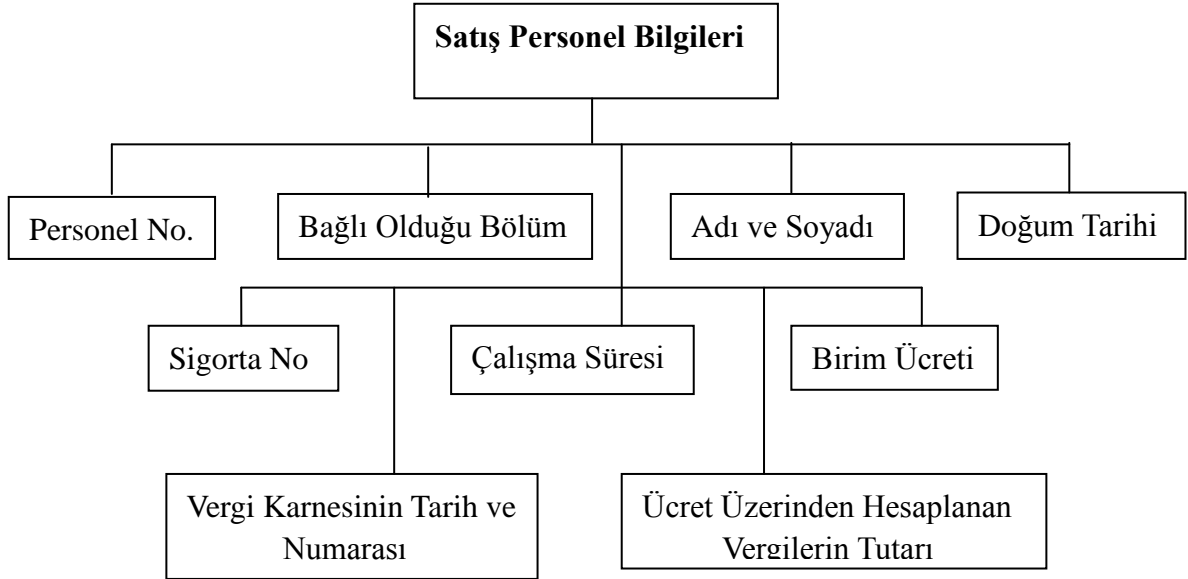
Şekil 36: Makro Çevre Bilgileri

Şekil 37: Pazar Koşulları

Şekil 38: Satış Personel Bilgileri

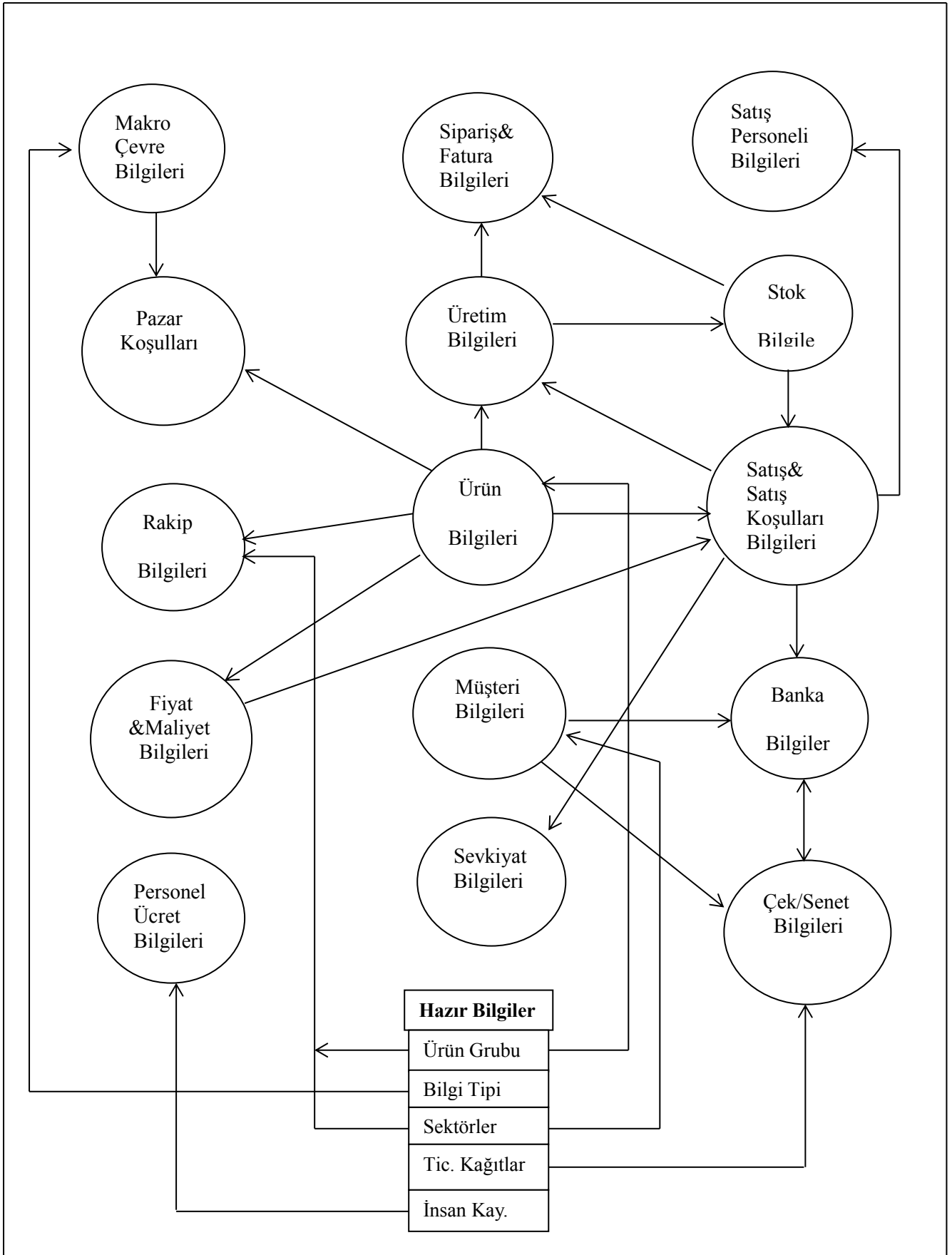
Tespit edilen alt bilgi sistemlerine göre veri girişini kolaylaştırmak amacıyla aşağıda belirtilen veri gruplarının da oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Bu veri grupları sisteme veri girişinde hataların azalmasına ve daha doğru tasnifin yapılmasına yardımcı olacaktır. Bunun yanında veriyi doğuran veya veri girişi yapan personelin subjektif değerlendirmelerinin sisteme etkisi minimum düzeye indirgenecektir.

Bu veri grupları şunlardır:

- **Ürün Grubu:** Firmada varolan ürün grupları tanımlanır.
- **Bilgi Tipi:** Makro çevreden alınabilecek bilgi tipleri tanımlanır.
- **Sektörler:** Faaliyet gösteren sektörler tanımlanır.
- **Ticari Kağıtlar:** Firma ile ilgisi olan çek, senet gibi ticari amaçlı dosya ve kağıtları tanımlanır ve gereken bilgiler açıklanır.
- **İnsan Kaynakları:** Firmada sabit olan kadro ve ilgili personel bilgileri tanımlanacaktır.

Örneğin Ürün Bilgileri dosyasına bilgi girişi yapılırken, Ürün Grubu dosyasından veri alınacaktır. Böylece personelin ürünü daha önceden tanımlanmayan bir grupta ifade etme şansı ortadan kaldırılacaktır. Belirtilen grupların sayısı zaman içinde artırılabilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus hataları azaltırken, sistemin esnekliğini azaltmamaktır. Muhasebe Bilgi Sistemi içerisinde bu veri entegrasyonu Şekil 39'de verilmiştir.

Şekil 39: Muhasebe Bilgi Sistemi Veri Entegrasyonu

4.5.8. Sistemin Çıktılarının Tespiti

Yöneticilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda çalışma grubunun tespit ettiği sistem çıktıları aşağıda belirtilen raporlardan oluşmaktadır.

- ◎ **Satış Raporları:** Satış raporları satış bölümlerine, müşterilere ve satış personeline göre haftalık ve aylık olarak yayınlanacaktır.
- ◎ **Üretim Raporları:** Üretim bölümlerine göre günlük, haftalık ve aylık yayınlanacaktır.
- ◎ **Fire Raporları:** Üretim bölümlerine göre haftalık yayınlanacaktır.
- ◎ **Fatura:** Ürün sevkiyatından sonra hazırlanacaktır.
- ◎ **Sevkiyat Gecikmeleri Raporu:** Haftalık olarak temin sürelerini aşan siparişlerin yayınlanacağı rapordur.
- ◎ **Müşteri Limitleri Takip Raporu:** Aylık olarak yayınlanan, müşterinin tahsil edilmemiş borçları ile limitini gösteren rapordur.
- ◎ **Firma Diğer Departman ve Çalışanlarından Gelen Şikayet Raporu:** Aylık olarak diğer departman ve çalışanlarına göre şikayet sayısı ve talepleri gösteren rapordur.
- ◎ **Müşteri Sayısı Raporu:** Çalışan aktif müşteri sayılarını satış bölümlerine göre gösteren rapordur.
- ◎ **Firma Çevresindeki Gelişmeler Raporu:** Aylık olarak yayınlanacak raporda makro gelişmeler ve değişmeler yer alacaktır.
- ◎ **Satış Personeli Tahsilat Raporu:** Satış personelinin yaptığı satışlarda başarılı ve başarısız tahsilat tutarını gösteren rapordur.
- ◎ **Rakip Bilgileri Raporu:** Rakiplerle ilgili bilgilerin yayınlandığı rapordur
- ◎ **Ortalama Satış Koşulları Raporu:** Bölümlere göre yapılan iskontolar toplamının tutarı ve oranının verildiği rapordur. Aylık olarak yayınlanır.

4.5.9. Sistemin Uygulamaya Konulması

Çalışma grubu kurulacak olan sistemde veri gruplarının merkezi bir yapıda olmasına karar verilmiştir. Böylece verilerin güvenliği sağlanmış olacak, daha hızlı işlenecek ve veri değiştirilmesi veya eklenmesinde merkezi kontrol sağlanacaktır.

Uygulamada sistemden ve kullanıcılardan dolayı kaynaklanan eksiklikler konusunda edinilen tecrübe ile muhasebe bilgi sistemi firmanın diğer bölümlerine yaygınlaştırılacaktır.

Firmanın bu aşamadan sonra dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıdakiler olarak belirlenmiştir:

- Sistem dökümantasyonunun sürekli güncelenmesi,
- Veri güncelliğinin ve doğruluğunun sürekli kontrol edilerek, ortaya çıkan hatalar üzerinde hassasiyetle durulması,
- Eğitim çalışmalarının sürdürülmesi,
- Kullanıcı ihtiyaç ve şikayetlerinin dikkate alınmasıdır.

Sistemin yürütülmesinin takibi sorumluluğu Kalite Güvence ve Bilgi İşlem Müdürü'ne verilmiştir. Kullanıcıların taleplerine göre, sistem ve çevresinde olan değişikliklerden kaynaklanan uyarlamalar veya üretilen raporlardan yeni raporların oluşturulması çalışmaları yapılacaktır. Veri oluşumu sağlandıkça firmada istatistik ve model bankası oluşturulması gerekliliğinin hissedileceği düşünülmektedir.

4.5.10. Bulguların Değerlendirilmesi ve Bir Model Önerisi

Muhasebe bilgi sistemi literatürde ideal durumu tanımlamaktadır. Uygulamada ise firmadan firmaya farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar firmanın yapısı, büyüklüğü, sektörü, süreçlerin yapısı, personelin eğitim durumu, ürün sayısı gibi birçok faktörden kaynaklanabilir. Verimli muhasebe bilgi sisteminin kurulabilmesi için öncelikle sistemi tasarımıyla ve kullanıcıları olacak personelin görüşleri dikkate alınmalı ve sistem bu doğrultuda kurulmalıdır.

Bu nedenle öncelikle firma organizasyonu ele alınmalıdır. Organizasyon içerisinde, gerekli sorumluluk ve yetkilerle donatılmış, uygulamaya kolay adapte olacak personel

seçilmiştir. Mali işler müdürlüğü'ne bağlı dört mali bölümü vardır. Bunlardan muhasebe bölümü ve bilgi işlem bölümünün bilgi akışından dolayı bu sistemi daha çabuk benimseyebilecekleri tespit edilmiştir.

Çalışma grubuna muhasebe bilgi sistemi uygulaması içinde yer alacak tüm işlerle ilgili bilgi ve beceriye sahip personelin yerleştirilmesi, sistemin başarı şansını artırır. Bilindiği gibi bir sistemin etkin olabilmesi için sistemin tüm bileşenlerinin etkin olması gereklidir.

Çalışma başladığında ilk önce, sistem içerisinde var olan mevcut bilgi akışı ve sistemin çevresiyle bilgi alışverişi incelenmelidir. Burada yapılan tespitle, hangi konular üzerinde öncelikle durulması gerektiği belirlenir. Firmada yapılan bu incelemede aşağıda belirtilen hususların eksikliği hissedilmektedir.

- Üretilen bilgi miktarının yetersiz olması
- Performans değerlendirmeye ve kontrolü sağlamaya yönelik raporların olmaması
- Bilgi akışında kopuklar olması
- Kişisel çabalarla aynı verilerin farklı noktalarda girilmesi ve böylece veri güncelliği ve entegrasyonunun sağlanmaması,
- Nitelikli personelin eksik olması

Sistemin çevresi ile bilgi alışverişinde de, sistemden ve çevresinden kaynaklanan aynı eksiklikler görülmektedir.

Sistemin hedefleri incelendiğinde aşağıda belirtilen hususlara yönelik raporların üretilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

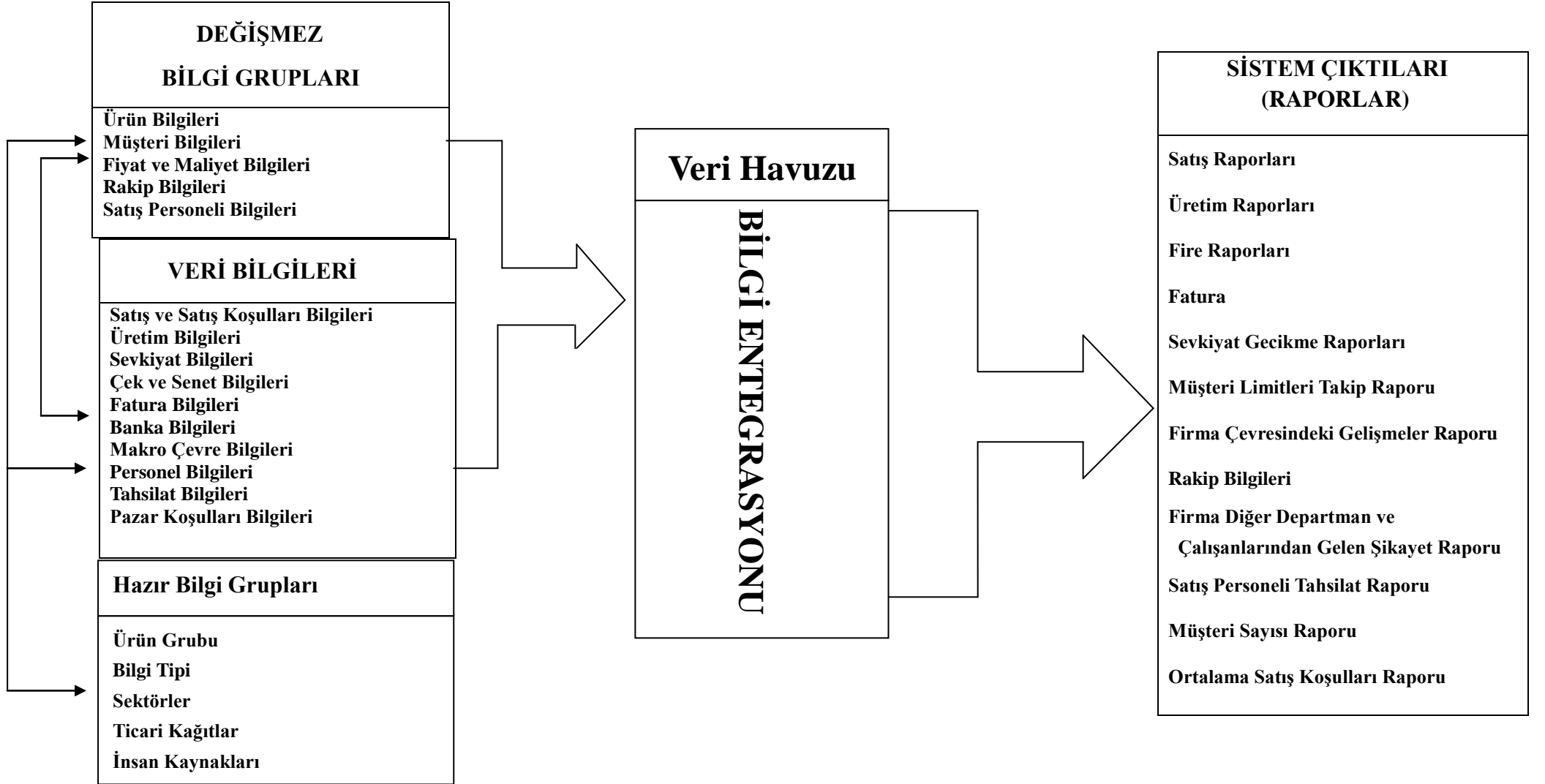
- Devlet ve dünya ekonomi durumlarındaki veya mevzuatlarındaki önemli olay ve değişikliklere yönelik raporlar
- Müşteri beklentilerini, Pazar ve rakip hareketlerini takip etmeye yönelik raporlar
- Üretimin kontrolünü sağlamaya yönelik raporlar
- İthalat ve ihracat verimliliğini değerlendirmeye yönelik raporlar

Yukarıda belirtilen nitelikte raporlar ve bu raporların oluşturulması için sisteme girilmesi gereken veri gruplarının tespiti sonucunda şekil 25' de verilen muhasebe bilgi sistemi modelinin, firma için uygun bir yapı oluşturacağı kanaatine varılmıştır.

Bu modelde sisteme girmesi gereken veriler, master bilgi grupları, veri grupları, yardımcı bilgi grupları olarak üç ana başlıkta toplanmaktadır. Master bilgi gruplarında bulunan bilgiler daha çok tanımlamaya yönelik olup sık sık değişmeyen bilgilerdir. Veri Grubu olarak tanımlananlar ise sisteme sürekli olarak veri girişini sağlarlar. Yardımcı veri grupları sisteme veri girişini kolaylaştırmaya hataları azaltmaya yönelik verilerden oluşur. Tüm bilgiler veri tabanı içerisinde entegre olmakta ve sistem hedeflerini takibe yönelik düzenli raporlar üretilmektedir.

Muhasebe bilgi sistemi kurulduğu aşamada kalmamalıdır. Yeni veri gruplarının tespitiyle veya varolan bilgi gruplarına göre yeni raporlar üretilebilir, hatta sistem çıktısı olan raporlardan, ihtiyaç duyulan yeni raporlar üretilebilir. Sistemin çıktıları personeli eğitmek amacıyla da kullanılabilir.

Şekil 40: Ön Muhasebe Bilgi Sistemi Modeli Önerisi

5.SONUÇ

Bilgi çağı olarak bahsedilen, içinde bulunduğumuz yıllarda işletmeler yeni kavramlarla tanışmış ve bunları kullanmalarının kendilerine getireceği yararları anlamışlardır. Bu kavramlardan birisi Yönetim Bilgi Sistemi kavramıdır. Gün geçtikçe yeni ve farklı bilgileri bünyelerine almak zorunda kalan işletmeler, bu bilgileri amaca yönelik şekilde kullanmak ve müşteri tatminini sağlayarak rakiplerine karşı pazarda avantaj sağlayabilmek için bir sisteme ihtiyaç duymaktadırlar. Ancak gerekli olduğu anda ulaşılabilen tam ve doğru bilgi değer ifade etmektedir.

İşletmeler için böylesine önemli olan sistemi kavramını daha detaylı incelemekte yarar vardır. Yönetim Bilgi Sistemi, yönetim basamaklarına göre bilgi akışını sağlayan, denetim ve karar verme mekanizmalarına yardımcı olan bir sistemdir. Bu kavramın daha iyi anlaşılabilmesi için bilgi ve sistem kavramları incelenmelidir.

Bilgi, bir işletmenin kuruluşundan itibaren sahip olması gereken girdilerden biridir. Bilginin yararlı olabilmesi için doğru, güvenilir, eksiksiz, net ve kısa, ilgili ve gerekli, düşük maliyetli olmasına ihtiyaç vardır. Bunun zamanında bilgi tam zamanında kullanıma sunulmalıdır.

Her yönetim kademesine farklı olan bilgi ihtiyaçlarının, karşılanmasına yönelik bilgiler, ancak bir sistem dahilinde işlendiğinde amaca dönük çıktılar elde edilebilir. Sistem kendi aralarında etkileşimli birçok altistemden oluşabilir.

Yönetim bilgi sistemi de işletmelere göre farklılıklar göstermesine rağmen çeşitli alt sistemlerden oluşmaktadır. İşletmeler açısından önemli olan bu alt sistemlerden biri Muhasebe Bilgi Sistemidir. Her firmada muhasebe yönetimini etkileyen türlü bilgiler yer alır. Firmalar bu bilgileri kontrol altında tutmak için çeşitli düzenlemeler yapmak zorundadırlar.

Muhasebe bilgi sistemi, muhasebe ile verilerin toplanması ve bir sistem dahilinde işlenerek gerekli çıktıların elde edilmesini sağlar. Muhasebe bilgi sistemi de kendi içerisinde çeşitli alt sistemlerden oluşmaktadır. Bu alt sistemler literatürde farklı şekillerde tanımlanmalarına rağmen, uygulamada tamamıyla firma koşulları göz önüne alınarak uygun alt sistemlerin seçilmesi daha yararlı sonuçlar doğuracaktır. Muhasebe bilgi sistemi içerisinde hem nicel hem de nitel veriler işlenebilir.

Bir muhasebe bilgi sistemi tasarımında aşağıda belirtilen adımların izlenmesi çalışmanın başarısını artırabilir.

Tasarım çalışmasına başlamadan önce firma organizasyonunu analiz ederek, uygun çalışma grubunun tespit edilmesi ilk adımı oluşturur. Bu adımda yanlış veya eksik personel seçimi projenin başarısını doğrudan etkiler.

Veri gruplarının veri tabanı üzerine nasıl yerleştirileceğinin tasarlanması için bilgi işlem konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip personelin çalışmasında yarar vardır. Böylece seçilen veri tabanının imkanları etkin şekilde kullanılabilir.

Son aşama ise tasarımı yapılan sistemin uygulamaya konulmasıdır. Bu aşamada, özellikle kullanıcı ve bilgisayarlar arasında yaşanabilecek uyumsuzluklar, çalışmanın başarısını önemli ölçüde azaltabilir. Bu nedenle tasarımı yapılan sisteme daha yakın olan personelin bulunduğu pilot uygulama yapmak başarı şansını artırır. Daha sonra burada kazanılan tecrübelerle sistem işletmenin tamamına yaygınlaştırılabilir.

Firmanın mevcut durum analizi yapıldığında üretilen bilgi miktarının yetersizliği, bilgi akışında kopukluk ve hatalar olması, kişisel nedenlerle aynı verilerin farklı sonuçlara ulaşılması ve nitelikli elemanların eksik olma nedeniyle çalışmaların hedeflerinden uzakta kalma gibi sonuçların ortaya çıkmasıyla karşılaşılabilir.

Veri tabanı seçilirken ve oluşturulurken öncelikle veri tabanından beklentiler tespit edilmeli ve buna göre seçim yapılmalıdır. Firma için işlediği bilgi miktarına,

gerektirdiği uzman personel düzeyine, istenilen çıktıları üretme kabiliyetine ve firmaya maliyetine göre optimal olan bir ilişkiyel veri tabanı programı seçilmiştir. Verilerin veri tabanı üzerine yerleştirilmesi ve gerekli raporlar için programlama yapılması ayrıca bir uzmanlık konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmayı bilgi işlem uzmanları yapmalıdır.

Uygulamada önemli faktörlerden biri de ilgili personelin vasıfları, projeye karşı tavrı ve tutumlarının dikkate alınmasıdır. Uygulamada elde edilen başarı ve tecrübe ile diğer bölümlere adaptasyon daha kolay ve sancısız olmuştur. Bu aşamada eğitim çalışmalarının planlı bir şekilde yapılmasının gerekliliği görülmüştür. Hem muhasebe bilgi sistemi hemde bilgi işlem donanım ve yazılımının personele anlatılması çalışmanın sonuçlanmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Firmada sistemin, bundan sonra yeni çalışma, ekleme ve güncelleme çalışmalarına ihtiyaç duyulmayacağı kanısının yaygınlaşmasına engel olmak için, sistem çevresinde ve rapor ihtiyaçlarında ortaya çıkan değişikliklerin sisteme adapte edilemsi ve sistemin sürekli geliştirilmesinin gerekliliği personele özellikle açıklanmıştır.

Uygulama sonunda iki ana veri grubundan oluşan ve bu veri gruplarının entegrasyonu ile ihtiyaç duyulan raporların üretildiği bir model ortaya çıkmıştır. Bu model uygulamanın varolan durumunu göstermektedir. İleride sistem çavresinde ortaya çıkabilecek yeni bilgi grupları ve rapor ihtiyaçlarına göre model üzerinde değişiklik yapılabilir.

KAYNAKLAR

Kitaplar:

Adem ÖĞÜT, **Değişim Çağında Teknoloji Yönetimi**, Nobel Yayın Dağıtım, 2003, s.2

Ahmet KIZIL, **Genel Muhasebe ve Vergi Uygulamaları**, Bahar Yayınevi, İstanbul, 2006, s. 7

Aykut BEDÜK, **Modern Yönetim Teknikleri**, Gazi Kitabevi, 2011, s.195

A. Sait SEVGENER, Rüstem HACİRÜSTEMOĞLU, **Yönetim Muhasebesi**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000. S.3

Ali GÜNEŞ, Murat ATAİZİ, **Temel Bilgi Teknolojileri**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2011, s.10

BARRY E.CUSHING, **Accounting Information Systems and Business Organizations**, 1974, Addison-Wesley Publishing Company, Inc., s. 209

Burak ARZOVA, **Muhasebe Teorisi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2009, s.11

Belverd E. Needles, Jr., **Financial and Managerial Accounting**, Houghton Mifflin Company, 1996, s.6

Cavide UYARGİL, Zeki ADAL, **İnsan Kaynakları Yönetimi**, 2010, s.61

Dilek KARAHOCA, Adem KARAHOCA, **Yönetim Bilişim Sistemleri ve Uygulamaları**, Beta Yayınevi, 1998 s.29

Durmuş ACAR, Nilüfer TETİK, **Tek Düzen Hesap Planına Uygun Genel Muhasebe**, Detay Yayıncılık, Ankara, 2010, s.14

Ergün KAYA , **Havaalanlarında fiyatlandırma açısından muhasebe bilgi sistemi**, 2000, Eskişehir, s. 218

Erdoğan KOÇ, **Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri**, Seçkin Yayınları, Ankara,

2008, s.44

Faruk GÜÇLÜ, Hüseyin ÇİÇEK, Tahir BENLİ, **Tek Düzen Hesap Planına Göre Genel Muhasebe**, Detay Yayıncılık, Ankara, s.6,

Feryal Orhon BASIK, İdil KAYA, Serhat YANIK, **Maliyet Muhasebesi Çözümlü Problemler ve Test Soruları**, Türkmen Kitabevi, 2011, s.2

Fahir BİLGİNOĞLU, **Muhasebe Organizasyonu**, İstanbul, 2003, s.15

Golden Açıköğretim, Golden Akademi Yayınları, 2005, s.4

George H. Bodnar, William S. Hopwood, **Accounting Information Systems**, Seventh Edition, Upper Saddle River, 1998, s.4

Hasan ÇOBAN, **Bilgi Toplumuna Planlı Geçiş**, İnkılap Kitabevi, 1997, s.150

Hayri ÜLGEN, **İşletme Yönetiminde Bilgisayar**, İşletme Fakültesi Yayını, İstanbul, 1990, S:11

Hadi GÖKÇEN, **Yönetim Bilgi Sistemleri Analiz ve Tasarım**, Ankara, 2011, s.59

Hüseyin KOCA, **İnsan Kaynakları Yönetimi**, İstanbul, 2008, s.21

H. Kamil BÜYÜKMİRZA, **Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Tekdüzen'e Uygun Bir Sistem Yaklaşımı**, Gazi Kitabevi, 2011, s.82.

İsmet MUCUK, **Pazarlama İlkeleri ve Yönetim İçin Örnek Olaylar**, Türkmen Kitabevi, 2010, s.55

İbrahim LAZOL, **Genel Muhasebe**, Bursa, 2012, 18.Baskı, s.56

Jerry J. Weygandt, Donald E. Kieso, **Financial Accounting**, John Wiley and Sons, inc. ,1996, s.2

James A. O'Beien, **Management Information Systems**, Irwin McGraw-Hill, 1996, s.15

Josereh W.WLKINSON, Michael J. CERULLO, **Accounting Information Systems**, Third Edition, John Wiley & Sons. Inc.s.16

Mehmet ÖZTÜRK, **Fonksiyonlar Açısından İşletme ve Yönetim**, Papatya Yayınları, Kasım 2003, s.141

Mevlut KARAKAYA, **Muhasebe Bilgi Sistemi ve Bilgi Teknolojisi**, Ankara, 1994, s102,

Mehmet ŞAHİN, **Yönetim Bilgi Sistem**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2007, s.15

Mustafa SAVCI, **Maliyet Muhasebesine Giriş**, Akademi Yayınevi, 1999, s.7,

Murat AYANOĞLU, **Üretim Yönetimi**, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2006, s.7

Münir ŞARAK, **Maliyet Muhasebesi Yönetimi**, Yasa Yayınları, İstanbul.1997, s.215

Marian POWERS, Sherry K.MİLLS, **Principles of Accounting**, Seventh Edition, Houghton Mifflin Company, New York, 1999, s.8

Nalan AKDOĞAN, Orhan SEVİLENGÜL, **Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003, s.8-10.

Nihat KÜÇÜKSAVAŞ, **Finansal Muhasebe**, Beta Yayınları, İstanbul, 2010, s. 20

Osman ALTUĞ, **Maliyet Muhasebesi**, Evrim Yayınları, İstanbul, 1996, s.12,

Osman ALTUĞ, **Maliyet Muhasebesi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2006, s.8

Onur AKPINAR, Ekrem ÖZDEMİR, **Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulamalar**, Detay Yayıncılık, Ankara, 2012, s.6

Orhan ÇELİK, "**Muhasebe Kuramı ve Uygulamaları Açısından Muhasebe Bilgilerinin Niteliği**"
Yüksel Koç YALKINA'a Armağan, SBF Yayın No: 221, Ankara 2003, s.142

Özgül CEMALCILAR ve diğerleri, **Genel Muhasebe**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2008, s.9,

Pınar TOKAL BAYRU, **Pazarlama ve Reklam Araştırmaları**, Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul, 2001, s.6

Raymond MCLEOD, George SCHELL, **Management Information Systems**, Tenth Edition, Upper Saddle River, New Jersey, 2007, s.4

Ralph M. STAIR, George W. REYNOLDS, **Principles of Information Systems, A Managerial Approach**, Thomson Course Technology, Sixth Edition, 2003, s.13

SEVGENER, A.S., HACİRÜSTEMOĞLU, R. **Yönetim Muhasebesi**, Alfa Yayınları, İstanbul 1998, s.22.

Serkan BAYRAKTAROĞLU, **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Sakarya Yayıncılık , 2008, s.6,

S. Burak ARZOVA, **Finansal Muhasebe**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2011, s.23

Orhan SEVİLENGÜL, **Genel Muhasebe**, 3. Baskı, Ankara, 1994, s. 674

Sefer KURNAZ, **Veri Yapıları ve Algoritma Temelleri**, Papatya Yayıncılık, 2008, İstanbul, s.109

Şeref KAVAK, **Genel Muhasebe**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, s.6,

Şerafettin SEVİM, **Muhasebe Bilgi Sistemi**, Dumlupınar Üniversitesi Yayınları, Kütahya, 2008, s.117

Thomas R. DYCHMAN, Roland E. DUKES, Charles J. DAVIS, **Intermediate Accounting**, Fourth Edition, Volume 1, Irwin McGraw Hill, 1998, s.4

Ümit ATAMAN, **Genel Muhasebe**, 2010, s.1

Ümit GÜCENME, **Genel Muhasebe**, Alfa Aktüel, 4. Baskı, Bursa, 2010, s. 7

M. Vefa TOROSLU, **Muhasebe Teorisi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s.11

Yaşar HOŞCAN ve diğerleri, **Yönetim Bilgi Sistemi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2004,s.14

Yüksel Koç Yalkın, **Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulamalar**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2010, s.28

Yurdakul ÇALDAĞ, Yıldız AYANOĞLU, **Genel Muhasebe**, Seçkin Yayınevi, İstanbul, 2012, s.26

Zeki DOĞAN, **Tek Düzen Hesap Planına Göre Genel Muhasebe**, Atila Kitabevi,Ankara, 1996, s. 6

Dergi ve Bildiriler

Fevzi SÜRMEĒĒ, **Sistem Yaklaşımı Açısından Finansal Bilgi Sistemi ve Maliyet Muhasebesi Alt Sistemi Uygulaması**, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Doktora Tezi,s.65-66

Göler ARAS, Alövsat MÜSLÜMOV, **Dünyada Yüksek Teknoloji Sektörünün Gelişimi ve Türkiye Teknoloji Sektörü Üzerinde Etkisi: Finansal Bir Yaklaşım**, Bilgi Teknolojileri Kongresi Bildiri Özetleri, Denizli, 2002, s.11

Hakan ANAMERİ, **Yönetim Bilgi Sistemlerinin Yönetim Fonksiyonları Üzerine Etkisi**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi , Sayı 45, 2005, s.28,

Haluk SOYUER, Murat KOCAMAZ, **İşletmelerde Bilgisayar Destekli İnsan Kaynağı Değerlendirme ve Seçme Süreci**, II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı, 17-18 Mayıs 2003 ,s.674

Hasan İBİCİOğLU, Hulusi DOğAN, **Bilgi Teknolojilerinin Pazara Dayalı Öğrenen Organizasyonlardaki Yeri ve Müşteri Kavramına Kazandırdığı Yeni Boyut: Veritabanlı Müşteri**, Bilgi Teknolojileri Kongresi Bildiri Özetleri, Denizli, Mayıs, 2002, s.57

Hanifi AYBOğA, **Bilgisayarla Yapılan Muhasebe Defter Kayıtlarının Türk Muhasebe Hukuku'nda Kanıt Niteliği**, Bilgi Teknolojileri Kongresi Bildiri Özetleri, Pamukkale Üniversitesi, 06-08 Mayıs, 2002, s.18

Mete ÇELİKÜ, şeref SAğIROğLU, Kenan DANIşMAN, **İnternet Tabanlı Not Otomasyonu**, Bilgi Teknolojileri Kongresi Bildiri Özetleri, Denizli, 2002, s.30.

Necip POLAT, **Yönetim Bilgi Sistemi ve Sayıştayda Yürütölen Çalışmalar**, Sayıştay

Dergisi , Sayı: 65, s.189

A. Ümit GÖKDENİZ, **İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım**, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Temmuz 2005, s. 87

ACAR, D., ÖMÜRBEK, V., **Bilgi Teknolojilerinin Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımı Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama: Gıda Sektörü**, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 20, Ekim, 2003, S. 68

A. Vecidi CAN, LUCA PACIOLI **“Muhasebenin Babası” Mıdır ?**, Akademik Bakış, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı 12, Mayıs, 2007, s.2

Berna DEMİR, **Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Kalitesi**, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 2010, 48 sayısı, s.143

Engin DİNÇ, Hasan ABDİOĞLU, İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe

Sistemi İlişkisi: İMKB-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma, Blikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 12 Sayı 21 Haziran 2009, s.165

Nezahat GÜÇLÜ, Kseanela SOTIROFSKI , **Bilgi Yönetimi**, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Güz, 2006,s.352,

Nilay KALELİ, Ahmet SEN, **Bilgi Toplumunda Yönetim ve Organizasyon**, 1. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, 10 – 11 Mayıs 2002, s.746

Sevinç GÜLSEÇEN, Necati DÖNMEZ, **İş Süreçlerinin Değişiminde Bilgi Yönetiminin Sihirli Gücü**, Bilgi Çağında Varoluş: Fırsatlar ve Tehditler” Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 01-02 Ekim 2009, İstanbul, s.83

Halis KALMIŞ, Burcu DALGIN, **Muhasebe Bilgilerinin Karar Almada Kullanımının**

Önemi ve Çanakkale’de Faaliyet Gösteren Sanayi İşletmelerinde Bir Uygulama,
Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 46, 2010, s.113

Hüseyin ÖZGEN, Azmi YALÇIN, **İşletmelerde “Yönetim Bilişim Sistemi” ve Yönetim Kararlarında Kullanılması,** Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1992, s.253,

Mehmet CİHAN, Ekrem KAYA, **İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi,** Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 20,Ekim, 2003, s.113.

Mevlüt ÖZER, **Teknolojik Gelişmelerin Denetiminde Yarattığı Yeni Fırsatlar,** XVII. Türkiye Muhasebe Kongresi, 2002, İstanbul, s.204

Ömer TEKŞEN, Ali COŞKUN, Hüseyin DALĞAR, **Muhasebe Bilgi Sisteminde Bilgi Güvenirliğinin İncelenmesi: Göller Bölgesinde Faaliyette Bulunan Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma,** Muhasebe ve Denetime Bakış, Sayı 33, Ocak 2011, s.100

Rozi MİZRAHİ, Kobi’lerde **Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkin Kullanımı Üzerine Bir Araştırma,** Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi,Cilt 3, Sayı 2, 2011, s.310

Semra KARACAER, Nurettin İBRAHİMOĞLU, **İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sistemi, İç Kontrol, Verimlilik İlişkisi ve Önemi,** Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 21, Sayı 1, 2003, s. 211-228

Yahya ARIKAN, **“Bilgisayarlı Muhasebe Programları Standartlarının Değerlendirilmesi”,** Mali Çözüm Dergisi, Yıl: 15, Sayı: 73, Ekim-Kasım- Aralık 2005, s.9-10.

YÜZBAŞIOĞLU, N., **İşletmelerde Stratejik Yönetim ve Planlama Açısından Stratejik Maliyet Yönetimi ve Enstrümanları,** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2004, s. 394

Nergiz TEK, A. Fatih DALKILIÇ, **Pazarlama-Satış ve Muhasebe İşlevlerinin Etkileşiminde Muhasebe Eğitiminden Beklentiler**, Muhasene ve Denetime Bakış, Ocak 2011, s.5

Raif PARLAKKAYA, Ali ERBAŞI, **Finans ve Muhasebe Tümüleşik Bilgi Sistemlerinin Yönetim Piramidinin Tüm Katmanlarına Uygulanmasına Yönelik Bir Model Önerisi**, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 43, 2009, s.125

Orhan ÇELİK, **Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları**, XVIII. Türkiye Muhasebe Kongresi, TÜRMOB YAYINLARI, Ankara, 2011, s.42

İnternet Kaynakları:

Abdullah TEKİN, Raif PARLAKKAYA, Tümüleşik Bilgi Sistemleri ve Muhasebe Bilgi Sistemi, http://kizilahmet.brinkster.net/sorun/dialog_goster.asp?soru_id=725, Erişim Tarihi: 07-07-2012

http://www.gef.gazi.edu.tr/ortak_dersler/Kaynaklar/TemelBil_Tarihsel_Gelisim.pdf,

Erişim Tarihi: 19-05-2012

http://www.mehmethekim.com/index.php?option=com_content&task=view&id=2731

, Mehmet HEKİM, Erişim Tarihi: 19-05-2012

İSMMMO, <http://www.ismmmo.org.tr/html.asp?id=4003>, Erişim tarihi: 30 Ağustos